

FAKİR BAYKURT (1929-1999)

BİYOĞRAFI

İlerici ülkelerin güdümünde aydınlanmacı bir bilinçle toplumsal dinamikleri irdelemiş ve toplumda süregiden sorunlara toplumcu ülkü çerçevesinde çözüm önerileri sunmaya özen göstermiş olan müellifin vermiş olduğu bir ifadeye göre kendisi arpaların hasat edildiği dönemde ve harf devriminden hemen sonra gelen 15 Haziran 1929 tarihinde Burdur'a bağlı Yeşilova bucağında bulunan Akçaköy'de dünyaya gelmiştir. Yemen ve Balkan cephelerinin yanı sıra I. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı'nda mücadele etmiş Dütçeler'in Kara Veli babası ve Kara Aliler'in kızı Elif de annesidir. On dört yıl askerlik yapmış olan babası aynı zamanda çeşitli nedenlerden birçok defa cezaevine girmiştir. Çiftçilik yaparak geçimini sağlayan bir ailenin mensubu olarak Baykurt'un ömrünün büyük bölümü Anadolu köylerinde geçmiştir. İkamet ettikleri köydeki diğer yerlilerin aksine baba pamuk ve susam yetiştiriciliği yapar. Dünyadaki gelişmelerden yeterli derecede haberdar olmayan hemşerileriyle askerlik görevi ve savaş sırasında öğrendiklerini paylaşarak eğitici rolü oynar. Asıl adıyla Tahir Baykurt altı çocuklu bir ailenin ikinci çocuğudur. Babası ona savaş sırasında hayatını kaybeden erkek kardeşinin adını vermiştir.

Babasının ava gittiği zamanlarda tek başına bostan bekçiliği yaptığı 1936'da ilkokula başlar. İki sene süren ilkokul tecrübesinin ardından babasının vefatı üzerine eğitimine devam etme umuduyla dayısının vaatlerine inanarak Burhaniye'ye taşınır. Annesinden ayrılmayı göze alarak bu kararı almaya yönelmesinde köyde ancak üçüncü sınıfa kadar eğitim veriliyor olması da yatmaktadır. İlköğretimi köyde tamamlayamayacağını anlayan Fakir Baykurt Osman dayısıyla birlikte Isparta Burhaniye'ye gider. Fakat dayısının vermiş olduğu sözlerin aksine yazar bütün zamanını dokumacılık işi yaparak harcar. Kendi rızası dışında dayısına çıraklık yapmaya mahkûm edilmiş olan Baykurt'u II. Dünya Savaşı'nın patlak verip Osman Erdoğuş'un yeniden askere çağırılması kurtarır. Köye geri dönmesiyle Baykurt dayısında kaldığı süre boyunca yaşadıklarını annesine anlatır. Bunun üzerine anne çetin zorlukların üstesinden gelerek eğitimini tamamlaması için oğlunu okula gönderir. Dayısının yanında çıraklık yaptığı dönemde Menderes kanalında çalışan mühendislere su taşımış ve kaçak bir şekilde kütük kesmiş olan Baykurt mühendis olmaya karar verir. Çok sert ve katı bir mizaca sahip olan Sarı adındaki öğretmenine okul işlerinde yardım ederek onun güvenini kazanır. O dönemde köylü ailelerin çocuklarının ücretsiz bir şekilde eğitimlerine devam edebilmelerinin en iyi yolu köy enstitüsüne gitmektir. Öğretmeninin vermiş olduğu tavsiyeye uyan Baykurt, ikamet adresini Karaköy'e aldirarak Gönen'deki köy enstitüsüne gitmeye hak kazanır. 1943 yılında enstitünün kitaplık yöneticisi olan Türkçe Öğretmeni Ali İhsan Beyhan'ın yardımcısı olmasıyla birlikte yazar dünya klasikleriyle tanışır. Çevre köyleri gezip gözlemler yaparak özellikle köylü sınıfının yaşadığı sorunlara birincil gözden tanık olur. Yoksulluk, sıtma ve çok fazla çalışmak gibi sorunlarla mücadele etse de yapının özgürlükçü ve dayanışmacı ortamı ona güç verir. Bir yazar olarak öncülerini kabul ettiği Sabahattin Ali, Nazım Hikmet, Maksim Gorki, Gogol, Orhan Veli, Panait Istrait ve diğer birçok yazarın yapıtlarıyla bu yıllarda tanışır. Bu yıllarda şiire merak salmış ve bazı denemelerde bulunmuş olan Baykurt, Fakir adını da kendisine gönderilmiş bir postanın yanlış isimle gelmiş olması üzerine sözcükteki ses ahengini, tınıyı ve anlamı beğenerek bu adı mahlas olarak alır. İlerleyen dönemlerde yazarın Tarık Kırat takma adını kullanmak istediği de olmuştur. 1945'te Türk'e Doğru adlı dergide *Fesleğen Kokulum* şiirini yayımlar. 1947'de Burdur gazetesi, Köy Enstitüleri dergisi ve Kaynak'ta şiirleri yayımlandı. Hasan Ali Yücel ile İsmail Hakkı Tonguç'un köy enstitülerinin yönetiminden azledilmesiyle enstitüler Faşist müdürler tarafından yönetilmeye başlar. Müfredat tamamen değişir ve öğrenciler göz hapsinde tutulurlar. Okuduğu kitaplar ve bazı söylemleri nedeniyle mimlenmiş olsa da yazar Ağustos 1948'de mezun olur. Mezuniyetinin ilan edildiği aynı dönemde Kavacık köyüne başöğretmen olarak atanır.

Köylerde öğretmenlik yapmaya başlamasının ardından Baykurt hem kendi istediği hem de yerlilerin tepkisini çekmek istemediği için evlenme kararı alır. Yoksul ve emekçi bir ailenin kızıyla evlenmeyi arzu eden Baykurt 1951 yılında Muzaffer Hanım'la evlenir. Ardından Dereköy'e tayin olan yazar okula bağlı bir öğretmen odasında yaşamaya başlar. Bu yıllarda çeşitli hastalıklarla boğuşan yazar karın zarı iltihaplanması geçirir ve körbağıracağı alınır. Gazi Eğitim Enstitüsü'nün kabul sınavlarına katılıp başarılı olması üzerine 1953'te Edebiyat Bölümünde eğitim almaya başlar. Mahmut Makal ve Samim Kocagöz'le bu yıllarda tanışıp sıkı bir dostluk ilişkisi kurar. 17 Nisan Köy Enstitüleri Günü'nde yaptığı konuşma üzerine ilk defa tutuklanır. Bazı siyasi olaylara karışmış ve enstitü yönetimi tarafından düşünceleri nedeniyle mimlenmiş olsa da 1955'te Gazi'den mezun olmayı başarır ve Sivas

Lisesi'ne atanır. Burada kısa bir süre öğretmenlik yaptıktan sonra 1957'de Konya Astsubay Okulu'nda ders vermeye başlar. Kasım ayındaysa Hafik Ortaokulu'na gider. Burada çalıştığı dönem içinde dergi ve tiyatro çalışmaları yaptı. Aynı dönemde Cumhuriyet gazetesinde düzenlenen yarışmaya katılmaya karar veren yazar, henüz düşünce aşamasında olan *Yılanların Öcü* adlı romanını kâğıda döker. *Yılanların Öcü* 1958 yılında Yunus Nadi Yarışması'nda birinciliği almaya hak kazanır. Ardından yazar Cumhuriyet gazetesinde yazı yazmaya da başlar. 1959'da Şavşat Ortaokulu'nda öğretmenlik yapmaya başlar. Fakat burada görev aldığı dönemde müdahil olduğu bazı siyasi faaliyetlerden dolayı Ankara Teknik Öğretim Müsteşarlığı Yapı İşleri Bölümüne tayin edilir. 27 Mayıs 1960 Askerî Darbesi'nden hemen önce ABD'deki Indiana Üniversitesi'ne *Çocuk Yazını* ve Materyal üretme ve ders araçları eğitimi alır. Ancak ABD'ye gitmeden önce Georgetown Üniversitesi'nin Ankara'da açtığı altı aylık dil kursunu alır. Darbenin ardından Türkiye'ye dönmesinden hemen sonra Baykurt eğitim müfettişi tayin edilir.

1961 yılında *Yılanların Öcü* beyazperdede yayımlanır ve ilk gösterimin çıkışında hoşnutsuzlar arbeye çıkarırlar. Yazar ölüm tehditleri almaya başlar. 1961 Anayasası sayesinde devlet memurlarının sendikalaşma hakkı elde etmesiyle kurulan Türkiye Öğretmenler Sendikası'na üyelerin yoğun ısrarı üzerine 8 Temmuz'da başkan seçilir. TÖS başkanı olmasının ardından Fakir Baykurt için zorlu zamanlar başlar. Sendika bünyesinde yapılan bazı faaliyetler ve düzenlenen eylemler sonucunda yazar birkaç defa yargılanır ve bir süreliğine de olsa cezaevine girer. 28 Ekim 1970'te MEB'deki görevinden ayrılarak Erdal İnönü'nün rektörlük yaptığı ODTÜ'de Halkla İlişkiler ve Yayın Müdürlüğüne getirilir. 9 Mayıs 1971'de üniversiteli gençleri provoke ettiği ve Komünizm sempatanlığı yaptığı gerekçesiyle tutuklanır. TÖS'ün kapatılmasının ardından eylemleri, söylemleri ve faaliyetleri nedeniyle cezaevine atılıp uzun süre orada kalır. Erken yaşlarda emekli edilen yazar 1977'de İsveç'te düzenlenen öğretmen yetiştirme çalışmalarına katılır. Dönemin Faşist yapılarının ölüm listelerine alındığını öğrenmesi üzerine 12 Nisan 1979 tarihinde Düsseldorf'a giden uçağa biner.

Türk vatandaşlarının Almanya'ya işçi olarak gitmeye başladıkları dönemden itibaren Almanya'da yaşayan Türklerle görüşmek ve onları gözlemleyip onların durumunu anlatan kurgusal yapıtlar kaleme almayı istemiş olan Fakir Baykurt amacını gerçekleştirme fırsatı yakalamıştır. Wolfgang Esch aracılığıyla RAA'da eğitim uzmanı olarak çalışmaya başlar ve Mannesmann firmasının işçi yurdunda barınır. Firma işçileri ve radyo için okumalar yapar. Bir süre işsiz kaldıktan sonra Margret Gross'un aracılığıyla 16 Nisan 1986'da Ehren sokaktaki ortaokula öğretmen olarak atanır. Aynı yıl içinde Kopenhag'da düzenlenen Dünya Barış Kongresi'ne katılır. Ailesini ve çocuklarını Almanya'ya getirir ve bir daha geri dönmek üzere oraya yerleşir. Oğlu Tonguç'un Türkiye'de tutuklanmış olmasından da endişelenmiş olan Baykurt onu Almanya'ya getirir ve bir süre dil okulunda dil eğitimi almasını sağladıktan sonra onu okula kaydettirir. Almanya'daki soydaşlarıyla yapılan toplantılar ve söyleşiler aracılığıyla sürekli buluşur ve düşüncelerini onlarla paylaşır. Özellikle Almanya, Avusturya ve Hollanda gibi ülkelerde işçi olarak çalışan vatandaşlarının sorunlarına eğilir. 1987 yılında Avrupa'da kurulan Türkiye-Yunanistan Dostluk Girişimi'nde görev aldı. 1990 yılında Pestalozzi Okulu'nda ders vermeye devam eder. 1993 yılında Avusturya gezisi yapar. Bunun haricinde Bulgaristan, Macaristan, İngiltere, Hollanda ve Jamaika gibi ülkelerde de bulunmuştur. 1994'te on Alman kentinde köy enstitüleri üzerine konferans verir.

2 Eylül 1999 tarihinde yazarın karaciğer tahlillerinden şüphelenilir. Fakat Almanya'da düzenlenen bir okumadan sonra Essen Üniversitesi Kliniği'ne yatırılan Fakir Baykurt 11 Ekim 1999'da pankreas kanserinden yaşamını yitirir. Fakir Baykurt'un cenazesi İstanbul'daki Zincirlikuyu Mezarlığı'na defnedilmiştir. Yazarın Işık, Tonguç ve Sönmez adlarında üç çocuğu vardır.

Fakir Baykurt'un bir sanat dalı olarak yazınsal türlere yönelik çeşitli görüşleri ve onun eserleri üzerine de edebiyat eleştirmenlerinin önemli görüşleri bulunmaktadır. Bunlardan bazıları şu şekildedir:

"Eserlerinde geniş halk yığınlarının özellikle de köylü sınıfının yaşam tecrübesini kendi kültür birikimi ile uzlaştırarak toplumsal gerçekçilik çizgisinde vermeye çalışır; çünkü yazara göre eserleri besleyen ve güdüleyen verimli kaynak toplumsal gerçekçiliktir. Yazar eserlerini bu perspektif ile yazma gayreti içine girer. Toplumsal gerçekçilik insan sorunsalını bütün gerçekçiliğiyle anlamaya yönelik bir anlatım tarzıdır. Bir toplumsal gerçekçi olarak Fakir Baykurt'ta sanatı sosyolojik bir metin olarak görür. Her ürünün ona göre sosyolojik ve psikolojik bir izahı olmalıdır. Bunun için bir yazar olarak eserleri ile toplumsal koşullar arasındaki bağı oluşturmaya imkân veren kategoriler sunar; yazara göre sanat, kısmen yaşanan dünyanın analizi olmalıdır" (Akar 2010, 12).

"Fakir Baykurt, kaleme aldığı her şiir, öykü ve romanda karanlığa yapısal ışık tutardı. Kırsal kesimin aydınlanması için gelişime ayak uydurulmasını, insanların bilinçlenmesini, kula kulluğun terk edilmesini

amaçlardı. Bir yılan gibi halkın bağına çöreklenmiş olan sömürgecilere korkusuzca kafa tutardı. Romanlarını çarıkli savaşı bilgeliği ile güçlendirip, zayıfları güç birliğine çağırırdı” (Kaplan 2002, 160).

15 Kasım 1970 tarihinde TÖS gazetesi için yazdığı bir makalede kaleme almış olduğu ifadelerden, Soğuk Savaş'ın yaşandığı dönemlerdeki dünya görüşünü ve ideolojisini şöyle aktarır:

“Halkı emperyalizmin ve kapitalizmin zorbalığından ve zulmünden “kurtarma” yolunda, O'nun en örnek alınacak yanı, tam bağımsızlıkçılığıyla devrimciliği ve bilimciliğidir. O'nun devrimciliği hayatı eskimiş kurumlarından arıtıp yeni kurumlarına erdime, hayatı değiştirme tavrı olarak özetlenebilirse, bilimciliği daha bir anlamlıdır. O, “Hayatta en gerçek yol gösterici” olarak bilimi koymuştur. Yıllarca devrimci gençliğe kapalı tutulan bilim, toplumların devrim aşamalarını çoktan ışıklandırmıştır. Bugünkü aşamada gerekli devrimin itici gücü olan sınıf ve tabakalar çoktan belli olmuştur. Bu yolda ve yerde devrim savaşı vermek Atatürk yolunda yürümek demektir”.

ESERLERİ

Romanları

Yılanların Öcü (1958 Yunus Nadi Roman Ödülü)
Irazca'nın Dirliği (1961)
Onuncu Köy (1961)
Kaplumbağalar (1967)
Amerikan Sargısı (1967)
Tırpan (1970- 1970 TRT Başarı Ödülü/1971 TDK Roman Ödülü/ Avni Diligil Tiyatro Ödülü)
Kara Ahmet Destanı (1974-1978 Orhan Kemal Ödülü)
Köygöçüren (1974)
Yayla (1974)
Keklik (1975)
Yüksek Fırınlr (1983)
Koca Ren (1986)
Yarım Ekmek (1997- 1997 Sedat Simavi Roman Ödülü)
Eşekli Kütüphaneci (2000)

Öykü Kitapları

Çilli (1955)
Efendilik Savaşı (1959)
Efkâr Tepesi (Yazılar, 1960)
Karın Ağrısı (1961)
Cüce (1964)
Anadolu Garajı (1970)
Sınırdaki Ölü (1975 TRT Başarı Ödülü)
On Binlerce Kağrı (1971)
Can Parası (1974-1974 Sait Faik Ödülü)
Kalekale (1978)
Barış Çöreği (1982-1984 Berlin Senatosu Ödülü)
Gece Vardiyası (1982-1985 Almanya'da BDI Ödülü)
Gönül Ustası
Duisburg Treni (1986)
Bizim İnce Kızlar (1993)
Telli Yol (1998)
Sabır Dağı (2014)

Şiir Kitapları

Bir Uzun Yol (1989)
Ateş Dikenleri (1997)

Çocuk Kitapları

Küçük Köprü (1963)

Deli Dana (1963)
Sarı Köpek (1964)
Topal Arkadaş (1964)
Sümüklü Hanım (1964)
Yetim Ali (1964)
Sınır Kavgası (1964)
Ağaç Dede (1964)
Sakarca (1976- Tiyatro 79 Dergisi Tarafından Yılın Oyunu Ödülü- 1979)
Yandım Ali (1979)
Dünya Güzeli (1985)
Saka Kuşları (1985)

Deneme, Gezi ve Diğer Kitapları

Unutulmaz Köy Enstitüleri (Yazılar)
Dünyanın Öte Ucu (Gezi)
Kalekale (Yazılar,1978)
Kaplumbağalar (1980)
İfade (Tös Savunması, 1994)
Yeni Kölelik (Yazılar, 1996)
Benli Yazılar (Deneme, 1998)
Şamar Oğlanları (Eğitim Yazıları)

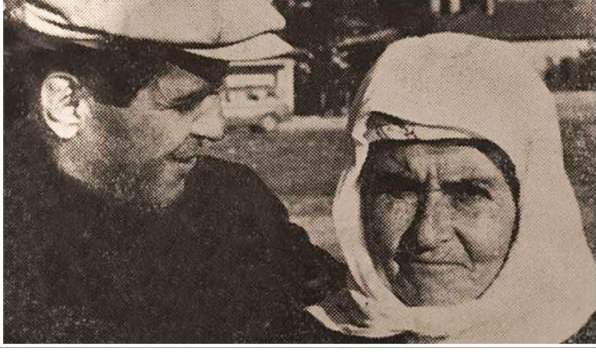
Özyaşam

Özüm Çocuktur (Yaşamöyküsü 1)
Köy Enstitülü Delikanlı (Yaşamöyküsü 2)
Kavacık Köyünün Öğretmeni (Yaşamöyküsü 3)
Köşe Bucak Anadolu (Yaşamöyküsü 4)
Bir TÖS Vardı
Genç Emekli
Sıladan Uzakta
Dost Yüzleri (Portreler)

ÖDÜLLER

1958 Yunus Nadi Roman Ödülü (Yılanların Öcü)
1970 TRT Sanat Ödülleri (Tırpan)
1970 TRT Sanat Ödülleri (Sınırdaki Ölü)
1971 Türk Dil Kurumu Roman Ödülü (Tırpan)
1974 Sait Faik Hikâye Armağanı (Can Parası)
1978 Orhan Kemal Roman Armağanı (Kara Ahmet Destanı)
1979 Tiyatro 79 Dergisi tarafından Yılın Oyunu Ödülü (Sakarca)
1980 Avni Dilligil Tiyatro Ödülü (Tırpan)
1984 Berlin Senatosu Çocuk Yazını Ödülü (Barış Çöreği)
1985 Alman Endüstri Birliği (BDI) Yazın Ödülü (Gece Vardiyası)
1997 Edebiyatçılar Derneği Onur Ödülü
1998 Sedat Simavi Vakfı Edebiyat Ödülü (Yarım Ekmek)
1998 Tüm eserleriyle Yaşam Radyosu Ustalara Saygı Onur Ödülü
1999 Tüm eserleriyle Pir Sultan Abdal Derneği Yazın Ödülü

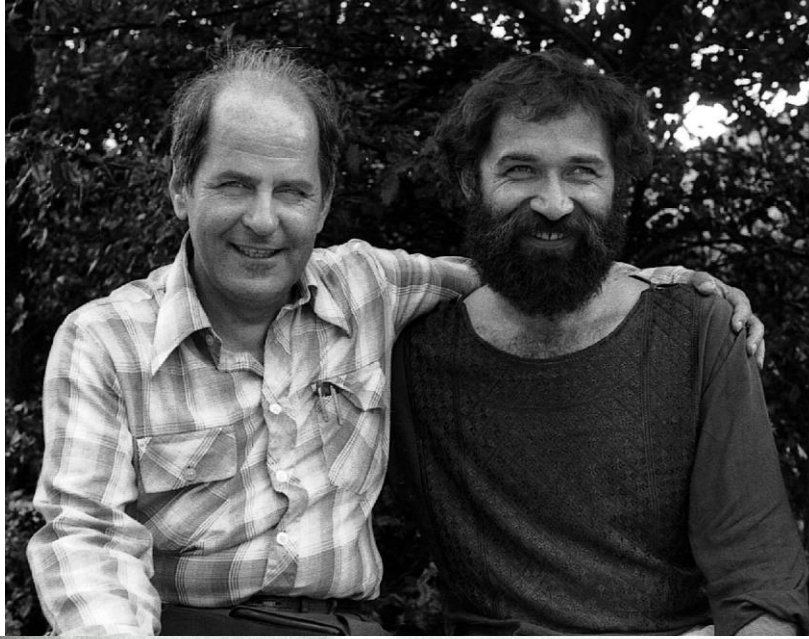

Annesi Elif'le birlikte

Oğlu Tonguç ve kızı Işık'la birlikte

Fakir Baykurt ve ressam Hanefi Yeter

Türkiye Öğretmenler Sendikası (TÖS) Genel Başkanı Fakir Baykurt bir toplantıda.

TEMALAR

Şema

Romanları

TOPLUMSAL

<i>Ataerkillik</i>	: Eşekli Kütüphaneci – İrazca'nın Dirliğı – Kaplumbağalar – Kara Ahmet Destanı – Tırpan – Yüksek Fırınlar
<i>Kültür</i>	: Eşekli Kütüphaneci – Yayla
<i>Toplumsal Sınıf</i>	: Amerikan Sargısı – Keklik – Köygöçüren – Onuncu Köy – Yılanların Öcü – Yüksek Fırınlar – Kaplumbağalar
<i>Gelenek</i>	: Amerikan Sargısı – Kaplumbağalar – Onuncu Köy – Yılanların Öcü
<i>İnanç</i>	: Kaplumbağalar – Kara Ahmet Destanı – Köygöçüren – Onuncu Köy – Tırpan – Yarım Ekmek – Yüksek Fırınlar
<i>Mit</i>	: Yılanların Öcü
<i>Bilim ve Teknoloji</i>	: Amerikan Sargısı
<i>Kimlik</i>	: İrazca'nın Dirliğı – Koca Ren – Yarım Ekmek

SİYASAL

<i>Güç</i>	: Koca Ren – Köygöçüren – Onuncu Köy – Tırpan – Yayla – Amerikan Sargısı – Eşekli Kütüphaneci – Kara Ahmet Destanı – Köygöçüren – Onuncu Köy
<i>Çatışma</i>	: Yarım Ekmek – Keklik

ADLÎ

<i>Adaletsizlik</i>	: Onuncu Köy – Yılanların Öcü – İrazca'nın Dirliğı – Kaplumbağalar – Kara Ahmet Destanı – Keklik – Köygöçüren – Onuncu Köy
<i>Suç</i>	: Tırpan
<i>Ceza</i>	: Tırpan
<i>İntikam</i>	: İrazca'nın Dirliğı

İSTİMZAÇ

<i>Görev</i>	: Eşekli Kütüphaneci – Onuncu Köy
<i>Arayış</i>	: Köygöçüren

İLİŞKİSEL

<i>Aile</i>	: Yarım Ekmek – İrazca'nın Dirliğı – Kara Ahmet Destanı
<i>Sevgi</i>	: Yarım Ekmek – Amerikan Sargısı – Kara Ahmet Destanı – Keklik – Koca Ren
<i>Dostluk</i>	: Tırpan – Eşekli Kütüphaneci – Kaplumbağalar
<i>Umursama</i>	: Keklik
<i>Şehvet</i>	: Tırpan
<i>Cinsellik</i>	: Yılanların Öcü – Keklik – Köygöçüren

TİNSEL

<i>Korku</i>	: Tırpan – İrazca'nın Dirliğı
<i>Yabancılaşma</i>	: Yarım Ekmek – Yüksek Fırınlar – Amerikan Sargısı – Keklik – Koca Ren - Köygöçüren
<i>Ötekileşme</i>	: Yayla – Yüksek Fırınlar – Koca Ren
<i>Kayıp</i>	: Yayla
<i>Umut</i>	: Kara Ahmet Destanı

TAKSİR

<i>İtibar</i>	: Yayla
<i>Açgözlülük</i>	: Yılanların Öcü
<i>Onur</i>	: Yılanların Öcü – Yüksek Fırınlar – Amerikan Sargısı – Kaplumbağalar

DÜZMECİLİK

<i>Aldatma</i>	: Yayla – Onuncu Köy
<i>Sahtekârlık</i>	: Yılanların Öcü

Öyküleri

Anadolu Garajı : Ötekileşme – Toplumsal Sınıf – Güç – EntriKa – Kendini Kandırma – Aldanma – Adaletsizlik – Aşk – Umut – Arzu – Görünüş

Barış Çöreği : Ötekileşme – Sevgi – Arzu – Aile – Açgözlülük – Kıskaçlık – Umursama – Çatışma – Ataerkillik – Bilim ve Teknoloji – Yalan – Umut – Dostluk – Cinsellik

Bizim İnce Kızlar : Cinsiyet – Gelenek – Umursama – Bilim ve Teknoloji – Arkadaşlık – Kayıp – Keşif – Yanılma – Sahtekârlık – Aşk – Görev – Utanç – Öfke – Ötekileşme – Hüzün – Kültür – Gurur – Kendini Kandırma

Can Parası : Toplumsal Sınıf – İntikam – Umut – Görünüş – Aldanma – EntriKa – Ötekileşme – Adaletsizlik – Açgözlülük – Ataerkillik – İtibar – Gelenek – Umursama

Cüce : İntikam – Bilim ve Teknoloji – Pişmanlık – Umursama – Toplumsal Sınıf – Takıntı – İnanç – Gelenek – Ataerkillik – Pişmanlık – Şiddet – Sahtekârlık

Çilli : Ataerkillik – İzdırap – İnanç – Açgözlülük – Çatışma – Bilim ve Teknoloji – Görünüm – Cezalandırma

Duisburg Treni : İç gözlem – Kendini Kandırma – Umursama – Aşk – Dostluk – Savaş – Sevgi – Kurnazlık – Samimiyetsizlik – Dayanışma – Pişmanlık – Cinsiyet – Yozlaşma – Evlilik – Arkadaşlık – Ötekileşme – Takıntı – İntikam – Ceza – Toplumsal Sınıf

Efendilik Savaşı : Toplumsal Sınıf – İnanç – Ataerkillik – Gelenek – Güç – Adaletsizlik – Yabancılaşma – Çatışma – İtibar – Görev – Arayış

Efkâr Tepesi : Açgözlülük – Adaletsizlik – Yoksulluk – Aldanma – Kendini Kandırma – Samimiyetsizlik – Bilim ve Teknoloji – Umursamazlık – Ataerkillik – Görünüş – Onur – Arkadaşlık – Toplumsal Sınıf – Aile – Anılar – Sahtekârlık

Gece Vardiyası : Özlem – İzdırap – Sahtekârlık – Paranoya – Kendini Kandırma – Arkadaşlık – Aile – Umursamazlık – Ötekileşme – Öfke – Hayal Kırıklığı – Umursama – Yalan – Yabancılaşma

İçerdeki Oğul : Adaletsizlik – Ceza – Kuşku – Sevgi – Yabancılaşma – Çatışma – İhanet – Evlilik – Şiddet – Arkadaşlık – Kaçış – İntikam – Mutluluk – Aşk – Suç – Arayış – Umursama – Yalan – İnanç – İzdırap

Kalekale : Onur – Yabancılaşma – Adaletsizlik – Toplumsal Sınıf – Güç – Kimlik – Pişmanlık – Cinsellik – Yalan – Hırs – Korku – Umursama – Açgözlülük – Takıntı

Karın Ağrısı : Toplumsal Sınıf – Açgözlülük – Çaresizlik – Ataerkillik – Takıntı – İntikam – Sahtekârlık – İnanç – Öfke

On Binlerce Kağrı : Korku – Kibir – Sahtekârlık – İnanç – İtibar – Ötekileşme – Açgözlülük – Cehalet – İntikam – Güç – Umursama – Cinsellik – Liderlik – Evlilik – Çatışma – Samimiyetsizlik – Umut – Keşif – Kendini Kandırma – Keşif

Sabır Dağı : Toplumsal Sınıf – Sır – İtibar – Adaletsizlik – Korku – Ceza – Sahtekârlık – İnanç – Gurur – Açgözlülük – Umursama – Yalnızlık – Alışkanlık – Öfke – Arayış – İntikam – Evlilik – Kibir – Hayaller – Görünüm

Sınırdaki Ölü : Adaletsizlik – Görünüm – Ataerkillik – Ötekileşme – İntikam – Toplumsal Sınıf – İtibar – Çatışma – Umursama – Güç – Yabancılaşma – Vicdan – Açgözlülük – Görev – Hüzün – Cinsellik – Evlilik – Sahtekârlık – Öfke

Telli Yol : Utanç – Özlem – Umursama – Açgözlülük – İnanç – Utanç – Mutluluk – Dostluk – Yalan – Görünüş – Umut – Çatışma – Aile – Ötekileşme – Gelenek – Güç – Kimlik

Çocuk Kitapları

Dünya Güzeli : Adalet – Öfke – Sevgi – İtibar – Aile – Dayanışma – Umursama – Rüya – Ceza – Aşk

Saka Kuşları : Çatışma – Korku – Açgözlülük – İntikam – Aile – Umursama – Başkaldırı – Tokgözlülük – Adalet – Evlilik – Mutluluk

Sakarca : Toplumsal Sınıf – Adaletsizlik – Güç – Görev – Açgözlülük – Korku

Sarı Köpek : Başkaldırı – Gurur – Aile – İtibar – Dayanışma – Korku – Umursama

Topal Arkadaş : Dostluk – Çocukluk – Yalnızlık – İtibar – Sevgi – Toplumsal Sınıf – Hüzün

Yandım Ali : Dostluk – Aile – Umursama – Yalan – Toplumsal Sınıf – Aşk

ROMANLAR

Genel Bakış Yazınsal denemelerine ilk olarak şiir sanatıyla başlamış olan Baykurt, Anadolu'nun köylerinde öğretmenlik yaptığı dönemlerde birçok toplumsal ve sınıfsal sorunla karşılaşır. Özellikle Anadolu köylüsünün geri kalmışlığını irdeleme ve mevcut sorunlara çözüm önerileri sunma amacını güden yazar Toplumcu-Gerçekçi yazınsal akımın ilkeleri ve anlayışının yanı sıra toplumcu ülkünün savunulması çerçevesinde eserler vermeye başlamıştır. Zira müellife göre Anadolu köylüsünün yaşadığı sorunların başat müsebbibi Anamalcı ve Emperyalist dünya düzenidir. II. Dünya Savaşı'nın ardından iki kutba ayrılmış olan dünyada Türkiye ABD'yle yakınlaşır. Marshall Planı'na dâhil edilen ve ABD'den maddi yardımlar almaya başlayan Türkiye Cumhuriyeti Devleti Halkçılık, Laiklik ve Devrimcilik gibi inkılaplardan uzaklaşır. Vatandaşı olduğu ülkenin ve mensubu olduğu emekçi sınıfın her geçen gün daha fazla sömürüldüğünü ve ilerici kazanımların yitirildiğini gözlemleyen Baykurt roman sanatını bir araç olarak kullanıp halkı aydınlatma görevi üstlenir. Dolayısıyla yazarın kaleme almış olduğu bütün nesir eserlerde toplumsal izlekler işlenir ve topluma emeğin kutsiyeti ve Anamalcılığın zararları üzerine iletiler verir. Bütün bunlar göz önüne alındığında Sosyalist dünya görüşüne güdümlenmiş olan yazarın Toplumcu-Gerçekçi akımın çerçevesi doğrultusunda eserler vermesi kaçınılmazdır. Bunun haricinde yazar Almanya'ya yerleştiği dönemden itibaren başta Türk işçileri olmak üzere, benzer ülkelerden gelen işçilerin durumları üzerine eğilen birçok eser de kaleme almıştır. Yazarın kaleme almış olduğu romanlarda ve öykülerde işlenen izlekler toplumsal, siyasal ve adli içeriklidir. Diğer başlıklar altında toplanan izleklerle eserlerin ikincil izlekleri olarak işlev görmektedir.

1. Toplumsal

1.1. Ataerkillik

Irazca'nın Dirliği Anlatının geçtiği Burdur'un Yeşilova ilçesindeki Erle vadisinde bulunan Karataş köyünde yaşayan yerli halk tamamen kapalı bir toplumun niteliklerine sahiptir. Din-tarım topluluğu olan Karataşlıların hayatı tamamen toprağa ve din temelli yasalara dayanır. İnsanların bütün yaşam tarzını şekillendiren iki şey; toprağa bağlı olmak ve iman ettikleri dinden kaynaklanan ahlaki değerlerdir. Erkek egemen bir toplumsal yapıya sahip olan Karataş'ta cinsiyet eşitliğinden bahsetmek mümkün değildir. Bundan dolayı anlatıda yer alan kadın karakterler çoğu zaman oldukça edilgenlerdir. Eserde önemli işlevlere sahip olan Irazca ve Fatma, içinde yaşadıkları toplumsal düzenden hesap sormaya çalışırlar ve bir tür varoluş mücadelesi verirler. Gelenek ve inanç konusunda oldukça tutucu bir görünüme sahip olan Karataşlıların kapalı kapılar ardında en derin arzularına ve isteklerine kavuşmanın mücadelesini verdikleri de görülür. Toplumsal hayatın içinde özgürce hareket edemeyen Karataşlıların birçoğu, aslında süregiden anlayıştan, dogmatik inançlardan ve tabulardan oldukça sıkılmışlardır. Darp edildikten sonra Burdur Hastanesi'ne kaldırılmış olan Kara Bayram kent hayatıyla tanışır ve derin bir düşünsel aydınlanma yaşar. Halkın cehaletinden, anlamsız değerlerinden ve tabularından oldukça bunalmıştır. Kente göç eden Kara Bayram Haçça'yla birlikte hastanede çalışmaya başlar. Fakat Kara Bayram da ataerkil düzenin niteliklerini taşıyan bir karakterdir.

Tırpan Ankara'ya yakın iki köy olan Gökçimen'le Evcî dış dünyaya büyük ölçüde kapalıdır. Dolayısıyla din-tarım toplumu normlarının baskın geldiği ortamda yaşayan kişiler orta çağa ait düşüncelere, inançlara, algılayış biçimlerine sahiptirler. Anlatının geçtiği açık ve geniş uzamlar olan Gökçimen'le Evcî köyleri kadınların birer mülk olarak kabul edildiği yerlerdir. Kendi vatandaşlık ve insan haklarından haberdar olmayan ve bundan dolayı hakkını aramaktan aciz olan kadın kişiler sömürülür ve ezilirler. Anlatının başkişisi olan on dört yaşındaki Dürü, ellili yaşlarında olan Musdu Ağa'yla zorla evlendirilmek istenir. Maddi durumu kötü olan Gökçimenli aileler kızlarını zengin ve yaşlı erkeklere satarak refaha kavuşmayı amaçlarlar. Kadınların toplum içinde neredeyse hiç söz hakları yoktur. Anlatıda rol oynayan kadın tipler büyük ölçüde fon anlatı kişisi konumundadırlar. Eserin

kadın anlatı kişilerinin derin anlamda alınıp satılabilen ve kullanım değerleri olan eşyalar oldukları söylenebilir. Anlatının genelinde erkek egemen bir toplumda yaşanan ve yaşanabilecek sorunlar yazar tarafından gerçekçi uygulamalar çerçevesinde okura yansıtılır.

Yüksek Fırınlar Fakir Baykurt'un neredeyse bütün yazınsal eserlerinde işlenmiş en başat izleklerden biri, din-tarım toplumu normlarıyla oluşan ataerkil anlayışın eleştirisidir. *Yüksek Fırınlar* adlı romanda, Türkiye'den Almanya'ya işçi olarak göç etmiş olan anlatı kişileri ikiye ayrılırlar ve bunlar devamlı olarak çatışma halindedirler. Anlatının başkişilerinden biri olan İbrahim Mutlu, oldukça kapalı bir topluma ev sahipliği yapan Hacılar köyünde dünyaya gelmiştir. Dış dünyaya neredeyse tamamen kapalı olan bir beldede yaşayan insanların hayatlarına genel olarak gelenekler, görenekler ve örf-adetler yön verir. Dini tarikatların, mezheplerin ve aşırı milliyetçiliğin güdümüne girmiş olan anlatı kişilerinin oldukça kapalı oldukları görülür. Bundan dolayı İbrahim Mutlu gibi anlatı kişileri eşlerini baskı ve şiddetle sindirirler. Kargalı'da bulunan bir Türkmen obasında dünyaya gelmiş olan Elif'in dünya görüşü ve inançları, içinde yetiştiği komünün normlarıyla şekillenmiştir. Bundan dolayı Elif, uzun bir süre eşinin isteklerine, arzularına ve beklentilerine asla karşı gelmez. Fakat Almanya'da kent hayatıyla, eğitilmiş kadınlarla ve işçi örgütleriyle tanışan Elif, kişilik ve dünya görüşü bakımında köklü bir değişim yaşar. Kendisine iftira atan eşini bıçaklamaya çalışıp dövdükten sonra zincirlerinden tamamen kurtulur. Arkadaşlarıyla vakit geçirmeye, gezmeye ve çeşitli etkinliklere katılmaya başlar. Aynı zamanda sendikaya da üye olur. Almanya'da Türkiye'dekine nazaran oldukça farklı bir kültür ve toplumsal düzenle karşılaşan Elif zaman içinde kendi aydınlanmasını yaşar.

1.2. Kültür

Eşekli Kütüphaneci Anlatı boyunca Anadolu'nun güzide bir beldesi olan Ürgüp'ün kültürü, coğrafyası, halkı, sanatı, müziği, mimarisi ve tarihi hakkında bilgiler verilir. Ürgüp'ün önemli tarihi mimarilerinden biri olan Tahsin Ağa Kütüphanesi'nin kuruluşu hakkında bilgiler verilir. Beldenin önemli halk ozanlarından biri olan Refik Başaran'ın yaşamöyküsüne değinilir ve bazı türkülerine yer verilir. Bölgede yürütülen sanatsal faaliyetlere ve araştırmalara değinilir. Özellikle kütüphanecilik alanında yapılan çalışmaları ve girişimleri Mustafa Güzelgöz kendi tecrübelerine değinerek anlatır. Kütüphanecilik alanında yapılan çalışmalara ve eksikliklere değinir. 1924 yılındaki mübadeleyle Ürgüp'ten Yunanistan'a giden Yunanların öyküleri üzerinde durulur. Memleketlerini özleyen Yunanlar Ürgüp'ü masalsı bir diyarımız gibi anlatırlar. Dimitrios ve Aziz'in girişimleri sayesinde Larisa ve Ürgüp kardeş kentler haline gelirler. İki kültür arasında kültürel faaliyetler tertiplenir. Özellikle Refik Başaran'ın türkülerini iki ulus arasında köprü görevi görür.

Yayla Toroslardaki bir dağ köyü olan Ballıdere'nin Morsay Yaylası'nda geçen anlatıda bölge halkının yaşayış tarzı, gelenek ve görenekleri, dili, inançları, yaşanan coğrafya ve üretim-tüketim ilişkileri hakkında önemli bilgiler verilir. Köylü anlatı kişilerinin konuşmalarında ve aralarında geçen diyaloglarda yöresel ağzın kullanıldığı görülür. Bölge insanı çoğunlukla türkü dinler ve Özay Gönüm gibi Denizli türkülerini söyleyen sanatçıların ismi geçer. Çoğunlukla köylülerin halk müziğine ve sanatlarına ilgi gösterdikleri görülür. Bunun haricinde anlatının geçtiği uzamda eski medeniyetlerden kalan yerleşim yerleri de bulunmaktadır. Antik Anadolu uygarlıkları ve Antik Yunan kültürü üzerinde durulur. Eski medeniyetlerden kalan tarihi eserler arkeolojik kazılarla çıkarılmaktadır. Bunun haricinde bölgede tarihi eser kaçakçılarının da faaliyet halinde oldukları görülür. Bölge insanını ve üst sınıfları temsil eden anlatı kişilerinin farklı kültürel eğilimler gösterdikleri görülür. Orta sınıf ve küçük burjuva sınıfını temsil eden anlatı kişilerinin Batı sanatına eğilim gösterdikleri görülür. Yerli halksa halk sanatlarına eğilim gösterir. Arkeoloji biliminin ve insanlık tarihinin araştırılmasının gerekip gerekmediği bazı bölümlerde anlatı kişileri tarafından tartışılır.

1.3. Toplumsal Sınıf

Amerikan Sargısı Anlatıyı oluşturan kişi kadrosu ikiye ayrılmaktadır. Bunlar Kızılöz'ü çağdaşlaştırmak isteyen ABD'liler ve eskiyle yeni arasında sıkışıp kalmış olan Kızılözlülerdir. Birbirinden oldukça farklı özellikler taşıyan bu iki grubun en çok göze çarpan farklılığı toplumsal sınıflardır. ABD'li anlatı kişileri beyaz yaka kategorisine giren meslekleri icra etmektedirler ve orta sınıfı ya da burjuva sınıfını temsil etmektedirler. Yeximtaş şirketinin sahibi Melih Dalyan'sa olumsuz iş insanını temsil etmektedir. Tek insani değeri artık değer üretmek ve kar elde etmek olan karakter ülkesinin yer altı kaynaklarını ABD'lilere çok ucuz fiyatlarla satmaktadır. Kaymakam Dirioz, Ankara Valisi, ABD Tarım Bakanı Mr. Grant ve İçişleri Bakanlığı Müsteşarıysa anlatıdaki olumsuz bürokrat karakterlerdir. Türk bürokratlar kişisel çıkarları için toplumsal refaha zarar verirken, ABD'li bürokratlar

ülkelerinin ve sermayenin çıkarları için başka ülkelere zarar vermektedirler. Mr. Boger, Mr. Wayt, Bobby, Willy ve Nancy gibi karakterlerse ABD'nin üst kademelerdeki orta sınıfını temsil eder. Bu karakterler olumlu niteliklere sahip oldukları gibi bazı olumsuz niteliklere de sahiptirler. Önemli yer altı ve yer üstü zenginliklerine sahip olan Kızılöz yerlileri, sömürgeciliğin yeni uygulamalarına maruz kalırlar. Ülkenin önemli madenleri ABD'ye yok pahasına satılır. Bunun karşılığında ABD Türkiye'ye bilgi ve teknoloji verir. Anlatının büyük bir bölümü Kızılözlü karakterlerin bakış açısıyla ilerler.

Yüksek Fırınlr Temel anlatıda İbrahim-Elif çiftinin yaşadığı dramatik olaylar verilirken, anlatının arka planında Almanya'daki demir-çelik fabrikalarında ve maden ocaklarında çalışan Türk işçilerin durumu işlenir. Yugoslav, Yunan ve Türk işçiler zaman içinde sendikalaşmış ve işverenlere yönelttikleri talepleri elde etmek için çeşitli eylemlere girişmeye başlamışlardır. Anlatıda rol oynayan işçi anlatı kişilerinin çoğu, Almanya'ya geldikten sonra sınıf bilincine ulaşmış ve sendikalaşmanın içinde yer almaya başlamışlardır. II. Dünya Savaşı'nı fırsata çevirerek kısa sürede zenginleşmiş olan Alman ailelerine değinilir. Anlatıda işçi anlatı kişilerinin bir greve hazırlanmakta oldukları ve diğer sendikalarla bir araya gelmeye çalıştıkları görülür. Taleplerinin karşılanmaması durumunda işçiler grev yapmakta kararlıdır. Fakat bunun için işçilerin çoğunluğunun desteğinin alınması gerekmektedir. Almanya'da öğretmenlik yapan Osman Aydemir'in, sendika üyelerinin isteği üzerine, yönetime sunulacak olan mektupları Almancaya çevirdiği görülür. Anlatının sonlarına doğru işçilerin greve başladıkları görülür. Sendikaya üye olmuş olan Elif de işçilere destek verir. Emek-sermaye çatışması Fakir Baykurt'un neredeyse her romanında farklı açılardan işlenmiştir. *Yüksek Fırınlr* adlı romanda da Türk işçilerinin bilinçlenme, örgütlenme ve eyleme geçme süreçleri kurgusal bir ortamda işlenir.

Kaplumbağalar Anlatıdaki entrik olay örgüsünü meydana getiren en önemli çatışma bürokrasi sınıfıyla emekçi köylü sınıfı arasındakidir. Yüksek makamlarda ve mevkilerde bulunan devlet memurları halktan kopuk kişilerdir. Bundan dolayı onların beklentilerinden ve özlemlerinden tamamen habersizdirler. Dolayısıyla bürokrasi sınıfı emeğiyle hayatını idame ettirmeye çalışan halk sınıfıyla empati yapamaz ve onun sorunlarını anlayamaz. Tozak'a çeşitli sebeplerle yolu düşen bütün memurlar yerlileri görgüsüz, cahil ve ilkel kişiler olarak görürler. Onlara kent hayatının nimetlerinden ve imkanlarından bahsederler. Kente göç ederek çocuklarını okutabileceklerini, daha rahat işlerde çalışabileceklerini ve ihtiyaç duydukları her şeyi kolayca temin edebileceklerini söylerler. Fakat Kır Abbas ve diğer Tozaklılar memurlara halkın gerçek sorunlarıyla ilgilenmeyen eğitim sistemini istemediklerini ve köyde yaşamının kendine göre bir görgüsü ve kültürü olduğunu söylerler. Çiftçi olmanın ve emek vererek geçimini sağlamanın ne kadar onurlu bir tutum olduğuna değinirler. Üstünde yaşadıkları toprak ve yurt için en büyük bedelleri ödemiş olan köylüler ülkenin bürokrasisi tarafından ötekileştirilmişlerdir. "Bürokrasi ve bürokrasiye dair unsurlar köylü bürokrat bağlamında ele alınmıştır. Memur olan köylüye ya küçümser bir tavırla yaklaşır ya da acıyarak. Köylü önemsizdir ve o zamana kadar gelmiş yönetimler tarafından -Atatürk dönemi hariç- hep ihmal edilmiştir. Bu sebepten de köylünün yaşamında asırlardır değişen hiçbir şey yoktur. "Otuz... belki daha fazla yıl önce neyse bugün de o! Kuyumuz suyumuz aynı. (s.80) diyerek dile getirir köylü bunu" (Karabela (Şermet) 2007, 288).

1.4. Gelenek

Kaplumbağalar Uzam olarak Anadolu'nun Tozak adındaki bir kırsalında geçen anlatıdaki kurgusal köylü halkın yaşam biçimi ve gelenekleri üzerinde durulur. Toprağa bağlı yaşayan ve din-tarım normlarının baskın geldiği bir topluluk olan Tozaklılar geleneklerine ve inançlarına oldukça bağlıdır. Alevi inancında ve geleneğinde üzüm oldukça önemli bir meyvedir. Geleneğe göre bağ bozumundan önce çeşitli maskeler ve kıyafetler giyerek şarkılar türküler eşliğinde kutlamalar yapılır. Eski Alevi deyişleri saz eşliğinde söylenir. İlk bağ bozumunda elde edilen ürün ücretsiz olarak yabancılara dağıtılır. Ardından koç katımı adı verilen kutlama yapılır. Yeni doğacak olan kuzuların dişi olması için anne kuzuların sırtlarına küçük kız çocukları oturtulur ve ağacın etrafında gezdirilir. Dışa kapalı olan halk atalarından öğrenmiş ve tecrübe etmiş olduğu alışkanları yaşatmaya devam eder. Ataerkil bir toplumsal düzene sahip olsalar da Sünnilere göre düşünsel olarak daha açık bir topluluklardır. Alevi kültürü anlatı kişilerinin söylemleri, davranışları ve türküleri aracılığıyla aktarılır.

Onuncu Köy Anlatıyı oluşturan olay örgüsü, Anadolu'nun köylerinde yaşayan yerlilerin genel toplumsal yapısını temsil eden Damalı, Ortaköy ve Yaşarköy adlı uzamlarda geçer. Anlatıda yer alan köylüler genel olarak din-tarım toplumu normlarını, örfünü, adetlerini ve geleneklerini taşımaktadırlar. İletişim araçlarından yoksun olan ve toprak sahipleri tarafından oldukça zor şartlar altında çalıştırılan köylüler dünyadaki gelişmelerden habersizdir ve herhangi bir eğitim düzeyleri de

yoktur. Bundan dolayı köylüler rasyonel dünyanın etik ve ahlaki değerlerinden oldukça uzak kalmış ve neredeyse Orta Çağ'dan kalma insani değerlere sahiptirler. Köylülerin dünyayı algılayış şekli çağın oldukça gerisindedir. Çağdaş dünyadan neredeyse tamamen kopuklardır. Anlatı boyunca Anadolu yerlilerinin gelenekleri ve inançlarıyla ilgili önemli bilgiler verilir. Özellikle evlilik merasimleri sırasında neler yapıldığı üzerinde durulur. Kadın-erkek ilişkilerinin nasıl ve ne şekilde yürüdüğüne yönelik önemli bilgiler verilir. Üretim ve çalışma şekli üzerinde de uzunca durulur. Sahip olduğu bütün kapalı niteliklere rağmen anlatıda yer alan uzamlarda yaşayan köylüler yeniliğe ve gelişime açık tiplerdir. Öğretmen'in savunduğu ilerici değerlerin mahiyetini kavrayabilen köylüler zaman içinde bilinçlenir ve eyleme geçerler. Bir izlek olarak gelenek, anlatı boyunca insanları kontrol altında tutan ve onlara baskı uygulayan bir araç olarak karşımıza çıkar.

Yılanların Öcü Toplumsal yapı olarak anlatının geçtiği uzam kapalı bir köy yeridir. Din-tarım toplumu normlarıyla yetişmiş, toprağa bağlı ve dünyadaki gelişmelerden habersiz olan köylü anlatı kişileri dogmalara, batıllara, örf-adetlere ve geleneklere oldukça bağlılardır. Karataş köyünde yaşayan yerli halk inançsal olarak tutucudur ve dünya görüşleri oldukça dardır. Askerlik görevi sırasında köyünden çıkıp kent hayatını az da olsa tecrübe etmiş ve maruz kaldığı haksızlıklardan dolayı dini inançlardan uzaklaşmış olan Kara Bayram'ın bütün umutları ve beklentileri kendi çıkarlarına yöneliktir. Anlatıdaki en gelenekçi tiplerin en belirgin ortak özellikleri yaşlı olmalarıdır. İrazca, Sultanca, Beytullah Hoca yaşadıkları köyde uzun yıllardır anlatılagelen masallara inanırlar. Batıllar ve dogmalar onların yaşam biçimlerini belirler ve hayatlarına yön verir. Karataş'ta örf, adet ve gelenekler yazılı olmayan kanunlar gibidirler. Toplumu oluşturan her bireyin onlara uyması şarttır. Aksi halde toplum tarafından cezalandırılırlar.

1.5. İnanç

Köygöçüren Kantarma köyünün varsıl toplumsal kesiminden olan Topal Talip gibi anlatı kişileri, çıkarlarını korumak için halkı edilgenleştirmeye çalışır ve bunu sağlayabilmek için en çok batıl inançlara ve hurafelere başvurur. Yeniliklere ve değişime kapalı olan Topal Talip, Hidir'la Musa'nın Kantarma'ya su getirme girişimlerine karşı köye Kuran kursu açtırmak ister. Devlet kurumlarının girişimleriyle çok kısa sürede cami onarılır ve Kuran kursu açılır. Ermenek'ten Nureddin Hoca getirilir ve henüz soyutla somut olguları birbirinden ayırt edemeyen çocuklara dini öğretiler aşılanır. Fakat Nureddin Hoca köylülere ve köylü çocuklara dini öğretileri öğretmekten ziyade tutucu, gerici ve gelenekçi dünya görüşünü aşılar. Cumhuriyet değerlerini, Atatürk ilkelerini ve ilerici örgütleri din karşıtlığıyla suçlar. Dinci ve milliyetçi örgütlerin güzellemesini yapar ve onların maddi-manevi olarak sonuna kadar desteklenmeleri gerektiğini söyler. Batıl inançlar ve hurafeler aracılığıyla insanların mantıklı düşünme yetileri ve rasyonelliği dumura uğrattır. "*Köygöçüren*'de nazar değmesin diye gömleğe çörekotu dikilir. (s.527) Şapkanın içine alına gelecek bir yerine göz boncuğu dikmek gözlerden korur (s.28). Köygöçüren romanında cinlerle ilgili inanışlar büyük yer tutar ve insanların yaşamına yön verme gibi bir güce sahiptir. Bunlar özellikle köy imamının uydurduğu hikayelerdir. *Köygöçüren* romanında susuzluk çeken köylüler sonda ile yer altından su çıkarması için bir görevli isterler" (Karabela (Şermet) 2007, 428).

Yarım Ekmek Baykurt'un neredeyse bütün romanlarında işlenen inanç temasında din sömürüsü ve batıl inançlar üzerine odaklanır. Yirmi yıl önce Çeltek köyüne gömüldüğü eşini Duisburg'da yapılacak Müslüman gömütlüğüne getirmek isteyen Kezik Acar bu konuda ciddi girişimlerde bulunur. Kezik Acar'ın eşinin kemiklerini Almanya'ya getirme girişimlerine ilk önce bölgede yaşayan bazı imamlar karşı çıkarlar. İmam Abdullah Hoca Kezik Acar'a Müslümanların Hristiyan topraklarına gömülemeyeceğini söyler. Zira kıyamet günü Hristiyan topraklarına gömülen Müslüman ruhların yollarını kaybedeceklerini ve dindaşlarının sırasını bulamayacaklarını iddia eder. Çeltek köyüne gidildiğinde kimse mezarı kazımak istemez. Zira gömütü kazmaları istenen kişiler tanrı tarafından cezalandırılacaklarını düşünürler. Çeltek'te yaşayan Gömütçü Hüseyin gömütün kırk yıl boyunca melekler tarafından korunduğunu ve kabir sorgusu yapılan kadar gömütün taşınamayacağını söyler. Kezik Acar'ın isteği yüzünden tanrı tarafından cezalandırılacağını düşünen yerliler içten içe ona öfkelenirler. Batıl inançlar ve hurafeler anlatıdaki köylülerin hayatlarının merkezindedir. Bu yüzden özgürlükleri ciddi şekilde baskılanır.

Kara Ahmet Destanı *İrazca Üçlemesi* adı verilen roman dizisinin ilk iki bölümünde, adaletsizliklere ve haksızlıklara karşı mücadele veren Bayram Kara adlı anlatı kişinin kişilik olarak tamamen ters yönde değiştiği görülür. Temizlikçi olarak çalışmaya başladığı hastanede, hastane yönetiminin Nurcu tarikatının mensupları olduklarını öğrenen Bayram Kara, işini kaybetmemek için zaman içinde

dincileşir. İslam'ın kutsal kitabı olan Kuran'ın bir çeşit yorumlamasıyla ortaya çıkmış olan Nurcu tarikatının öğretilerini hayatının merkezine oturtan Bayram Kara, kendisi dincileştiği gibi ailesini de dinci olması konusunda zorlar. İşini kaybetmemek adına kendisine dayatılan dini öğretiyi kabullenmiş olan Bayram Kara, tarikat mensupları ve sağ partilerin temsilcileriyle haşır neşir olmak durumunda kalır. Dönemin sağ partileri; savundukları ideolojinin gereği gelenekçi ve tutucudurlar. Bundan dolayı sağ partilerle tarikatların sıkı ilişkiler kurdukları görülür. Hocalarla muhtarlar köylüleri sindirirken, imamlarla siyasiler kentlileri sindirmektedirler. İnanç temelli dini tarikatlar aracılığıyla emekçi sınıf üzerinde güçlü bir tahakküm kurular. Cami imamlarını, hocalarını ve tarikat mensuplarını kendi çıkarlarını korumak ve geliştirmek için kullanan sağ partiler, emekçi sınıfı sindirir, susturur, baskı altına alır ve zihinlerini dumura uğratar.

1.6. Mit

Yılanların Öcü Ana anlatının yanında ikinci bir anlatı olarak ilerleyen yılanlarla insanlar arasındaki savaş, verilmek istenen iletiyi kuwetlendirmek için kullanılmıştır. Kara Bayram'ın babası Kara Şali'nin, Güroluk çamlığına girmeye cesaret ederek Şahmeran'la savaştığı köylüler arasında efsane olarak anlatılır. O günden sonra yılanlar Irazca ve ailesine musallat olmuşlardır. Irazca, yılan öldürmeyi başaran torunu Ahmet'le gurur duyar ve sevgi gösterileriyle onu daha fazla yılan öldürme konusunda cesaretlendirir. Ahmet'in kofalığa giren bir yılanı öldürmesinin ardından Irazca yılanların intikam almaya geleceklerini düşünür. Sultanca'nın evini yılanlar basar ve o günden sonra kadın karakter uyumakta oldukça zorlanır. Irazca Ahmet'e gördüğü her yılanı mümkünse öldürmesini ve öldürdükten sonra yılanın ölüsünü yakmasını öğütler. Fakat yılanlar Sultanca'nın evine girip onu sokarlar. Böylece Irazca yılanların intikam almayı başardıklarını düşünür. Fakat anlatılan bu masalın asıl amacı eserde verilmek istenen iletiyi güçlendirmektir.

1.7. Bilim-Teknoloji

Amerikan Sargısı Dünyada hızla yayılan Komünist ideolojiye engel olmak amacıyla ABD, gelişmekte olan ülkelere yardım etmeye karar verir. Fakat bu yardımların ardındaki asıl amaç gittikleri ülkelerin doğal kaynaklarını ele geçirmek ve toplum üzerine araştırma yapmaktır. Türkiye'de, diğer köylere örnek teşkil edecek bir projeye başlanmasına karar verilir. Çağdaş uygulamaların kullanılacağı Pilot Proje tasarısı için Kızılöz köyünün kullanılmasına karar verilir. Kısa süre önce ABD'nin Türkiye'ye sattığı tarım araçları nedeniyle birçok topraksız köylü işsiz kalmış ve işsizler kentlere göç etmek zorunda kalmışlardır. Pilot Köy Projesi'yle Kızılöz köylülerine modern hayvancılık ve tarım uygulamaları öğretilecektir. ABD'den getirilecek olan ananas ağaçları köyde yetiştirilecek ve bu sayede köylüler ciddi miktarlarda maddi kazanç elde edecektir. Köylü çocuklarına ABD'de kullanılan son eğitim metotları uygulanacaktır. Fakat hiçbir şey planlandığı gibi gitmez. ABD'den getirilen tavukların yumurtladıkları yumurtaların içi boş çıkar. Danalar ise hastalanıp ölürler. Bütün ilaçlama çalışmalarına rağmen ananas ağaçları büyümmez. Bilim ve teknolojiyi geliştirme vaatleriyle Kızılöz'de çeşitli faaliyetlerde bulunan ABD'liler başarısız olurlar. Bu girişim sonucunda en çok zarara uğrayan taraf Kızılözlüler olur.

1.8. Kimlik

Irazca'nın Dirliği Boz Ömer ile Cemal tarafından darp edildikten sonra Burdur Hastanesi'ne taşınan Kara Bayram kent hayatıyla tanışır. Karasenir Mahallesi'nde ikamet eden Navrumlu Ali'yle tanışan Kara Bayram kent hayatıyla ilgili önemli bilgiler edinir. Toprağa bağlı yaşamının zorluklarından yılmış olan Kara Bayram kentte daha iyi koşullara sahip olacağını düşünür. Çocuklarını okutmak isteyen Kara Bayram Karataş'taki her şeyi bir kenara bırakıp Burdur'a yerleşmeye karar verir. Fakat Irazca Karataş'tan ayrılmak istemez. Çünkü onun karakterine hükmeden insani değerler Kara Bayram'inkilerden farklıdır. Kendisine korkak, namert ve yilgın dedirtmek istemeyen Irazca Karataş'ta kalacağını söyler. Toprağından ayrılmak da istemez. Fakat Kara Bayram Karataş'taki cehaletten, yokluktan, düşmanlıklardan ve yaşam koşullarındaki zorluktan bıkmıştır. "Nesil çatışması nesiller arasında değer hükümlerinin değişmesinden kaynaklanan anlaşmazlıklar ve çatışmalardır. Fakir Baykurt'un romanlarında genellikle daha iyi koşullarda yaşamak isteyen genç nesille köydeki düzenini değiştirmek istemeyen yaşlılar arasında yaşanır. Yılanların Öcü ve Irazca'nın Dirliği'nde ana oğul Irazca-Kara Bayram'ın yaşadığı değerler çatışmasına yönelik anlaşmazlık nesil çatışması olarak adlandırılabilir. Irazca Üçlemesi'nde Irazca ve oğlu Kara Bayram arasında anlaşmazlık yaşanır" (Karabela (Şermet) 2007, 217).

Koca Ren

II. Dünya Savaşı sona erdikten sonra kentleri ve kırsal kesimleriyle harabeye dönmüş olan Almanya, ülkenin işçi açığını kapatmak için yeniden kalkınabilmek amacıyla başka ülkelerden işçi kabul etmeye başlamıştır. Almanya Türkiye'den ilk defa 1960'lı yıllarda işçi göçü almaya başlamıştır. Anlatının ana anlatı kişilerinin mensubu olduğu Sarıkaya ailesi Duisburg'a aynı yıllarda göç etmiştir. Salim Sarıkaya Almanya'ya ilk defa geldiğinde maden ocaklarında çalışmış ve daha sonra demir-çelik fabrikasında işçi olarak çalışmaya başlamıştır. Almanya'ya göç eden Türkler kendileriyle birlikte kültürlerini, inançlarını, adetlerini, geleneklerini, dillerini ve alışkanlıklarını da götürmüşlerdir. Almanya'ya işçi olarak giden kişiler zaman içinde göçmene dönüşmüş ve kimlik kargaşası yaşamaya başlamışlardır. Almanya'da yabancı olarak görülen Türk işçiler, kendi ülkelerindeyse Almanca olarak adlandırılmaktadırlar. Anlatı kişilerinin iki farklı kültürün değerlerinin çatıştığı açıkça görülür. Almanya'ya uyum sağlamayı arzulayan anlatı kişileri kendi inançlarını ve kültürlerini tamamen reddetmek istemezler. Dolayısıyla anlatıda yer alan Almanya'ya işçi olarak göç etmiş olan anlatı kişileri bir yandan kendi etnik kimliklerine sahip çıkmaya çalışırken diğer yandan yeni tanışmış oldukları Batı ekimine uyum sağlamaya çalışırlar. Fakat bu durum beraberinde birçok sorunun ortaya çıkmasına ve çatışmanın yaşanmasına sebep olur.

Yarım Ekme

On yedi yaşındayken Demiryolcu Mustafa'yla evlenmiş olan Kezik, birkaç yıl sonra eşini kaybetmesinin ardından çocuklarına daha iyi bir gelecek sağlamak ve toplum baskısından kurtulmak için işçi olarak Almanya'ya göç eder. Almanya'da büyüyüp orada eğitim alan Halil, Emine ve Ayşe adlı anlatı kişileri hem Türk hem de Alman kültürünün birer sentezi haline gelirler. İlkokul, lise ve üniversite düzeylerindeki eğitimlerini Almanya'da almış olan anlatı kişileri Alman kimliğine entegre olmayı büyük ölçüde başarmışlardır. Fakat ailenin büyüklerinden öğrendikleri etnik kültürlerini de benimserler. Anlatı boyunca Almanlar ve Türkler arasındaki kültür çatışması aşırı ve derinlemesine bir şekilde olmasa da yansıtılır. Çocuklarının Almanya'da eğitim almış olmaları ve sevdiği kişilerin Alman olmalarından dolayı Türkiye'ye geri dönemeyeceğini anlayan Kezik Acar, tamamen Almanya'ya yerleşmeye karar verir. Fakat geride bıraktığı önemli değerleri de Almanya'ya getirmek ister. Petra Almanya'da eğitim alan Türklerin ülkelerine geri dönüp halkın bilinçlenmesinde sorumluluk almaları gerektiğini düşünür. "Yabancı bir çalışma dünyasında, yabancı bir toplumsallık içerisinde Türk insanının yurdundan taşıdığı kültür değerleri ile orada karşılaştığı değerler sistemi bu romanda bir kadının yaşadığı çatışma ile örneklendirilmiş. Romanda temel çatışma bir kadının Alman ve Türk toplumuna karşı olduğu gibi çocuklarını da karşısına alarak yürüttüğü kültürel bir çatışmaya dayanır" (Karabela (Şermet) 2007, 605).

2. Siyasal

2.1. Güç

Yayla Yürütme gücünü ele geçirmek isteyen her siyasi parti halka çeşitli vaatler vererek istediğini elde etmiştir. Fakat yürütme gücünü elde edip siyasi erk haline gelmiş olan siyasi partiler, halka vermiş oldukları hiçbir sözü tutmadıkları gibi onlardan aldıkları yetkileri onlara karşı kullanmaya başlamışlardır. Anlatının başlangıcında Çakır Hasan'ın CHP ve DP'ye neden küstüğü ve neden kasabayı terk edip yaylaya yerleştiği üzerinde durulur. Çakır Hasan, halka daha iyi hizmet edeceğini söylemiş olan DP'ye destek vermiş ve onun bölgedeki yerel yönetimleri kazanmasını sağlamıştır. Fakat DP vermiş olduğu hiçbir söz tutmamıştır. Aksine devlet kurumlarında önemli mevkilere gelen kişiler halka hizmet götürmek yerine kendilerine sağlanmış olan imtiyazları bencilce kullanmakla yetinmişlerdir. İl Yol Su Elektrik Müdürü Yılmaz, Kaymakam Burhanettin, İlköğretim Müdürü Haydar Bey ve Tahriyatçı Salih Efendi, Karakol Uzatmalısı Muzaffer, Orman Şefi Hüseyin ve Profesör Asım Al devletin önemli makamlara getirmiş olduğu anlatı kişileridir. Fakat bu kişiler devletin bütün imkanlarını bencilce kullanır ve halka gerekli olan hizmetlerin hiçbirini götürmezler. Emeğinin karşılığını ve adaletin tesis edilmesini isteyen arkeoloji öğrencileri yozlaşmaya karşı başkaldırırlar. Fakat bu başkaldırı sonucunda devletin kolluk kuvvetleri tarafından tutuklanırlar. Hakkını arayan anlatı kişileri ağır bir şekilde cezalandırılırken suçlular işledikleri suçların bedelini ödemezler.

Kara Ahmet Destanı "Kara Ahmet Destanı'nda da Amerikancı tavır ve zihniyet yazar-anlatıcı tarafından eleştirilir. Marshall yardımı ve Barış Gönüllüsü romanda sıkça kullanılan ifadelerdir. Marshall yardımı ile bazı insanlar çok zenginleşmiş hatta siyasette yer edinme imkânı bulmuşlardır. Köylerde, okullarda, çoğu kurum ve kuruluşlarda Barış Gönüllüsü adı altında insanlar hizmet vermektedirler. 7. Filosu Vietnam'da olan Amerika'nın 6. Filosu da Akdeniz'de İzmir Limanına yerleşmiş durumda olup yazarın ifadesi ile Amerika kendi kendini dünyanın jandarması ilan etmiştir. Buna fırsat ve ortam sağlayan ise dönemin siyasetçileridir" (Karabela (Şermet) 2007, 513). "Demokrasi algısının

ciddi darbeler aldığı "*Kara Ahmet Destanı*" isimli romanda siyasi erk, kendini onarmak ve iadeci itibar kazanmak adına bireyleri kendi olmaktan alıkoyar ve bireyleri kendi'yi tanıyamayacak bir düşünce içine oturtmaya çalışır. Siyasal erki elinde bulunduranların, bireyleri tiranlıklarını onayacak birer taslak kişi haline dönüştürme çabası, potansiyel bir tehdit olarak çağımızın en önemli sorunlarından birisini oluşturmaktadır. Mutlak yaptırım gücüne sahip siyasi yetke Ahmet'i belli bir kıskaç içine almaya çalışır. Bir bireyi yaftalayarak belli bir kalıpta sıkıştırmak isteyen siyaset baskıcı tavırlarla özgür eylemlerini şekillendirmeyen insanları çoğaltır. Ve siyaset bu haliyle bilinci açılmayan mekân olma özeliğinden çıkar, bilinçleri kategorize eden bir mekân olarak algılanır" (Akar 2010, 84).

Koca Ren Sıkıyönetim mahkemeleri tarafında birçok Marksist-Leninist ya da sol görüşlü aydının ve öğrencinin tutuklanıp işkence gördüğü dönemlerde geçen anlatının 1980'li yılları işaret ettiği anlaşılmaktadır. Eğitim Enstitüsü'nü bitirdikten sonra ortaokul öğretmeni olmak amacıyla fakülteye başlamış olan Adnan Sarıkaya, zaman içinde toplumun maruz kaldığı haksızlıklara karşı duyarlı bir bilinç geliştirmiş ve militanlaşmıştır. Fakültede öğrenci olduğu dönemlerde Dev-Genç'e üye olmuş olan Adnan Sarıkaya mevcut siyasi iktidarın anamalcı ve emperyalizm yanlısı politikalarını alaşağı etmek için çeşitli eylemlere katılmıştır. Giriştiği veya katıldığı eylemler sonucunda emniyet güçleri tarafından yakalanan Adnan Sarıkaya sıkıyönetim mahkemesi tarafından yargılanır ve idam cezasına mahkûm edilir. Sarıkaya ailesi Adnan'ın çarptırıldığı cezanın hafifletilmesi için çeşitli girişimlerde bulunur. Fakat roman dizinin son halkasında bu girişimlerin olumlu sonuç vermediği ve Adnan Sarıkaya'nın idam edildiği görülür. Özgürlük, eşitlik, kardeşlik ve dayanışma gibi mottolarla eyleme geçmiş olan ülke gençlerinin kişisel çıkarlar doğrultusunda hareket eden siyasi muktedirler ve bürokratlar tarafından öldürüldükleri anlatının arka planında işlenir. 1980'li yılların Türkiye'sindeki altyapısal durum, işçi olarak Almanya'ya göç etmiş olan anlatı kişilerinin gözünden yansıtılır. Türkiye'yi; hukuksal, iktisadi, toplumsal ve siyasal olarak daima geriye götürmüş olan darbeler eleştirilir.

2.2. Çatışma

Yarım Ekmek Ana anlatının yanında ikincil bir anlatı olarak Adnan Sarıkaya'nın öyküsü annesi Hacer ve babası Salim tarafından ilerlemektedir. Sarıkaya ailesi Almanya'ya göç ederken Adnan adındaki oğullarını eğitime devam etmesi için Türkiye'de bırakmışlardır. Fakat ailenin Almanya'ya göç etmesinin ardından Adnan devrimci örgütlere katılıp eylemlerde yer almıştır. Dönemin Sıkıyönetim Mahkemeleri tarafından idama mahkûm edilen Adnan'ı annesi ve babası kurtarmak için elinden geleni yapar. Üst mahkemelere başvurulur ve Avukat Orçun'a neredeyse servet akıtılır. Fakat bütün çabalara rağmen Adnan kurtulamaz ve idam edilir. Devrimci gençlerle işbirlikçi hükümetler arasında yaşanan çatışma ikincil bir anlatı olarak roman boyunca ilerler. Bunun haricinde Almanya'da yaşayan Türklere de sağcı partiler ve Neo-Nazizmi benimsemiş Dazlaklarla uğraşmaktadırlar. İşsiz Almanlara verilmesi gerektiğini düşündükleri işlerin Türklere verildiğini düşünen Dazlaklar kanlı eylemler düzenlerler. Fakat aslında onlar da toplumun üst sınıfları tarafından kullanılmaktadırlar. Almanya'nın sağ partileri toplumdaki farklılıklardan yola çıkarak değişik kesimleri birbirlerine düşman etmektedirler. Almanya'ya göç etmiş olan Türklere kendilerini Dazlaklardan korumak için örgütlenmeye çalıştıkları görülür.

Keklik Baykurt'un çoğu romanında işlenen en önemli konulardan biri devlet yapılarının burjuva sınıfı ve emperyalist güçlerle nasıl ilişki halinde olduğudur. Cumhuriyetin ilan edilmesinin ardından bazı halkçı politikalar hayata geçirilmiş olsa da özellikle Demokrat Parti dönemiyle birlikte tamamen serbest piyasa ekonomisinin güdümüne girilmiştir. Marshall Planı kapsamına giren Türkiye'ye ABD, çeşitli yardımlar getirme ve hizmet sunma bahanesiyle yerleşmiştir. Serbest piyasa ekonomisinden ve Marshall Planı yardımlarından en çok kâr elde eden kentsoylular çıkarlarına herhangi bir zarar gelmemesi için ciddi önlemler alırlar. Fakat ülkenin büyük bir bölümünde üniversite öğrencileri tarafından sömürgecilik ve emperyalizm karşıtı eylemler başlatılır. Deniz Gezmiş, Mahir Çayan ve Yusuf Aslan gibi devrimci liderlerin öncülüğünde özellikle kırsal bölgelerde yaşayan halk bilinçlendirilmeye çalışılır. Elvan Çavuş'la Yaşar'a işkence yapıldığı sırada bu isimlerin nerede saklandıkları ve kır gerillasının ne zaman başlayacağı sorulur. Maruz kaldığı işkencelerden dolayı insanlık onuru ayaklar altına alınmış ve kendisiyle alay edilmiş olan Elvan Çavuş İşçi Partisi'ne oy vererek ne kadar doğru yaptığını anlar ve gerekirse dağa bile çıkacağını söyler. Belirli bir sınıfın çıkarları doğrultusunda hareket eden devlet, onların çıkarları karşısında sorun teşkil eden herkese sınırsız derecede kaba kuvvet kullanır. Ankara sokaklarında bombalı saldırıların ve silahlı çatışmaların sayısı gün geçtikçe artmaktadır.

3. ADLİ

3.1. Adaletsizlik

Yılanların Öcü Özellikle toprağa bağlı olan fakir köylünün köy yerinde hakkını aramasının iki yolu vardır. Hakkını aramak isteyen kişinin ya kaba güce başvurması ya da önemli mevkilerde tanıdıklarının olması gerekmektedir. Köyün muhtarı Hüsnü, Kaymakam'a ve valiye kendini beğendirmek için, yapılacak olan heykele en fazla maddi desteği vermek ister. Bunun için köyün merkezindeki arazileri satmaya başlar. Fakat yapmış olduğu kanunsuz işleminden dolayı iki köylü birbirleriyle çatışmaya başlar. Muhtar Hüsnü, emirlerine ve isteklerine karşı gelen köylüleri şiddetle ve tehditle sindirmeye çalışır. Yapılan haksızlıklar nedeniyle Haçça çocuğunu düşürür ve Kara Bayram öldürüsiye dövlür. Muhtar Hüsnü'nün satılığa çıkardığı ev yerini satın alan Deli Haceli en büyük mağdurlardan biri olur. Ev yeri, temel kazımı, taşlar ve kerpiçler için yüklü miktarda para harcamasına rağmen yeniden bataklıkta yaşamaya mahkum olur. İkili arasında çıkan kavga nedeniyle Kara Bayram Fatma'yla birlikte olur. Böylece Deli Haceli en çok mağdur edilen karakterlerden biri haline gelir. Kara Bayram hakkını aramak için dava açmaya karar verir. Fakat köy yerinde Muhtar Hüsnü ve Deli Haceli gibi karakterlerle baş edemeyeceğini düşünen Kara Bayram mahkemeye başvurmadan vazgeçer.

Irazca'nın Dirliğı Anlatıda işlenen en temel izlek, gücü elinde bulunduran varlıkların ve yetki sahibi kişilerin yoksullarla yaptığı çatışma üzerine kurulmuştur. Haceli'nin yaşamış olduğu mağduriyetin sorumlusunun Kara Bayram olduğunu düşünen Boz Ömer, hem Ahmet'e hem de Kara Bayram'a saldıran intikam almaya çalışmıştır. Onların izlediği yoldan farklı bir yol izleyerek adli kurumlara şikâyetle bulunmuş olan Kara Bayram Kaymakam sayesinde istediği şeye kavuşur. Fakat emniyet güçlerine güvenmemiş olan Kara Bayram Onbaşı ya da Savcı'dan önce Kaymakam'la görüşmüştür. Yapılan soruşturma sonucunda Kara Bayram'ın haklı olduğu anlaşılmış ve saldırganlar tutuklanmıştır. Fakat Onbaşı'ya rüşvet veren ve makam sahibi tanıdıklarından kayırlı olmayı isteyen Muhtar Hüsnü saldırganları hapisten çıkartmayı başarır. Adaletin yerini bulmasını sağlamış ve suçluları cezalandırmış olan Kaymakam ilçeden sürülür. Rüşvet vererek ve seçimlerde iktidar partisine destek vererek çıkar ilişkilerini geliştirmiş olan Muhtar Hüsnü'nün ve çevresindeki kişilerin yaptıkları adaletsizlikler yanlarına kâr kalır. "Irazca'nın Dirliğı'nde devlet adamları şehir kulübünde vakit öldüren işlerini önemsemeyen, hizmetlerini halka değil varlıklı insanlara sunan kişiler olarak yer alır. İşten çıktıklarında şehir kulübüne giderler ve gece yarısına kadar oyun oynarlar ve ertesi gün ise uykulu gözlerle giderler. Irazca'nın Dirliğı'nde Irazca şehir kulübüne girerek orada oyun oynayan memurları sorgular" (Karabela (Şermet) 2007, 219).

Kara Ahmet Destanı 1950'li yıllarda Türkiye Cumhuriyeti'nin yasama organının başına Demokrat Parti'nin gelmesiyle birlikte, ülke bütün altyapı ve üstyapılarıyla anamalcı, sömürgeci ve emperyalist güçlerin güdümüne girer. ABD yardımlarına kucak açan, dolayısıyla onun politikalarını benimseyen, Türkiye Cumhuriyeti devleti; değerli maden ocaklarını, devlet işletmelerini ve kurumlarını teker teker kaybetmeye başlar. 1960'lı yılların sonunda patlak veren öğrenci hareketleriyle birlikte emperyalizme ve anamalcılığa karşı ciddi bir mücadele vermeye başlanmıştır. Türkiye'deki üniversite öğrencileri de, ABD'nin ve Emperyalizmin güdümüne girmiş olan hükümetlerden duydukları rahatsızlığı giriştikleri eylemlerle göstermişlerdir. Özgürlük, bağımsızlık, eşitlik, dayanışma ve emeğin kutsallığı gibi kavramlarla yola çıkan devrimci gençlere devlet; şiddet ve kaba güç kullanma yetkisi olan emniyet güçleriyle sert bir karşılık vermiştir. Kendi kentsoylu sınıfı tarafından sömürülmesinin yanında toplum, aynı zamanda ABD gibi emperyal güçler tarafından da sömürülmeye başlamıştır. Kendi emeğine yabancılaşarak kentsoylu sınıfın artık-değer edinme kaynağı haline gelmiş olan işçi sınıfı, maruz kaldıkları sömürüye karşı ayağa kalkar. Fakat bu ayağa kalkış çok kanlı ve şiddetli bir şekilde bastırılır. Kentte devam eden sokak mücadeleleri köylere de sıçrar. Irazca gibi duyarlı bir vicdana sahip olan anlatı kişileri, çıkarıcı ve fırsatçı muhtara karşı mücadele verirler.

3.2. Suç

Tırpan Ellili yaşlarına gelmiş ve Ankara'da kurduğu ticari ilişkilerle zenginliğine zenginlik katmış olan Kabak Musdu Ağa maddi kaygılarından sıyrılmıştır. Ömrünün son demlerinde elinden geldiğince değişik zevklerin tadına varmayı arzulayan Musdu Ağa, kendinden yaşça oldukça küçük olan bir kızla evlenmek ve onunla cinsel açlığını tatmin etmek ister. Dürü'ye karşı tamamen fiziksel bir arzu duyan Musdu Ağa sapkın düşüncelerini ve hazlarını Dürü'yle bastırmak ister. Bundan dolayı bütün nüfusunu ve zenginliğini kullanarak hem kendi ailesini hem de Dürü'nünkini istediklerini elde etmek konusunda ikna eder. Ellili yaşlarında olan Musdu Ağa kendinden yaşça oldukça küçük olan bir

kızla zorla evlenmeye çalışarak ve hem onun hem de ailesinin üzerinde baskı kurarak suç işler. Dürü Musdu Ağa'dan çok korkar ve ondan sürekli kaçır. Onunla evlenmektense kendini intihar etmeyi düşünür. Kabak Musdu, istediği şeyi elde etmek için hem yasaları çiğner hem de kendisine karşı gelenler üzerinde baskı kurar.

4. İstimzaç

4.1. Görev

Eşekli Kütüphaneci Romana adını veren Eşekli Kütüphaneci'nin yaşamöyküsünün anlatıldığı eserde okur, başkisinin sahip olduğu idealist dünya görüşüne şahitlik eder. Kaymakam Fahri Çıvgın'ın teşvikiyle Tahsin Ağa Kütüphanesi'nde kütüphanecilik görevine başlayan Mustafa Güzelgöz halkın aydınlatılmasını ve bilinçlenmesini kendine görev edinir. Kütüphanedeki kitap sayısını arttırmak ve çeşitliliği arttırmak için birçok insanla, devlet kurumlarıyla, demeklerle ve sivil toplum kuruluşlarıyla görüşür. Bir köyü yöneticilerle birlikte ziyaret ettiğinde kendisine neden sandalye verilmemiş olduğunu düşünür. Halkın saygısını kazanabilmek için ona hizmet etmesi gerektiğine kanaat getiren Mustafa Güzelgöz kütüphanede görevli olan çalışanlar ve eşeklerle birlikte köylere kitap götürmeye başlar. Uygun yapıları olan köylerde kitaplıklar açılır. İnsanları kitap okumaya teşvik etmek için yarışmalar düzenlenir ve etkinlikler yapılır. Komisyoncular tarafından sömürüldüğünü fark eden köylülerin kooperatifler kurmalarına önyak olur. Onları kooperatifçilik konusunda bilinçlendirir. Köylüleri kütüphaneye çekmek için çeşitli girişimlerde bulunur. ABD tarafından düzenlenen Halka Gönüllü Hizmet Ödülü'ne layık görülür. Devlet kurumları tarafından takdimameler alır ve bütün dünyaya Eşekli Kütüphaneci adıyla nam salar.

Onuncu Köy Köy enstitüsünde öğrenim görmüş olan başkarakter, kuramla uygulamanın bir arada yürüdüğü ve tamamen köydeki yaşama yönelik bir eğitim almıştır. İnsanlığın ilerici ülkelerini kendine ilke edinmiş ve bunları hayatının merkezine yerleştirmiş olan Öğretmen, gittiği her yerde yerli halkı bilinçlendirmeye çalışmıştır. Öğretmenlik yaptığı okullarda öğrencilere bir şeyler öğretmeye değil onlara yol göstermeye çalışmaktadır. Öğretmen öğrencileri uysallaştıran okullara karşıdır. Köylüleri sömürüye ve haksızlığa karşı bilinçlendirir. Zihni dogmalar ve batıllarla köreltilmiş olan halka eylemleri, tavırları, tutumları ve düşünceleriyle örnek olmaya çalışır. Toplumcu ideallerin güdümünde olan başkarakter görev bilinciyle hareket eder. "Fonksiyonel anlamda görevi ve amacı köyün ve köylünün aydınlatılması ve canlandırılması olan bir köy öğretmenin yazdığı romanlarda aydınlanma teması ilk sıralarda yer alır. Özellikle eğitim temasının ağır bastığı romanların hepsinde aydınlanma teması da işlenir. Aydınlanma düşüncesi Yunan Mitolojisinden anlatılan metinlerle güçlendirilir. Onuncu Köy'ün öğretmeni gittiği her köyde Olimpos Dağı'nın başında tanrıların hapsedtiği ışığı-Zeus'un sarayındaki ışığı- Promete'nin nasıl çaldığını anlatır. Kendisi de bir anlamda köylerde Promete'nin görevini üstlenmektedir. Gittiği her köyde bu hikâyeyi defalarca anlatır" (Karabela (Şermet) 2007, 252).

4.2. Arayış

Köygöçüren Uzun yıllar su sorunu yaşanmış olmasından dolayı Kantarma toprağı oldukça verimsizleşmiş ve neredeyse tarım yapılamaz hale gelmiştir. Bundan dolayı anlatıda rol oynayan Hıdır gibi anlatı kişileri köye su getirilmesi yönünde ciddi girişimlerde bulunur. Fakat girişimlerin istenen sonuçları vermemesi ve arazileri "Köygöçüren" adı verilen ot tarafından işgal edilmesi sonucu yerliler yeni bir başlangıç yapma umuduyla kente göç ederler. Kente göç eden anlatı kişilerinin büyük bir çoğunluğu yeni bir hayat kurmanın arayışı içine girerler. Fakat bu girişim onlar için oldukça zor olur. Zira Hıdır'la Muhtar Musa iş bulabilmek için Demokrat Parti'ye üye olmak zorunda kalır. Her ne kadar Demokrat Parti'ye üye olsalar da Halk Partisi için çalışır. Sermaye sınıfının Kantarma'da aldığı arazilerde modern bir çiftlik yapıldığına şahit olan Hıdır'la Muhtar Musa haklarını aramaya çalışırlar. Fakat zaman içinde onların sınıf bilincine varamadıkları için yabancılaştıkları görülür.

5. İlişkisel

5.1. Aile

Yarım Ekmek "Aile kavramının en çok ön plana çıktığı roman *Yarım Ekmek*'tir. Almanya'ya göçmüş Acar ailesinin reisi sayılan dul Kezik Acar, çocuklarını bir arada tutma çabası gösterir roman boyunca. Ayrılığa tahammülü olmayan Kezik, ölen kocasının kemiklerini bile Almanya'ya getirerek aile mezarlığına koyar. Romanın her yerinde çocukları ile güzel diyalogları göze çarpar. Ancak

Almanya'daki çarpık aile sistemi kendisini de korkutur. Çünkü oğlu Halil ile Alman Petra nikahsız yaşarlar. Kızı Ayşe ise Alman Detlefe âşık olmuştur. Tutucu bir aile görüntüsü vermeyen, köydeki yaşamlarından tamamıyla uzaklaşmış olan Acar'lar, birbirlerine saygı duyduklarını söyleyerek yaşamlarını devam ettirirler. Hatta Detlef ile öpüşen Ayşe'yi abisinin uyarma şekli Türk aile yapısına uymamaktadır" (Yıldız 2008, 169-170). "Fakir Baykurt'un romanlarında önemli yeri olan çekirdek aile dağılma görüntüsü ile okura sunulur. *Yarım Ekmek*'te Almanya ortamında Kezik Ana'nın gözü gibi korumaya ve dağıtmamaya çalıştığı kızları, damatları, oğulları ve gelinlerinden müteşekkil geniş aile birliği Kezik Ana'nın olağanüstü çabalarıyla bir arada tutulur" (Karabela (Şermet) 2007, 625-626).

Irazca'nın Dirliği *Yılanların Öcü*'nde olduğu gibi *Irazca'nın Dirliği*'nde de aile izleği oldukça önemli bir yer alır. Zira anlatı boyunca Irazca'nın asıl amacı; ailesini korumak ve onu bir arada tutabilmektir. Köydeki zor yaşam koşulları Kara Bayram'ın kente göç etmesini sağlayan en önemli itici güçtür. Köyde hüküm süren cehalet, aileler arasında bitmek bilmeyen düşmanlıklar, muhtarın ve ağanın köylüyü sömürmesi ve devletin ilgisizliği aileleri parçalar ya da göç etmelerine mecbur eder. Kara Bayram da tıpkı Irazca gibi ailesinin refahı, huzuru ve mutluluğu için çalışır. Necip Bey'e olan borcunu ödedikten sonra bir tosun daha almaya niyetlenmiştir. Ahmet'in ve diğer çocuklarının okumasını çok istemektedir. Eşinin daha rahat bir ortamda yaşamasını ve suya kolayca ulaşmasını ister. Kendisinin, eşinin ve çocuklarının mutluluğunu düşünen Kara Bayram Burdur'a taşınır. Fakat Irazca Karataş'ta kalıp kendisine haksızlık etmiş olan kişilerle mücadele etmeye karar verir.

Kara Ahmet Destanı Anlatı boyunca okurun karşısına çıkan bütün olaylar Kara ailesine mensup olan anlatı kişilerinin etrafında geçmektedir. Karataş köyünde varoluş mücadelesi vermiş olan Kara ailesi, büyük umutlarla göç etmiş oldukları kentte de bir tür varoluş mücadelesi verir. Ağır çalışma koşulları ve cehaletten dolayı kente göç etmiş olan Kara ailesi, kentte de benzer sorunların altında ezilir. Zaman içinde fikir ayrılıklarına düşen aile büyüklerinin birbirleriyle tartıştıkları hatta çatıştıkları görülür. Bayram'la Haçça ikilisi anlatı boyunca birbirine taban tabana zıt olan dünya görüşlerini savunurlar. Bütün olumsuzluklara ve anlaşmazlıklara rağmen aile, bir arada kalma ve var olma mücadelesi verir.

5.2. Sevgi

Keklik Derinlemesine bir şekilde olmasa da *Keklik* adlı eserde aşk teması da işlenmiştir. On iki-on üç yaşlarında olan Yaşar köylüsü olan Gülnare adlı genç bir kıza âşıktır. Cıvıvken evcilleştirdiği keklığının gözlerini Gülnare'nin gözlerine pullarını ise Gülnare'nin çillerine benzetmektedir. Gülnare'yi her görüşünde Yaşar çok heyecanlanır ve terlemeye başlar. Onunla düzgün bir şekilde konuşmayı başaramaz. Gülnare'yle özdeşleştirdiği keklığını fırsat buldukça sever ve öper. Bundan dolayı Yaşar için elcik keklik oldukça değerlidir. "*Keklik* romanında bir yetişkin değil bir çocuğun tam olarak da tahlil edemediği duyguları aşk olarak ortaya çıkar. Yaşar köy okulunu henüz yeni bitirmiş bir çocuk. *Keklik*'te Yaşar Gülnare'ye âşıktır. Gülnare'nin evinin önünden geçerken utanır. Gülnare'yi gördüğünde kızarır ve yere bakarak konuşur" (Karabela (Şermet) 2007, 469).

Amerikan Sargısı Anlatının ikinci bölümünde Kızılöz-Güzelöz köyüne üçüncü öğretmen olarak Tülay atanır. Cemal Hoca gibi iş ahlakına önem veren ve idealist nitelikler de gösteren karakter yerli halkın sempatisini kazanır. Kızılöz'de görevlendirilen Bobby, samimiyeti ve dürüstlüğüyle halkın sevgisini kazanır. Köye gelen ikilinin arasında kısa bir süre sonra ilişki başladığı görülür. Fakat Tülay, muhacir olmasından dolayı gelenekçi hatta sofu nitelikler gösteren annesi nedeniyle Bobby'le istediği derecede samimiyet kuramaz. Daha önce birçok kadınla birlikte olmuş olan Bobby Tülay'ın karşısında heyecanlanır hatta onun gözlerinin içine bakmaktan bile çekinir. Başlangıçta kültür çatışması yüzünden birbirleriyle birlikte olamayan karakterlerin daha sonra siyasal ve toplumsal nedenlerden dolayı birbirlerinden uzaklaştıkları görülür. Bobby Kızılözlülerin yanında saf tutar ve onların sorunlarını anlamaya çalışır. Fakat ABD'lilerden bıkmış olan Kızılözlüler onlardan tamamen kurtulmak isterler. Eserin sonunda Tülay Kızılözlülerin yanında yer alır ve Bobby'yi kaybetmek pahasına onları destekler. Birbirinden oldukça farklı iki kültürden olan karakterleri aşk duygusu bir araya getirmiştir. Fakat Tülay, toplumsal çıkarlar söz konusu olduğunda bireysel isteklerini ve beklentilerini bir kenara bırakır. Bunun haricinde ABD'li karakterlerin genel olarak liberal ilişkiler yaşadıkları görülür. Kızılözlülerin evlilikleri ve aşkları her ne kadar ataerkil normlar altında ciddi noksanlıklar içerse de sevgileri oldukça samimidir.

Koca Ren Aşk izlediği anlatı boyunca farklı anlatı kişileri üzerinden değişik tezahürleriyle işlenmiştir. Daha çok deniz ürünleriyle yapılan yemeklerin sunulduğu bir doyumevinde çalışan Gül, üniversitede öğrenci olan ve tezini bitirmeye çalışan Ahmet'le evlenmiştir. Fakat daha sonra lokantaya

gelen Kenan'dan etkilenecek onunla birlikte olmaya başlamıştır. Fakat birbirinden farklı birçok yasa dışı işe bulaşmış olan Kenan bir süre sonra Gül'ü yaşlı ve zengin erkeklere satmaya başlar. Bedenini satarak daha fazla para kazanıp birikim yapabileceğini fark eden ve Kenan'ı memnun etmek isteyen Gül bedenini satarak para kazanmaya başlar. Fakat anlatının sonlarında Kenan'la geleceğinin olmadığını fark eden ve aslında Ahmet'i sevdiğini anlayan Gül işi bırakır ve Ahmet'in tezini bitirmesiyle birlikte Türkiye'ye geri dönerler. Aynı zamanda okuldaki sıra arkadaşı olan Melanie'yle bazı sorunlar yaşayan Adem'in zaman içinde yalnızlaştığı ve içe kapandığı görülür. Sürekli olarak Adem'in üzerine giden ve onu rahatsız eden Melanie'nin aslında ondan hoşlandığı anlatının sonunda ortaya çıkar. Zira roman dizisinin sonuncu halkasında ikilinin evlendiği ve hayatlarını paylaştıkları görülür. Adem'in ilgisini çekmek amacıyla sürekli onu rahatsız etmiş ve onunla uğraşmış olan Melanie'nin asıl amacının ona yakınlaşmak olduğu anlaşılır. "Koca Ren'de Türk genç Adem ile Alman genç kız Melanie arasında nefretle başlayan ilişki aşka döner. Yazar burada iki farklı kültürün temsilcisi olan ve anlaşamayan gençleri aşk ile bağlayarak soruna çözüm bulmuştur" (Karabela (Şermet) 2007, 599).

5.3. Dostluk

Eşekli Kütüphaneci 1924'teki mübadeleyle memleketini terk edip Yunanistan'a göçmek zorunda kalan Ürgüplü Yunan anlatı kişileri doğdukları topraklara hasret duyarlar. Büyüklerinden Ürgüp'ün masalsi coğrafyasını duymuş ve orayla ilgili büyüleyici hikâyeler dinlemiş olan Dimitrios Katsikas Ürgüp'teki Başköy'ü gezip görmek ister. Ürgüp'e gelen Dimitrios Aziz Güzelgöz'le tanışır. Aziz Güzelgöz tarafından oldukça sıcak bir şekilde karşılanan Dimitrios büyüklerinden dinlediği öykülerdeki kişilerin gerçek hayatta var olduklarını görür. Güzelgöz ailesi Dimitrios'a ikramlarda bulunur, onu evlerinde ağırlar ve görmek istediği yerleri gezdirir. Güzelgöz ailesinin insancılığından fazlasıyla etkilenen Dimitrios Aziz'i kan kardeşi olarak görmeye başlar. Aziz ve Dimitrios ikilisi Murat ile Mustafa'nın şahitliğinde kan kardeşi olurlar. O günden sonra ikili Ürgüp'le Larisa'nın kardeş kentler haline gelmesi için çalışırlar. Kıbrıs sorununun yaşandığı dönemlerde Larisalılarla Ürgüplüleri bir araya getirmeyi başaran ikili iki şehrin tabelalarına kardeş yazdırmayı başarırlar. Bürokratik ve ideolojik engelleri aşarak iki ulus arasındaki barışa yönelik köprüler kurmayı başarırlar.

Kaplumbağalar "Kaplumbağalar" isimli romanda ise Ankara yakınında Tozak isimli bir alevi köyünde kurak ve verimsiz arazilerde günlerce elbirliği ile çalışarak bağ oluşturan ve yapılan bağ nedeniyle devlet ile ciddi bir çatışma içine giren köylü sınıfının mücadelesine yer verilir. Köyün fakirliğini bilen Kır Abbas, yaşamın devamını tutma ve geçinme kaygılarını giderme adına köyde bulunan ama üzerinde istenilmeyen bir bağı verimli hale getirmek için diğer köylüler ile omuz omuza ve ciddi bir bilinçlilikle çalışır. Mücadeleleri daha güçlü bir sonuca ulaşması için devletten destek ister, ama devlet onun istemini gayri ihtiyari bir nedensellikte reddeder". (...) "Kaplumbağalar" romanında baskı gücü karşısında kendi gücünü inşa etmeye çalışan Kır Abbas ve diğer köylülerin etkin eylemlerine yer verilir. İnsan zenginliği ve emek toplumun temel yaşamının özü iken, bu algıdan uzak olan üst sınıf köylünün tüm yaşam edimlerini ortadan kaldırır. Toplumsal konularının düşüncede bir başkaldırıyı haklı çıkarmayacağına karar veren köylüler, anlamsız yaşamalarını anlamlı hale getirmek adına ilk defa kendi istençleriyle oluşturdukları bir eyleme başvururlar. Anlamlandırma eylemi, bireylerin olana değil, olması gerekene doğru yöneldiklerini gösteren bilinçlilik halidir. Kendi dünyalarını yaratma ve kendini bilmeye dönüştürme adına girdikleri çaba, ilk olarak düşünsel iken daha sonra eylemsel bir hal alır" (Akar 2010, 80-107).

Tırpan Nesiller boyunca sömürülmüş, ezilmiş ve karanlıkta bırakılmış olan Gökçimen halkı bireysel kurtuluş yolları bulmanın ötesine geçememiştir. Gökçimenli fakir ailelerin sınıf atlamak ya da kısmen de olsa maddi olarak refaha kavuşmak için yapabildikleri tek şey genç ve güzel kızları zengin erkeklere satmaktır. Bu çağdışı gelenekten dolayı derin acılar yaşamış olan anlatı kişileri yerlileri örgütlemeye çalışırlar ve onları başkaldırı konusunda güdümlerler. En başta Uluş genç köylü kızları örgütler ve Dürü'nün Musdu Ağa'yla evlenmesine engel olmaya çalışır. Kız çocuklarının oluşturduğu küçük örgüte bir süre sonra başka köylüler de katılır. Anlatının sonlarında bütün Gökçimen halkı Dürü'yü korumak ve onun Musdu Ağa'yla evlenmesine engel olmak için sorumluluk alır. "Romanlarında bir bütünleşme ve örgütlenme içinde kahramanlarını başarıya ulaştıran yazar bu romanda da aynı temayı kullanır" (Karabela (Şermet) 2007, 375).

5.4. Umursama

Keklik Seferberlik yıllarında ülkesi ve halkı için cephede savaşmış olan Elvan Çavuş, savaşın ardından kurulan Cumhuriyet rejimiyle birlikte devletin toplumcu politikalar ışığında hareket edeceğini

düşünmüştür. Mustafa Kemal Atatürk ve İsmet İnönü'nün siyasi iktidar olduğu dönemlerde bazı hedeflere ulaşılmıştır. Ancak ne CHP'nin ne de DP'nin yürütme erkini elinde bulundurduğu dönemlerde halkçı bir düzen inşa edilememiştir. CHP'nin ve DP'nin halka verdiği hiçbir sözü tutmadığına şahit olan Elvan Çavuş İşçi Partisi'ne oy vermeye başlamış ve "Tam Bağımsız Türkiye" sloganları atan devrimci gençleri gönülden desteklemiştir. Toplumun özlemlerini ve beklentilerini kendi şahsi çıkarlarının önüne koyar. Torununun elcik keklğini Mr. Harpır'dan geri almak için Ankara'ya geldiğinde Anarşist muamelesi görür ve türlü işkencelere maruz kalır. Maruz kaldığı haksızlıklardan dolayı Elvan Çavuş düşüncelerinde haklı olduğunu bir kez daha görmüş olur ve elcik keklğini geri almadan köyüne geri dönmeyeceğini söyler. Kendisine ve torununa işkence eden kişilerden intikam almak için dağa çıkabileceğini söyler. Zira insanlık onuru aşağılanmış ve büyük acılar çekmiştir. Torununun elcik keklğini geri almak için birçok zahmete girmiş ve türlü zorluklarla mücadele etmek zorunda kalmış olan Elvan Çavuş, idealist ve sınıf bilincine varmış bilge bir tiptedir.

5.5. Şehvet

Tirpan Anlatının en önemli kart tiplemesi olan ve engelleyici işlevini gören Musdu Ağa, maddi olarak kendini tamamen tatmin etmiş bir kişiliktir. Artık Musdu Ağa'ya hayatta en çok zevk veren şeyler kadınlardır. Özellikle bakire kızlarla birlikte olmak onda sapkın bir tutku haline gelmiştir. Fiziksel olarak çok beğendiği Dürü'yü sürekli hayal eder. Dürü Musdu Ağa'nın derin cinsel hazlar duymasına neden olur. İstediklerini elde edebilmek için Musdu Ağa bütün ailesini, sevdiklerini ve köylüleri karşısına alır.

5.6. Cinsellik

Yılanların Öcü "Yılanların Öcü'nde kocası ile mutlu olmayan ve kocasından hoşlanmayan Fatma evlenmeden önce de ilgi duyduğu Bayram'a meyleder. Bayram'a yönelmesinin sebebi kocasından hoşlanmamasıdır. (...) Fatma Bayram'ın anasına Bayram'a olan aşkını açar. Anası da oğlu ile Fatma arasında bağlantı kurarak, evlerinin önüne ev yaparak haksızca bir tutuma girişen Haceli'den öç almak ister. Yani cinsellik burada araç olarak kullanılmıştır. Kin ve öfke İrazca'yı oğlunu kullanarak cinsel anlamda öç alma yoluna iter. Evinin önüne ev yapmaktan Haceli'nin hiçbir şekilde vazgeçemediğini görünce intikam hissini yenemeyen İrazca, oğlu Bayram'ı cinsel olarak öç almaya yoneltir. (...) Bayram'ın ise başlangıçta istek dışı yöneldiği bu eylem hoşuna gider. Karısı Haçça'nın yanında, Fatma ile ilişkisini sezdirenen konuşmalar bile yapar" (Karabela (Şermet) 2007, 171-172).

Köygöçüren Anlatı boyunca cinsellik izlediği farklı anlatı kişileri üzerinden farklı tezahürleriyle okura yansıtılır. Anlatının başkişilerinden biri olan Muhtar Musa kadınlara yönelik cinsel doyumsuzluğuyla ön plana çıkar. Özellikle Kantarma köyünden kente göç ettiklerinde kapıcı olarak çalıştığı apartmandaki evi kadınlarla birlikte olur. Ona kapıcılık işini bulan Dr. Zihni'nin eşi Melahat bunlardan biridir. Varsıl kesime mensup olan erkeklerin eşleriyle cinsel ilişkiye giren Muhtar Musa bu şekilde onlardan intikam aldığını düşünür. Maruz kaldığı haksızlığın intikamını bu şekilde aldığını ve bu şekilde adaleti sağladığını düşünür. Bunun yanında Sunacık'la evli olan Hıdır, eşini Kore Savaşı'nda kaybetmiş olan yirmi iki yaşındaki Teslime'yi ikinci eşi olarak alır. Ona karşı beslediği cinsel arzu oldukça güçlüdür. Sürekli onu hayal eder, onunla birlikte olmak ister ve ona karşı koyamaz. Teslime'nin de kadınsal ihtiyaçlarının olduğunun farkında olan Sunacık, Hıdır'ın Teslime'yle evlenmesini anlayışla karşılar.

Keklik Anlatının Dökülcek köyünden Ankara kentine taşındığı bölümlerde kentsoylular arasındaki tamamen cinsel hazza dayanan ilişkiler üzerinde durulur. Yeşilseki Sokak'ta bulunan apartmanda ikamet eden karakterlerin tüccar, bürokrat ve üst seviyeli memur olduğu görülür. Bu sınıfa mensup olan erkek ve kadın anlatı kişilerinin liberal ilişkiler yaşadıkları görülür. Evli erkekler başka kadınlarla birlikte olurken kadınlar da başka erkeklerle cinsel birliktelikler yaşamaktadırlar. Özellikle Nejat Soytürk'ün eşi Nezahat ve Sema aynı apartmanda ikamet eden üniversite öğrencileriyle birlikte olmaktadır. Turgut ve Halil gibi karakterler üniversite okumak için Anadolu şehirlerinden İstanbul'a gelmiş ve ilk cinsel deneyimlerini burada yaşamışlardır. Bazı köylü öğrencilerin geçmişte hayvanlarla cinsel ilişkiye girdikleri üzerinde durulur. Üniversite öğrencileri kendilerinden yaşça oldukça büyük olan burjuva sınıfına mensup kadınlarla kolayca ilişkiye girmektedirler. Bu tarz birliktelikler tamamen cinsel hazza dayanır ve arada herhangi bir duygusal bağ yoktur. Nezahat Hanım'ın başka erkeklerle birlikte olduğu hem eşi hem de komşular tarafından bilinmektedir. Kentsoylu anlatı kişilerinin sahip olduğu ahlaki değerlerle işçi ve köylü sınıfına mensup olan anlatı kişilerinin ahlaki değerleri oldukça farklıdır. Burjuva sınıfına mensup olan anlatı kişilerinin açgözlülüğü ve doyumsuzluğu cinsel hayatlarına da yansımıştır.

6. Tinsel

6.1. Korku

Tirpan Anlatının on dört yaşındaki kız başkışisi, evlendirilmek istendiği ellili yaşlarındaki Musdu Ağa'dan korkar. Dürü Musdu Ağa'yla evleneceğini düşündükçe içine kapanır ve duygusal dengesini kaybeder. Sürekli ağlamaya başlar ve paranoya bütün benliğini kuşatır. Anlatının başkışisi kendisini evlendirmek isteyen kişilerden ve evlenmesinin istendiği kişiden korkar. Kendisine baskı yapılması sonucunda anlatının sonunda çözüm yolu olarak cinayete başvurur.

Irızca'nın Dirliği Anlatının başında Ahmet'in ne kadar neşeli ve özgüvenli bir karakter olduğu üzerine vurgu yapılır. Onun her şeyi bir oyuna çevirdiği, başkalarının taklidini yapmaktan çok zevk aldığı ve ailesini eğlendirmeyi sevdiği anlatılır. Fakat kendisinden yaşça büyük olan Boz Ömer'in cinsel saldırısına uğrayan Ahmet bütün neşesini ve özgüvenini yitirir. Kara Bayram'ın yaşananları öğrenip artık kendisini sevmeyeceğini düşünmek sürekli endişeli bir ruh halinde olmasına sebep olur. Yaşanan olayı öğrenen Kara Bayram Ahmet'i acımasızca döver. Kara Bayram tarafından dövülmesinin ardından Ahmet iyice içine kapanır. Daha sonra Kara Bayram'ın, Boz Ömer ve Cemal tarafından öldürülmesine dövüldüğüne şahit olan Ahmet artık kimseyle konuşmaz olur. Yaşadığı travmanın ardından evin merdivenin altına saklanır. Maruz kaldığı şiddet ve haksızlığın ardından hayatın acı yüzüyle en ağır şekilde tanışmış olan Ahmet travma geçirir. Yaşadığı ağır travmayı ancak Karataş'tan ayrılıp yeni bir sevgi ortamına kavuştuktan sonra atlatır.

6.2. Yabancılaşma

Yüksek Fırımlar “*Yüksek Fırımlar*” isimli romanda yazar, tüm kişiliklerin büyük ölçüde ekonomik ussallık ve ekonomik sömürü ile belirlendiği bir toplumda yaşayan İbrahim Mutlu'nun yükselen parçalanmasına yer verir. Kendi üretiminin gerçekliğini yaşayamayan İbrahim Mutlu, kapitalist üretimin ağır belirleyiciliği altında kendi içine çöker ve bir postula dönuşür. İnsanların aynı tip tüketim parçaları haline getirildiği değişen yaşam koşulları karşısında şaşkın olduğu, değişim akışının soğuk mekanizmasıyla alaya alındığı bir toplumdan ciddi bir çöküş süreci yaşar; çünkü Mutlu insanın kendi ile özdeşliğini kesinliğe kavuşturan, onu kimlikleştiren gücünü hiç tanımadığı, bilmediği bir toplumun sistemi altında kendinden yalıtır. Birey emeğini yabancı bir şey olarak algılasa, kendine ait olsa bile kendinden zorla alındığı için yaşamının ifade edicisi olamaz. Emek gücünün değerini gerçekleştirme ve algılama özelliğinden yoksun olduğu için İbrahim Mutlu, sadece bir meta üretir, böylece emek kendi özgün varlığının önündeki engel ile karşılaşır ve kesintiye uğrar” (Akar 2010, 88-89). Uzun yıllar boyunca demir-çelik fabrikalarında çalışmış olan İbrahim Mutlu, yalnızca kendi sorunlarıyla ilgilenir ve toplumsal olguları görmezlikten gelir. Kendi sınıfına ve emeğine yabancılaşmış olan İbrahim Mutlu, kendi çıkarlarına zarar gelmemesi için lümpence bir dünya görüşü geliştirir. İbrahim Mutlu gibi, Almanya'da işçi olan birçok Türk anlatı kişisi; dini kurumların, onların temsilcilerinin ve gerici geleneklerin etkisinden kendilerini kurtaramazlar. Kişisel çıkarlarından endişe eden anlatı kişilerinin korkaklaştığı ve zihinsel olarak dumura uğradıkları görülür. Bir işçi olarak, emek-sermaye çatışmasının yanlış tarafında yer alan anlatı kişilerinin eylemleri nedeniyle ileriye dönük adımların atılması oldukça zor bir hale gelir.

Koca Ren “*Koca Ren*” isimli romanda ise Türkiye'den Almanya'ya göç etmek zorunda kalan Salim Sarıkaya karakteri ile değişen yaşam koşullarının insanı nasıl bir kuşatılmışlık içinde bıraktığı düşüncesi temellendirilir. Metanın insan yaşamının önüne geçmesi, şüphesiz her bireyin yaşamından birtakım değerlerin yitip gitmesine neden olur. Meta, herhangi bir insanın ihtiyacını karşılayan ve üzerinde kullanım algısı barındıran bir değer iken, kapitalizm olgusunun tüm insani edinimleri sıfırlaması ve insani ilkeleri reddetmesiyle bireyin, emeğini öteleyen bir değer vasfı kazanır. Emeğini böyle bir vasf ile algılamak zorunda kalan Sarıkaya, üretimde bir dönüştürme sürecini yaşayamayan insanın tüm değerleri ile eriyişini gözler önüne sermesi bakımından önemlidir. Bireyi her yönüyle temsil eden ve ona işlerlik kazandıran yönü onun üretimidir. Üretim; bireyin gereksinimlerini karşılayacak şekilde işgücünü zihinsel bir algıdan tasarımılaması ve tasarımıladığı şeyi dönüştürmesi ve dönüştürebilmesi gücüne sahip olmalıdır. Bireyin zihni tasarımları ile gelişen ve emeğin gücünü simgeleyen üretim, bireyi herkesleşmekten uzaklaştırır ve ona farklılık algısı katar. Böyle bir algıdan uzak olan Sarıkaya, üretime yaptığı katkıyı anlamlandıramaz ve kendisini sadece bedensel bir güç olarak algılar. Değer yasasının işlediği, para ve meta üretiminin varlığını sürdürdüğü bir toplumda Sarıkaya'nın emeği yüksek bir gelişim düzeyine işaret edemez, aksine onu yabancılaştırır. Bu nedenle Sarıkaya yabancılaşan yaşam karşısında yaşamın yitmesinden duyulması gereken sorumluluktan

kopar; çünkü sistem onu ekonomik yapının dönüştürücü ve işleyici bileşeni olan basit bir nesne haline getirir” (Akar 2010, 90-91). Benzer bir şekilde anlatıdaki Gül adlı anlatı kişinin de mevcut iktisadi-siyasi dizge içerisinde daha fazla para kazanıp sermaye biriktirmek amacıyla kendi bedenini pazarladığı ve bedenini bir meta haline getirdiği görülür. Kendi bedenini bir işveren aracılığıyla pazarlayan Gül’ün kendine ve emeğine yabancılaştığı açıkça görülmektedir.

Yarım Ekmek 1960’lı yıllardan itibaren Türkiye’den Almanya’ya işçi olarak göç etmeye başlamış olan kişilerin ortak öyküsü anlatılmaktadır. 1980’li yıllarda geçtiği anlaşılan anlatıda yer alan Türk işçi anlatı kişileri en ağır ve en zor işlerde çalıştırılırlar. Deterjan pirillerine alerjisi olmasına rağmen Kezik Acar, Yaşlılar Yurdu’nda bulaşıkçı olarak çalışmaktadır. Acar ailesinin Yugoslavya’da tanıştığı Malatyalı Hasan maden ocağında çalışmaktadır ve basınçtan dolayı kemikleri küçülmüştür. Ağır sanayinin faaliyette olduğu bölgelerde yaşayan Türk işçiler sağlıksız ortamlarda yaşayıp çalışırlar. Emeğine yabancılaşmış olan işçiler en temel haklarını kazanabilmek için mücadele ederler. Baykurt’un *Yarım Ekmek* adlı romanındaki anlatı kişileri olumlu ve etkindirler. Emek sömürsüne karşı bir araya gelmiş olsalar da koşullar hala onların aleyhine işlemeye devam etmektedir. Türkiye’deki Türkler Almanya’dakilerin oldukça iyi durumda olduklarını düşünürler. Fakat hayat Almanya’daki Türk işçiler için de oldukça zordur. “Çalışma şartlarından dolayı sağlığı bozulan Kezik Acar da çürümenin, yozlaşmanın yuvası olarak görülen tüm insani edinimlerini yok sayan kapitalist bir ortamda kaybolup gider. Çünkü kapitalizm işçi sınıfının anlam düzenini yapaylaştırarak, kargaşa tohumları eker ve biçimsel olarak onları tabi kılmaya çalışır. İçinde bulunduğu olumsuz olan şartlarda her edinimi ile kendini yeniden var etmeye çalışsa da Kezik Acar, adaletsiz yoz düzenin despotik ve yıkıcı tavrına maruz kalır, emeğiyle yaşamı ve kendisi üzerinde dönüştürücü bir güç olamaz” (Akar 2010, 76).

6.3. Ötekileşme

Yüksek Fırınlr “*Yüksek Fırınlr*” isimli romanda ise “ben kimim?” sorusuna cevap veremeyen, çalıştığı iş yerinin emek satıcısı olan, kendini yorumlayamayan, İbrahim Mutlu, varlığı nesne durumuna indirger, özgürlük algısına yabancılaşır. Birey olma boyutunda yaşamı kendilerinden kaynaklanmadığından salt ötekileşmeye doğru bir yönelim içine girer. Yaşamsal, duysal ve duyumsal tüm yetkileri olmamışlığa doğru yönelim içindedir. Varoluşsal yokluğa doğru böyle bir yönelim içinde olan insan, özgürlük yetisini kaybeder. Bireyin kendine özgü bir bilinç tümülüğü olduğunu kavrayamayan İbrahim Mutlu, özben’i kendine ait olan ile tümleyemez” (Akar 2010, 72). *Yüksek Fırınlr* adlı romanda kimliğe dayalı bir ötekileştirme yok denilebilecek kadar azdır. Fakat İbrahim Mutlu’nun çalıştığı demir-çelik fabrikasının yöneticisi olan Meister Helmut ve Herr Brühler, yabancı işçilere karşı oldukça ayrımcı bir tutuma sahiptirler. Zira onlar, II. Dünya Savaşı’nda Hitler’e bağlı birer Nazi subayı olarak savaşmışlardır. Aynı zamanda Almanya’ya göç etmiş olan Türkler ve diğer yabancılar, Alman toplumuna ve kültürüne uyum saptamakta zorlanırlar. Siyasi, toplumsal, iktisadi, coğrafi ve ekinsel ortam geldikleri yerden oldukça farklıdır.

Koca Ren Ekinsel, dilsel, inançsal olarak oldukça farklı bir coğrafyaya işçi olarak göç etmiş olan Türkler, sınıfsal olarak en alt kesimde yer almalarından ve kimlikli farklılıklarından dolayı acımasız derecede ayrımcılığa ve ötekileşmeye maruz kalırlar. Anlatının başkışisi olan Adem Sarıkaya, eğitimine devam ettiği Hauptschule türündeki okulda birçok konuda ayrımcılığa uğrar. Alman öğretmenler Türk öğrencilerin iyi notlar alıp daha iyi okullara gitmelerine ve sınıf atlamalarına engel olurlar. Sıra arkadaşı olan Melanie Adem’e saçlarını sarıya boyatarak ve cildini beyazlatarak sınavlardan daha iyi notlar alabileceğini söyler. Zira Melanie sınavlarda Adem’den kopya çekmesine rağmen ondan daha iyi notlar almaktadır. Alman hükümeti ve eğitim sistemi okullarında eğitim gören bütün yabancıların Almanlaşmasını istemektedir. Almancanın, Alman kültürünün, Alman tarihinin çok iyi öğrenilmesine hatta mümkünse öğrencilerin din değiştirmesini beklemektedirler. Her alanda ayrımcılığa maruz kalan Türklerin Almanya’da öteki oldukları görülür. Bunun haricinde Salim Sarıkaya, on yıldan fazla bir süredir çalıştığı demir-çelik fabrikasında usta veya ustabaşı olmayı çoktan hak etmişken, etnik kimliği nedeniyle hakkını alamamıştır. Kendisinden çok daha tecrübesiz ve bilgisiz ustaların emri altında çalışmak zorunda kalmıştır. “*Koca Ren*” isimli romanda yazar; içine girilen, yüzünü bilmediği, tanımadığı bir medeniyet çizgisinin bireyde yarattığı etkiye dikkat çeker. Bireyselliğine daima öteki misyonu yükleyen, bir toplumun değerleri ile yaşantı ortaklığı kuramayan ve kendini var edici bir insiyatif ile algılayamayan Adem, benliğini kültürel değerlerin bir uzantısı olarak açığalayamaz. Kendine ait hiçbir özgürlüğü olmayan yabancılaşmış insanlar, yalıtık bir kültür ortamında yaşarlar” (Akar 2010, 36-37).

Yayla Anlatıda yer alan bütün karakterler; yöneten/yönetilen veya sömüren/sömürülen olmak üzere ikiye ayrılabilirler. Yönetici sınıflar halktan aldıkları güçle edindikleri imtiyazları bencilce kullanırlarken halk en basit insani ihtiyaçlarını bile gidermekte oldukça zorlanmaktadır. Yol, su, elektrik, hastane, doktor ve öğretmen gibi temel ihtiyaçları olan halk bunlardan yoksun bırakılır. Fakat yönetici sınıf kendi zevkleri doğrultusunda devletin sağladığı imkanları sonuna kadar kullanmaktadır. Sadece çay içmek için devletin tahsis ettiği bir araçla kilometrelerce yol giden yöneticilere karşın köylüler, hastalarını hastaneye götürecek araç bulamamaktadırlar. Devlet kurumlarındaki yozlaşmaya ve kirli ilişkilere yakından şahit olmuş olan Çakır Hasan Ballıdere'den ayrılıp Morsay Yaylası'na yerleşmiştir. Kendi emeğine yabancılaşmış olan sömürülen sınıflar kendi ülkelerinde öteki haline gelmişlerdir. Söz konusu olan emekçi sınıfların en küçük ihtiyaçları olduğunda üst sınıflar onları ötekileştirir. Morsay Yaylası'nda çalışan arkeoloji öğrencileriyle kazı işçileri adaletsiz düzene karşı direnmek isterler. Fakat eylemciler devletin kolluk kuvvetleri tarafından tutuklanıp karakola götürülürler. Türkiye Cumhuriyeti'nin 1980'li yıllara kadar süregelen siyaset tarihi simgesel bir anlatı üzerinden anlatılmıştır. Devlet kendi vatandaşını düşman/öteki ilan etmiştir.

6.4. Kayıp

Yayla Çakır Hasan'ın on üç yaşındaki güzeller güzeli torunu Gülcan, herkes tarafından sevilmektedir. Gülcan, Rotterdam'da liman işçisi olan babasını çok özler ve ona bir an önce kavuşmayı diler. İlköğretimi bitirmiş olan Gülcan Ballıdere'de okul olmadığı için eğitim hayatına devam edememiştir. Rotterdam'daki babasının yanına eğitim hayatına devam edebilmek için gitmek ister. Gülcan anlatının geçtiği ülkenin parlak ve esenlikli geleceğini temsil etmektedir. Fakat bu gelecek tam olarak ne olduğu bilinmeyen bir hastalığa yakalanır. Çakır Hasan, ailesi, köylüler, işçiler ve öğrenciler onu kurtarmak için ellerinden geleni yaparlar. Aydın sınıfını temsil eden öğrenciler ülkenin geleceğini kurtarmak için en rasyonel fikirleri öne sürerler. Köylülerin çoğu fikri sorunu çözmekten ziyade maskeleyemeye yöneliktir. İşçiler Gülcan'ı kurtarmak isteseler de zar zor buldukları işlerini kaybetmekten korkarlar. Geleceğin kurtarılması için en büyük sorumluluğu üniversite öğrencileri üstlenir. Fakat bürokratik engeller, makam sahiplerinin hırsı ve bencilliği nedeniyle Gülcan çok geç hastaneye yatırılır. İçindeki pisliliği bir türlü boşaltamamış olan ülkenin geleceği yüksek ateş ve ağrılar içinde ölür. Onun ardından üzülenler işçiler, köylüler ve öğrenciler olur. Bağırsaklarını boşaltmadığı için ağrılar ve acılar içinde yaşamını yitiren Gülcan'ın trajik ölümü simgesel bir anlam taşımaktadır. Onun ölümüyle birlikte ülke parlak ve esenlikli geleceğini yitirir.

6.5. Umut

Kara Ahmet Destanı Komünist/Sosyalist ideolojinin savunucularından biri olan Baykurt, Toplumcu-Gerçekçi yazınsal akımın ilkeleri çerçevesinde ürünler veren güdümlü bir romancı olarak Anamalcılığı, Emperyalizmi ve Sömürgeciliği eleştirmektedir. Sermayenin ve mülkün üstünlüğüne dayanan siyasi-iktisadi düzenin güdümünde olan hükümetleri eleştirir. Siyasi ve dini kurumları insanlığın önündeki en önemli engeller olarak kabul eder. Fakat Baykurt, kaleme almış olduğu eserlerin çoğunda gelecekte umutludur. Özellikle eserlerinde başkışı olarak kullandığı anlatı kişileri aracılığıyla bilinmeyen yakın bir gelecekte mevcut altyapısal ve üstyapısal sorunların çözüme kavuşacağını ve daha özgür, adil ve eşit bir dünyada yaşanacağını müjdeler. Sınıf bilincine ulaşmış ve duyarlı bir vicdana sahip olan etkin/eylemci anlatı kişileri aracılığıyla anlatıları genellikle olumlu bir şekilde sonlanır. *Kara Ahmet Destanı* adlı eserde emekçi anlatı kişilerinin İşçi Partisi'ni benimsedikleri ve öğrenci eylemleri sayesinde cesaret ve özgüven kazanarak haklarını ve düşüncelerini savunmaya başladıkları görülür.

7. Taksir

7.1. İtibar

Yayla Toplumcu gerçekçi yazınsal kuramın ilkeleri çerçevesinde kaleme alınmış olan eserde çeşitli işlevlere sahip olan anlatı kişileri birer tip niteliğindedirler. Anlatının olumsuz ya da kart kişileri olarak nitelendirebileceğimiz kişi kadrosunun oluşturduğu yönetici sınıf itibar düşkünü tiplerden oluşmaktadır. Üç yıl önce Arkeoloji alanında profesörlük unvanını almış olan Asım Al kendini devamlı ödül alırken hayal etmektedir. Yakın gelecekte dekan veya rektör olmayı planlayan Asım Al, sicilini kirliletmemek amacıyla hastaneye götürülmesi gereken Gülcan için cipini öğrencilere vermez. Fakat aynı cipi kendi basit zevkleri için kullanmaktan çekinmez. Aynı şekilde Orman Şefi Hüseyin, Çakır Hasan'ın davranışlarından haz etmediği ve Profesör'ü kıskandığı için cipi vermez. Yönetici anlatı

kişileri mevcut buldukları konumu korumak ya da daha üst mertebeye ulaşmak için her etik ve ahlaki değeri çığnerler. “Baykurt en çok tuttuğu karakterleri, yani halktan gelme köylü karakterleri, temiz ahlâk nitelikleriyle, ruh güzelliği, geleneksel soyluluk ve sevecenlikle donatır. Yönetici sınıfı ve bürokrasiyi temsil edenleri; katı, ikiyüzlü, hep kendini düşünen, düzenin yozlaştırdığı kişiler olarak yansıtır. Bunlar arasına devrimci aydınları ve eylemci öğrencileri de sokar. Olayların akışı içinde bu tiplerin etkinliğini ve özelliklerini vurgularken, onları toplumcu gerçekçi perspektifin eleştirel tavrıyla verir” (Yanardağ 2005, 404).

7.2. Açgözlülük

Yılanların Öcü Anlatıdaki entrik kurguyu körükleyen ve güçlendiren en önemli unsurlardan biri karakterlerdeki açgözlülük duygusudur. Daha yüksek mevkilerde ve makamlarda gözü olan Burdur Valisi, kendini Ankara'ya sevdirecek yükselmek ister. Bundan dolayı kent meydanına demokratçılığı öven büyük bir anıt heykel yaptırmak ister. Muhtar Hüsnü ise, çıkarlarını genişletmek ve yüksek makamlarla olumlu ilişkiler kurmak için yapılması planlanan heykele en fazla maddi desteği sağlamak ister. Bundan dolayı kanunsuz bir şekilde köyün içinden arazi satmaya başlar. Köyü ziyaret edecek olan Kaymakam'a ziyafet hazırlanması için de köylüden para toplar. Fakat para toplanmasına rağmen Muhtar Hüsnü, kendisine karşı gelen Kara Bayram'ı cezalandırmak için onun kuzularından birini çaldırır. Her istediğini elde etmek isteyen Muhtar Hüsnü, isteklerine ve emirlerine karşı gelen köylüleri şiddet, baskı ve tehditle sindirmeye çalışır. Kolay yoldan veya çeşitli yolsuzluklar ve ahlaksızlıklarla zengin olmak olumsuz karakterlerin en büyük amacıdır. Aslında köylüye ait olan toprakları köylüye satarak zengin olan Necip Bey oğlunu bir fabrikatör kızıyla evlendirmek ister.

7.3. Onur

Yılanların Öcü Deli Hacı'nın darbetmesi üzerine Haçça üç aylık çocuğunu acılar içinde düşürür. Muhtar Hüsnü tarafından eve çağırılan Kara Bayram'a pusu kurulur ve Deli Hacı'nın kardeşleri onun gözleri ve ellerini bağlayarak onu öldüresiye döverler. İntikam duygusu karakterlerin onurlarını ve şereflerini kaybetmelerine sebep olur. Deli Hacı'den intikam almak isteyen İrazca ile Kara Bayram, emeğiyle temel kazdıran, taş taşıyan ve kerpiç yaptıran Deli Hacı'yi ciddi zarara uğratırlar. Deli Hacı, heyecanının ve cehaletinin kurbanı olur. İsteklerine ve emirlerine karşı gelen kişiler tarafından onurunun kırıldığını düşünen Muhtar Hüsnü yalana, şiddete, tehdite ve baskıya başvurur. Anlatının ilerleyen bölümlerinde İrazca doğru yola başvurarak Muhtar Hüsnü'yle Deli Hacı'yi mahkemeye vermek ister. Fakat küçük köy yerinde Muhtar Hüsnü ve Deli Hacı gibi düşmanlar edinmek istemeyen Kara Bayram dava açmaktan vazgeçer. Böylece İrazca insanların yılanlardan daha onursuz olduklarını düşünür. Zira yılanlar Sultanca'yı sokarak intikamlarını almışlardır.

Kaplumbağalar Yaklaşık altı yıllık bir emeğin ürünü olan purluk araziye yapılmış üzüm bağına devletin hazinesi el koyar. Daha önce devletin hiç ilgilenmemiş hatta yüzüne bile bakmamış bir toprak parçasına üzüm bağı dikmeyi başarmış olan Tozaklıların emeği gasp edilmek istenir. Mevcut bürokratik yapı ve hukuki dizge tamamen devletten yanadır. Hazineye ait olan topraklar süre aşımına uğramamaktadır. Dolayısıyla hazine, kendisine ait olan her araziden istediği zaman hak talep edebilmektedir. Emeklerinin gasp edilmeye çalışıldığını gören Tozaklılar isyan duygusuyla dolup taşarlar. Kazanamayacakları bir mücadelenin içine girdiklerini anlayan Tozaklılar kendi elleriyle bağı teslim etmektense onu tamamen ortadan kaldırmayı tercih ederler. “Köylüler boyun eğmektense onurlu bir kaybedişe razı olmuşlardır. Kendi üzüm bağlarını kendi elleriyle bozmuşlar; bir diğer deyişle kendi ev imgelerini yine kendileri yıkmışlardır. Tıpkı insan karşısında çaresiz kalan kaplumbağanın kurtulmaktan vazgeçip sırt üstü kurumayı beklemesi gibi. Roman bu yönüyle sadece insanı anlatmaz. İnsanın doğa ile kurduğu ilişki üzerinden hayvanlara da selam verir. Kaplumbağalar romanı, kaybedenlerin safında, kaybedenler anısına durulan bir saygı duruşudur” (Erol 2019, 47).

Amerikan Sargısı *Amerikan Sargısı* adlı romanın başkarakteri olan Temeloş'un sahip olduğu en önemli kişilik özelliği onuruna olan düşkünlüğüdür. Kuvayı Milliye'yle bağımsızlık mücadelesi vermiş ve Kurtuluş Savaşı'nda düşmanla çarpışmış olan Temeloş, yabancıların yardımlarıyla bir ülkenin kalkınamayacağını ve kendini inşa edemeyeceğini bilmektedir. Bundan dolayı Temeloş, ilk geldikleri günden itibaren ABD'lilere güvenmez. Her toplumun tarihsel ve toplumsal süreç içerisinde kendi iç dinamiklerini yarattığının farkında olan Temeloş, kalkınmanın ve ilerlemenin kendi devletleri tarafından planlanmasını ve finanse edilmesini ister. Türk köylüsünü ve Türk toplumunu meydana getiren alt ve üst yapıları anlayamamış olan ABD'lilerin amacının kendilerine yardım etmek olmadığını farkındadır.

Aynı zamanda Temeloş, yabancı bir milletin ilmi ve bilgisiyle kalkınmayı gururuna yediremez. Zira ABD'lilerin geldikleri günden itibaren Kızılözlülerin başı beladan kurtulmaz. Anlatının sonunda Temeloş Kızılözlüleri ABD'lilere ve onların işbirlikçilerine karşı örgütler. Kızılözlüler kendi yaşam alanlarını kendi elleriyle inşa etmeye başlarlar.

8. Düzmeçilik

8.1. Aldatma

Yayla Bölgenin önemli isimlerinden biri olan Şükrüce; hayatı boyunca CHP'ye destek vermiş ve seçimleri onun kazanması için başkalarını ona oy vermeye ikna etmiştir. Fakat CHP Şükrüce'ye verdiği hiçbir sözü tutmamış ve vadedilen hizmetlerin hiçbiri hayata geçirilmemiştir. Babasının aldatıldığına ve kullanıldığına şahit olmuş olan Çakır Hasan DP'yi desteklemiş ve bölge insanının ona oy vermesi için çalışmıştır. Fakat çok kısa bir sürede Çakır Hasan DP tarafından kandırıldığını anlamıştır. Siyaset alanındaki yozlaşmaya ve kirliliğe öfkelenmiş olan Çakır Hasan kasabayı terk edip Morsay Yaylası'na yerleşmiştir. Arkeoloji öğrencileriyle, rol model bir aydın olarak gördükleri Asım Al'a özenirler ve ona saygı duyarlar. Fakat ihtiyaç anında onun da ne kadar yozlaşabileceği görülür. Aydın görünümüne Profesör'ün aslında makam ve unvan düşkünü bir tiplene olduğu anlaşılır. Gülcan'ın hayatını kaybetmesinin ardından öğrencilerin aydınlara olan güveni yok olur.

Onuncu Köy Anlatıda önemli bir işleve sahip olan mülk ve sermaye sahibi olan toprak ağaları, kendi çıkarlarını geliştirmek ve daha fazla rant elde edebilmek için birçok sahtekarlık yapar, hileye başvurur ve başkalarını kandırırlar. Nohut Deresi'ne sahip olmak ve kızı Asiye'yi okula göndermek istemeyen Duranâ ilk olarak halkı kendisine karşı kışkırtan Öğretmen'i dövdürür. Daha önce de Pire Kızı'na Öğretmen'i okulda tuzağa düşürmesini teklif etmiştir. Hırsı, inatçılığı ve açgözlülüğü nedeniyle yerlilerin tepkisini çeken ve onlar tarafından şikâyet edilen Duranâ Parti Başkanı Yunus Bey'den yardım ister. Yunus Bey Duranâ'ya yardım etmeyi kabul eder ve ilgili kurumlardaki yetkililerle görüşerek onun sorunlarını çözer. Nohut Deresi'ni topraklarına katmak için rüşvet vermeyi, şiddete başvurmayı ve köylüleri tehdit etmeyi düşünmüş olan Duranâ, kendisini destekleyeceğinden emin olduğu bir savcıyla tutanak tutulması için Nohut Deresi'ne gelir. Fakat Nohut Deresi'ne gelen kafilayı Damalılar karşılar. Korkuya kapılan Duranâ ve Savcı hiçbir işlem yapmadan oradan ayrılır. Ortaköy'de ise ortak mal olan topraklara bazı beyler çökmüşlerdir. Topraklar üzerinde hak iddia etmiş ve köylüleri kandırarak yıllarca toprakları kendileri için işletmişlerdir. Osman Hafız ve Fevzi Efendi gibi din adamlarıysa yerlileri dini kullanarak sindirir ve onlar üzerinde mutlak bir tahakküm kurarlar. Mal, mülk, sermaye ve güç elde etmiş olan karakterlerin yolsuz oldukları ve hiçbir ahlaki değere sahip olmadıkları görülür.

8.2. Sahtekârlık

Yılanların Öcü Anlatı boyunca karakterlerin italik harflerle okura yansıtılan iç monologları aracılığıyla onların gerçek düşüncelerini ve yüzlerini öğreniriz. İçten pazarlıklı karakterler gerçek yüzlerini gizleyip karşılarındaki kişilere duymak istedikleri şeyleri söylerler. Sahtekarlık, yalan, aldatmaca ve ikiyüzlülük anlatıdaki olumsuz karakterlerin en önemli sorunlarıdır. Bunun haricinde anlatıda başrol oynayan karakterler çeşitli sahtekarlıklarla istediklerini elde etmeye çalışırlar. Muhtar Hüsnü, yasa dışı olduğunu bildiği halde köy içinden arazi satar. Evlerinin önüne başka bir ev yapılmasını istemeyen Kara Bayram ile İrazca Deli Hacı'nın kazdırdığı temeli doldururlar, kerpiçlerini kırarlar ve Fatma'yı suistimal ederler. Açgözlülük ve intikam duygusu karakterleri çeşitli biçimlerde sahtekarlık yapmaya yönlendirir. Bunun sonucunda hayata geçirilen olumsuz eylemlerden taraflar ciddi derecede zarar görürler. En çok zarar görenlerse fakirler olur.

ÖYKÜLER

Genel Bakış Çehov tarzı durum ağırlıklı anlatılardan ziyade Baykurt, Maupassant tarzı olay öyküleri kaleme almıştır. Yüzlerce kısa öykü kaleme almış olan anlatıcı genel olarak köylülerin ve işçilerin sorunları üzerine eğilmiştir. Birçok kısa öykü kaleme almış olan yazar öykü yazımıyla ilgili düşüncelerin, şu şekilde dile getirir: "Roman birkaç oturuşta okunur, öykü bir okunuşta. Bence böyle olmalıdır. Bir oturuşta bitmeyen öykünün yaratacağı etki parçalanır. Romanda bunun sakıncası yok gibidir; ilk oturuşta okunan sayfaların etkisi dağılmışsa, ikinci oturuşta birkaç sayfa açılınca gene toplanır. Öykünün bu olanağı yok gibidir." "Uzun, çok uzun öykülerden yana değil, kısa öykülerden yanayım ben. Bir oturuşta yazılan, bir oturuşta okunan öykülerden. Bir olayı, durumu, kişiyi, nesneyi derli toplu, çarpıcı, güzel bir anlatımla vermeli öykü!" (Baykurt 1998, 178). Yüzlerce öykü kaleme almış olmasından dolayı yazarın yalnızca başlıca öykülerinde işlenen temalara örnekler verilecektir.

Anadolu Garajı : Anadolu Garajı (Ötekileşme) – Bir Sepet Para (Toplumsal Sınıf) – Miyase'nin Ateşi (Toplumsal Sınıf) – Kırklarımızdaki Keklikler (Güç) – Bankacı (Toplumsal Sınıf) – Koyun Kredisi (Entrika) – Köy Muhtarı (Güç) – Heykel (Güç) – Dozerciler (Aldanma) – Kanadalar (Adaletsizlik) – Kuloba'dan Bildiri (Güç) – Ekin Arasında (Aşk) – Kayadaki Bal (Umut) – Ardıçlı Kaya (Umut) – Gözleme (Arzu) – NATO Yolu (Görünüş)

Anadolu Garajı (Tema: Ötekileşme) Bir köylü olarak sahip olduklarının değerini fazlasıyla bilen Arif, kentliler tarafından sınıfsal olarak dışlanır. Buzağının gerekli bakımı görmesiyle güçleneceğinin ve üzerindeki ceketin ne kadar değerli olduğunun farkındadır. Fakat kentli yolcular ondan parayla her şeyini satın almaya çalışırlar. İlçeye yerleşmiş olan oğlunun da buzağının değerini bilmediğini fark eder ve onu onun elinden kurtarır.

Barış Çöreği : Yazar (Ötekileşme) – Barış Çöreği (Sevgi) – Sevgi Yandı (Sevgi) – Bayram Gezmesi (Ötekileşme) – Rur Havzası'nda Türk Bahçeleri (Arzu) – Kardeşimin Yitmesi (Aile) – Et Kesimi (Açgözlülük) – Âdem ile Hakan (Ötekileşme) – Bir Karnaval Öyküsü (Kıskançlık) – Az Daha Boğuluyordum (Umursama) – Yeni Cami (Çatışma) – Yakantop (Ötekileşme) – Hatice'nin Mahkemesi (Ötekileşme) – Kaçtım Ne yapayım (Ataerkillik) – Babamın İş (Bilim-Teknoloji) – Kapımızda Polis (Ötekileştirme) – Öykü Birincisi (Yalan) – Altın Beşik (Umut) – Analar Anıtı (Umursama) – Diş Fırçası (Dostluk) – Baba Oğul (Cinsellik) – Sütçü Köşeyi Döndü Mü? (Açgözlülük) – Gitmez Olaydım İznel (Ötekileşme)

Barış Çöreği (Tema: Sevgi) Türkiye'den Almanya'ya göç etmiş ve demir döküm fabrikasında işçi olarak çalışmaya başlamış olan bir babanın kızı olan Cevriye, Alman olan Martin'le yakın bir dostluk ilişkisi kurar. Fakat Martin'in ailesi çocuklarının yabancılarla görüşmesini istememektedir. Bunun üzerine Cevriye'nin ninesi devreye girer ve iki ailenin yaklaşım dost olması konusunda önemli rol oynar. Cevriye'yle Martin'in birbirlerine karşı besledikleri sevgi iki farklı ulustan olan aileyi birbirine yakınlaştırır.

Bizim İnce Kızlar : Bizim İnce Kızlar (Cinsiyet) – Anahtar (Gelenek) – Suya Kim Yakın (Gelenek) – Bakıcı (Umursama) – Video (Bilim-Teknoloji) – Koçum Uyudu (Umursama) – Küçük Mustafa (Umursama) – Britta (Umursama) – Kalimerhaba (Arkadaşlık) – Ayarı Var (Bilim-Teknoloji) – Doktor Rainer (Kayıp) – Karanlı Nine (Keşif) – Dügün Çağrısı (Yanılma) – Tren Gecikti (Şaşkınlık) – Banker Orhan (Sahtekârlık) – Gülşen (Aşk) – Ağaçların Kütüğü (Görev) – Direnişe Katkı (Görev) – İki Bacı (Cinsiyet) – Bahadır (Utanç) – Otobüsün Sürücüsü (Öfke) – Yabancı Olmak Pek Zormuş (Ötekileşme) – Küçük Bir Gülüş (Umursama) – Hüsnücan (Hüzün) – Akademi (Kültür) – Önemli Hasta (Gurur) – Küçük Yazar (Umursama) – Türkücü Neclâ Hanım (Yanılma) – Hochfeld Kitaplığı (Hüzün) – Bremen'de Başıma Gelenler (Kendini Kandırma)

Bizim İnce Kızlar (Tema: Cinsiyet) *Bizim İnce Kızlar* adlı öyküde Baykurt, özellikle Almanya'da yaşayan Türk kadınların iş hayatına atılmaları ve bu atılışın nedenleri üzerinde durur. Anlatıcının kadın anlatıcısı Almanya'daki okullarda kendisi için bir gelecek olmadığını görmesi üzerine iş hayatına atılmaya karar verir. İş Bulma Kurumu'na gidip başvuru yapar. Son zamanlarda kadınların iş hayatında etkin olarak yer aldıkları ve erkeklerin işlerini de yapmaya başladıkları görülür.

Can Parası : Can Parası (Toplumsal Sınıf) – Keklik Eti (İntikam) – Çizmeler (Bilinçsizlik) – Güldede (Umut) – Gazi Büyürken (Toplumsal Sınıf) – Kulakçı (Görünüş) – Merzifonlu Koca Zeynel (Hayaller) – Balyalı Deli Kemal (Toplumsal Sınıf) – Cenan (Toplumsal Sınıf) – Keller Köyü (Aldanma) –

Cumhur Ali (Entrika) – Göçmen Osman (Ötekileşme) – Kavak 214 (Entrika) – Emecik Muhtarı (Adaletsizlik) – Kız Mehmet (Açgözlülük) – Duragin (Ataerkillik) – Âdem (İtibar) – Domuzcular (Gelenek) – Kızanlı Halil'in Fidanları (İntikam) – Palaz (İntikam) – Şihlîgöz Yolunda (Umursama)

Can Parası (Tema: Toplumsal Sınıf) “Fakir Baykurt, *Can Parası* adlı öyküsünde, kişilerin uğraşlarından, yaşayışlarından ve düşüncelerinden hareketle sınıfsal bir çözümlemeye girişir. Hikâyenin baş kişisi Sadullah, bir kır emekçisidir. Hancı Mustafendi, palazlanmış bir küçük burjuvadır. Doktorlar, dekan, müdürler ise tipik birer bürokrattırlar. Her eylemlerinde, önce kendi çıkarlarını düşünür, kendilerine zarar gelmesin isterler. Ayrıca, öykünün başka bir kişisi olan İçel Milletvekili de popülist bir politikacıdır. Halk yanlısıdır. Ne var ki, bu yanlılık, halktan oy sağlama amacına dönüktür” (Yanardağ 2005, 46). Ülkesi için yıllarca çalışıp emek vermiş ve Kurtuluş Savaşı'nda önemli yararlıklar göstermiş olan Sadullah, hastaneye ödeyecek yeterli parası olmadığı için kızını kaybeder. Zira mevcut iktisadi-siyasi dizgenin ve yönetici sınıfın umursadığı tek değer sermaye ve mülktür.

Cüce : Hayvanlar Yüzünden (İntikam) – Bit Hikâyesi (Bilim-Teknoloji) – Cüce (Pişmanlık) – Zekiye Benimdir (Umursama) – Namazdan Önce Oyun (Toplumsal Sınıf) – Beşik Örtüsü (Takıntı) – Tüfekçi (İnanç) – Deligöz Ali'nin Düğünü (Gelenek) – Keziban Gelin (Ataerkillik) – Buğday Ekme Zamanı (Ataerkillik) – Ayı Kapanı (Pişmanlık) – Bir Alım Satım Senedi (Ataerkillik) – Ormanda Bir Olay (Şiddet) – Kör Osman'ın Tarlası (Sahtekârlık) – Eski Kovanlar (Bilim-Teknoloji)

Cüce (Tema: Pişmanlık) *Cüce* adlı öykünün başkarakteri olan Muhammet, askere gitme yaşının gelmesiyle İstanbul'da görev yapar. Şehir hayatıyla tanışmasının ardından Muhammet köye geri dönmeyi ve orada Emine'yle evlenip iki çocuk yapar. Marangozluk yaparak geçimini sağlar. Fakat yıllar sonra köye geri dönen Muhammet ailesinin ve köylülerin de isteği üzerine geri dönmeyi. Eşiyle çocuklarını İstanbul'a geri gönderirken kendisi köyde kalır. Yeniden evlenip çocuk sahibi olur. Fakat köyde hiçbir arzusunu ve beklentisini karşılayamayan Muhammet geri kalan hayatını Emine'yi özleyerek ve almış olduğu karardan pişmanlık duyarak geçirir.

Çilli : Çilli (Ataerkillik) – Pıtrak (Izdırap) – Özlem (İnanç) – Aman Doktor... (Açgözlülük) – Göze Batan (Çatışma) – Fadim Ağa'nın Değirmenleri (Bilim-Teknoloji) – Şahan (Toplumsal Sınıf) – Sıpa (Görünüm) – Oyun (Görünüm) – Rüşvet (Cezalandırma) – Kütük (Ataerkillik)

Çilli (Tema: Ataerkillik) *Çilli* adlı öyküde Baykurt, köyde yaşayan genç ve güzel bir kızın ataerkillik toplumsal normların baskın geldiği bir yerde nasıl iradesizleştirildiğini ve bir meta haline getirildiğini anlatır. Çilli yüzü ve renkli gözleriyle ön plana çıkan Selver kendisine ne düşündüğü sorulmadan Elif Ağa'nın oğluna verilmiştir. Elif Ağa'nın oğlunun evinden iki defa kaçan Selver'in bir daha geri dönmesi istenmez. Bunun üzerine Kadir Baba Selver'i başka birine verir. Bunu yaparken Selver'i alacak kişiden para ve çeşitli hediyeler ister. Kendi hayatını ilgilendiren konularda fikri sorulmayan Selver özdeğerini tamamen yitirmiştir.

Duisburg Treni : Duisburg Treni (İç Gözlem) – Dil Kursu (Kendini Kandırma) – Ağlama Thomas (Umursama) – Kolu Dövmeli Aşk (Aşk) – Nisan Bir (Dostluk) – Ertesi Gün (Savaş) – Duisburglu Karmen (Sevgi) – Dokuz Taş (Kurnazlık) – Kuyruk (Kurnazlık) – Bayram İzni (Samimiyetsizlik) – Kaynakçı Mehmet Usta (Dayanışma) – Damızlık (Pişmanlık) – Nur Topu (Cinsiyet) – Yuh Yuh! (Yozlaşma) – Takas (Evlilik) – Girilmez (Arkadaşlık) – Demir Kafes (Ötekileşme) – Sarı Saçlı (Ötekileşme) – Mektupçu (Takıntı) – Karpuz Dolması (İntikam) – Ferhat (Ceza) – Ardımızda Meşeler Yeşersin... (Toplumsal Sınıf)

Duisburg Treni (Tema: İç Gözlem) Üniversite yıllarından itibaren Komünist örgütlerde etkin rol almış ve insanlığı ileri götürecektir düşüncelerin savunuculuğunu yapmış olan Elke Osterman, en yakınındaki insanlar tarafından hayal kırıklığına uğramıştır. Kızının babası olan Hans Ulrich tarafından kötü muameleye maruz kalmış ve babası Nazi ideolojisini eskisi gibi savunmaktadır. Komünist olduğu için öğretmenlikten uzaklaştırılmış olan Elke Osterman ülkenin dört bir yanında iş arar. Tek tesellisi kızının ileride gurur duyacağı bir anne olacak olmasıdır. Yolculuk boyunca trenin camından yansıyan yansımasıyla konuşup kendini sorgular.

Efendilik Savaşı : Efendilik Savaşı (Toplumsal Sınıf) – Bebelers (Toplumsal Sınıf) – Yaran Dede'nin Taşları (İnanç) – Yağmur Yağdıran (Ataerkillik) – Keziban'a İzin (Ataerkillik) – Pancar Otu (Toplumsal Sınıf) – Beş Bilet (Gelenek) – Müfettiş (Güç) – Kıl (Ataerkillik) – Zehir (Ataerkillik) – Ham Meyvayı Kopardılar Dalından (Ataerkillik) – Payımız (Adaletsizlik) – Can (Ataerkillik) – “Get Ulan”

(Toplumsal Sınıf) – Ağzı Eğri Âdil Bey (Yabancılaşma) – Tavla Kralı (Yabancılaşma) – Sultan Çayırı (Çatışma) – Muhallebi Çocuğu (Güç) – Koşu (İtibar) – Bir Şevket (Adaletsizlik) – Haydar Bey'in Evreni (Ataerkillik) – Uğuroğlu... (Toplumsal Sınıf) – Enstitülü İlyas Pınarbaşı (Görev) – Şemsi Pınarı (Toplumsal Sınıf) – Milliyetçi Kerim Bey (Güç) – Boykotçu Öğrencileri Dinlerken (Arayış)

Efendilik Savaşı (Tema: Toplumsal Sınıf) *Efendilik Savaşı* adlı öyküde Baykurt, enstitüde eğitimlik yaptığı yıllarda şahit olmuş olduğu olaylardan birini anlatmaya dayalı bir anlatıyla okura aktarır. Kırsaldaki sınıf çatışmasının kentlerdekinden eksik kalır bir yanı yoktur. Miras yoluyla zengin olan ağaların haricinde sınıf atlamanın tek yolu eğitim alıp memur veya beyaz yaka çalışan olmaktır. Anlatıcı, görev yaptığı köyde yaşayan çocukların sınıf atlamak için verdikleri mücadeleyi anlatır.

Efkâr Tepesi : Efkâr Tepesi (Açgözlülük) – Yeşil Kurbağalar (Yoksulluk) – İki Okul (Adaletsizlik) – Cankurtaran (Yoksulluk) – Bir Eski Kaval (Aldanma) – Ne Kadar İlerledik? (Kendini Kandırma) – Yangeldimcilik (Kendini Kandırma) – Aşırı Çoğalma (Kendini Kandırma) – Yollar Kapalı (Yoksulluk) – Bulanık Seller (Samimiyetsizlik) – Yapağlı'daki Arkadaşlar (Kendini Kandırma) – Üzümlü'nün Köprüsü (Samimiyetsizlik) – Cevzli'deki Kilise (Bilim-Teknoloji) – Yerde Saymak (Umursamazlık) – Kaplıcanın Camları (Umursamazlık) – Kör Bıçak (Ataerkillik) – İçecek Su (Görünüş) – Bir Peynir Hikâyesi (Görünüş) – Kızları Okutacağız (Ataerkillik) – Sepet Havası (Onur) – Deşilecek İki Yara (Açgözlülük) – Haritamızda Bir Noktacık: Çağlayan Köyü (Ataerkillik) – Naci'nin Güzel İşi (Arkadaşlık) – Akıp Giden Zamanlar (Toplumsal Sınıf) – Konyalı Kız (Ataerkillik) – Akkaranfil (Aile) – Yolumuzun Yokuşu (Samimiyetsizlik) – Cılavuz'u Kuşatanlar (Görünüş) – Koca Tonguç (Anılar) – Ördekhane (Sahtekârlık)

Efkâr Tepesi (Tema: Açgözlülük) *Efkâr Tepesi* adlı kısa öyküde tepenin bulunduğu ormanlık bölgelerin talan edilerek nasıl çölleştirildiği üzerinden bir düzen ve toplum eleştirisi yapılır. Sümerliler döneminde bile yemyeşil ormanlarla dolu olan coğrafya, anamalcı sistemin neredeyse bütün dünyaya hâkim olmasıyla birlikte çölleştirilmiştir. Daha fazla ekilebilir alan ortaya çıkarmak ve arazi satmak için ormanlar yok edilmiştir. Bunca harcamaya ve orman talanına rağmen yoksul sınıf fakirleşmeye devam etmektedir.

Gece Vardiyası : Uçak Bileti (Özlem) – Düşün Borcu (Izdirap) – Gece Vardiyası (Sahtekârlık) – Telefon (Paranoya) – Büyük Mağazada İşçiler (Kendini Kandırma) – Makama (Arkadaşlık) – Yangın (Aile) – Parkta (Arkadaşlık) – Allaha Dilekçe (Umursamazlık) – Sıfır Sıfır (Ötekileşme) – Düşün Alayı Geçerken (Öfke) – Kafa Çektiren (Hayal Kırıklığı) – Frau Duman (Umursama) – İşçi ile Dişçi (Umursama) – Kaynata (Yalan) – Oy Günü (Ötekileşme) – Gazel Çeken İşçi (Ötekileşme) – Mezar (Arkadaşlık) – Melhem (Ötekileşme) – Türk Kiracı (Ötekileşme) – Yurda Giden Kızlar (Yabancılaşma) – Monica (Umursama)

Gece Vardiyası (Tema: Sahtekârlık) Almanya'ya işçi olarak göç etmiş olan Ökkeş Tosun Münih'teki bir dökümhanenin törpüleme bölümünde gece vardiyasında çalışmaktadır. Gece vardiyalarında yaşanan ağır kazalardan dolayı bunalıma girmiş olan Ökkeş Tosun gündüz vardiyasına geçmek ister. Bundan dolayı Ustabaşı Theo'ya memleketinden getirdiği duvar halılarında birini hediye eder. Yanlış duvar halısını vermiş olduğu için derin kaygılar yaşasa da Ökkeş Tosun amacına ulaşır.

İçerdeki Oğul : İçerdeki Oğul (Adaletsizlik) – Jandarma Necip (Adaletsizlik) – Cemil BaBa (Ceza) – Kibrit (Ceza) – Futbolcu (Kuşku) – Posta Eri Apo (Sevgi) – Casim (Yabancılaşma) – Ramazan (Çatışma) – Küçük Ali (İhanet) – Bit (Adaletsizlik) – Adaletin Bu Mu Dünya? (Evilik) – Dedecik (Şiddet) – Camekân Bir Gün (Arkadaşlık) – Bir Bunaltı Zamanı (Arkadaşlık) – Bir Kaçışın Öyküsü (Kaçış) – Bir Cezaevinden Ötekine (Adaletsizlik) – Amerikan Arabaları (Adaletsizlik) – Ormancının Tekesi (İntikam) – Tiftik Spor (Mutluluk) – Havacı (Aşk) – Karadayı (Suç) – Abbas (Adaletsizlik) – Atatürk'ün Hemşerisi (Aşk) – Damdaki Sorgunlular (Adaletsizlik) – Angel Krumov (Adaletsizlik) – Tayfun (Arayış) – Güldalı (Umursama) – Karışık Bir Öykü (Yalan) – Yazırlı Deli Yusuf (İnanç) – Mühür (Izdirap)

İçerdeki Oğul (Tema: Adaletsizlik) *İçerdeki Oğul* adlı öyküde Baykurt, çalışıp para kazanmak amacıyla şehre göç etmiş olan Refik Uzun'un zaman içinde bilinçlenip sendikacı olmasından dolayı dönemin hükümeti tarafından tutuklanıp cezaevine atılmasını anlatır. Şehirdeki cezaevine yerleştirilen Refik Uzun talebi üzerine kasabadaki cezaevine nakledilir. Bu sayede aile bireyleri tarafından ziyaret edilmeye başlar. Baba Kör Tahir oğlu Refik Uzun'la gurur duyar. Zira onun haklı bir mücadele verdiği ve bu uğurda hapsedilmenin büyük bir gurur olduğuna inanır.

Kalekale : Kurt (Onur) – Koca Şemistan (Yabancılaşma) – Foto Şahin (Adaletsizlik) – Sarıkız (Toplumsal Sınıf) – Gümüş Hoca (Güç) – Eski Bir Öğrencim (Yabancılaşma) – Yapıların Harcı (Kimlik) – Cüzdan (Pişmanlık) – Ankara'nın İşyaları (Toplumsal Sınıf) – Duvarcı Ali Usta (Cinsellik) – Piç Kurusu (Güç) – Babamın Soylu Tazısı (Yalan) – Kaplum Eti (Hırs) – Delişeker (Korku) – Kör Hamdi'nin Horozu (Onur) – Zarife (Umursama) – Kuzlusay Camisi (Açgözlülük) – Ders Parası (Umursama) – Kalekale (Takıntı)

Kalekale (Tema: Takıntı) “Kalekale adlı hikâyede Kalekale isimli çocuğun merakı ve ailesinin başına açtığı işler anlatılır: Kalekale babasının kamyonunu sürmeyi çok istemektedir. Babası ise oğlunun şoför değil de çoban olmasını istemektedir. Kalekale kimseye sezdimeden kamyonun anahtarını alır. Kamyonu çalıştırır ve köyün içine dalar. Önüne çıkan arabaya çarpmamak için İbrahim'in evine çarpar. Kalekale korkudan camiye saklanır. Babası imamla küs olduğu için camiye giremez. Babası dövmeyeceğine dair söz verir, birlikte eve giderken hala suçun kendisinde olmadığını söylüyordu” (Baykurt 2015, 182-183).

Karın Ağrısı : Yapı Taşı (Toplumsal Sınıf) – Biçer Döğer (Açgözlülük) – Emsiz Oğlan (Çaresizlik) – Mutlu Ölüm (Ataerkillik) – Dış Arayan Adam (Takıntı) – Kirpi (Ataerkillik) – Gelin (İntikam) – İtin Biri (Sahtekârlık) – Karın Ağrısı (Sahtekârlık) – Tek Tek Gelin! (İnanç) – Para Dalgası (Öfke) – Kuşun Kurdu Ağzı (İnanç)

Karın Ağrısı (Tema: Sahtekârlık) *Karın Ağrısı* adlı öyküde Baykurt, siyasilerin ve bürokratların özellikle kırsal bölgelerde yaşayan halkların dini inançlarını istismar ederek nasıl güç kazandıklarına değinir. Yakacak köyüne gelen Avukat Adil Bey din istismarı yaparak yerel halktan oy ister. Yerliler Adil Bey'le birlikte namaz kılmak ister. Fakat Adil Bey ne abdest almayı ne de namaz kılmayı bilmemektedir. Vatandaşları kandırarak onların oylarını almaya çalıştığı ortaya çıkar.

On Binlerce Kağrı : Körler Ülkesi (Korku) – Eğer Hayvan İsek (Kibir) – Gömez'in Mehmet (Sahtekârlık) – Ramazan Gelip Geçmiş (İnanç) – Burunları Kısılmış (İnanç) – Rizeliler (İtibar) – Şaştım Şaştım (Sahtekârlık) – Aylar (Ötekileşme) – Sugözü'ndeki Görevli (Açgözlülük) – Bir Kafasızın Öyküsü (Cehalet) – Burçak (İntikam) – Şar Şar Akıtırım (Güç) – Uysal At (İntikam) – Gâvur İcadı (İnanç) – Adam Olamazsın (Umursama) – İmamın Karısı (Cinsellik) – Sazlık'taki Yangın (Sahtekârlık) – Şerbelâ (Sahtekârlık) – İpin Ucu (İtibar) – Üstaçığın Kadısı (Sahtekârlık) – Yaşlı Başlı Adamlar (Liderlik) – Karga Başından Gelen Saltanat (İtibar) – Şehirden Kız Alan Köylü (Evlilik) – Suların Durulması (Çatışma) – “Alan Şeyh Değil, Veren Bizik!” (Korku) – Mısır Tarlasında Bir Domuz (Samimiyetsizlik) – Uzun Kavak (Umut) – Çobanın Karısı (Keşif) – Ağasıyla Uşağı (Kendini Kandırma) – On Binlerce Kağrı (Keşif)

On Binlerce Kağrı (Tema: Keşif) *On Binlerce Kağrı* adlı öyküde Baykurt, Anadolu köylüsünün kağrı katarlarıyla çağdaş medeniyetler seviyesine doğru sınıf bilinciyle ilerlediğini simgesel bir anlatı aracılığıyla aktarır. Sömürüden ve ezilmekten yılmış olan azınlık bir köylü grubu kağrılarıyla yola çıkar. Bir süre sonra onlara sayılamayacak kadar köylü katılır. Köylüler amaçlarına ulaşma konusunda fazlaca yol kateder. Fakat bir süre sonra köylüler varsıllar tarafından kandırılırlar.

Sabır Dağı : Sabır Dağı (Toplumsal Sınıf) – İnce Yağ (Sır) – Fazla Öne Geçme (İtibar) – Sıla (Adaletsizlik) – Usta Derler (İtibar) – Valilik Kaça? (Korku) – Camız Avı (Ceza) – Sahtecinin Sakalı (Sahtekârlık) – Aptes Konusu (İnanç) – İn Eşekten Bin Eşeğe (Gurur) – Şeytanın Arkadaşı (Açgözlülük) – Aslan Bacanak (Korku) – Yassıgüme Öyküleri (Toplumsal Sınıf) – Kapıdağı (Sahtekârlık) – Çukur (Umursama) – Allahın Akrabası (Yalnızlık) – Kuşçu Hasan'ın Gömülmesi (Alışkanlık) – Adam Kıtılığı (Korku) – Padişah'ın Damadı (Adaletsizlik) – Paşa Kızının Düğünü (İtibar) – Sepetçioğlu (Öfke) – Çuvaldız (Arayış) – Cık'ınıza Cık (İntikam) – Gelin (Evlilik) – Kaçıyorlar! (Korku) – Yüce Dağ Başında (İnanç) – Köroğlu'nun At Nallatması (Kibir) – Hey Burdur Valisi! (Hayaller) – Çörtük (Görünüm) – Dağlarda Ermiş (İnanç)

Sabır Dağı (Tema: Toplumsal Sınıf) *Sabır Dağı* adlı kısa öyküde Baykurt, işçi sınıfının genel durumu üzerine bir göndermede bulunur. Oldukça ağır işler yapan ve yoğun bir şekilde çalışan işçilerin önüne koyulan yemeğin soğumasını bekleyecek sabırları yoktur. Hayatın en basit zevkleri bile onlar için paha biçilmezdir. Her emekçi birer sabır dağıdır.

Sınırdaki Ölü : Sınırdaki Ölü (Adaletsizlik) – Teller Değişti (Görünüm) – Yılan Elinde (Ataerkillik) – Güdük (Ötekileşme) – Şoför Milleti (İntikam) – Dört Sel Ağzı (Toplumsal Sınıf) – Trenci

Ökkeş (İtibar) – Kuzuören Madenleri (Çatışma) – Ali Taka (Umursama) – Koltuktaki (Güç) – Uyku Tulumu (Yabancılaşma) – Ceyfo (Vicdan) – Parti Zamanı (Açgözlülük) – Müdürü Yiyen Köy (Güç) – Sürgündeki Öğretmen (Görev) – Türk Tipi Okullar (Güç) – Serdar'ı Getirin (Hüzün) – Dallı Kollu (Görev) – Soğanlar Çürüdü (Açgözlülük) – Komşu Gelini (Cinsellik) – Mevüt (Evlilik) – Fıstıkların Olduğu Yer (Cinsellik) – Kına Apartmanı (Sahtekârlık) – Yüzlükler (Sahtekârlık) – Nar Masalı (Öfke)

Sınırdaki Ölü (Tema: Adaletsizlik) *Sınırdaki Ölü* adlı öyküde Baykurt, Anamalcı düzenle birlikte yıkılan bütün insani değerler ve insanoğlunun şeyleşmesi karşısında düzenin dışına çıkan insanların sistemin dışına nasıl atıldıklarını anlatır. İnsanın değerinin tamamen mülkü ve sermayesiyle ölçüldüğü bir çağda bütün etik ve ahlaki değerler yıkılmıştır. Dürüstlüğü, duyarlılığı ve cesareti savunan Okumuş, bir devriye sırasında sözde silah arkadaşları tarafından vurulur. Zira Okumuş onlar gibi rüşvetçi değildir.

Telli Yol : Yeni Beşik (Utancı) – Kaz Eti (Özlem) – Kırık Kol (Umursama) – Semizotu (Açgözlülük) – Cenaze (İnanç) – Profesör Bey (Utancı) – Resim Çeken Gezginler (Mutluluk) – Cümlenin Berberi (Dostluk) – Buluntu (Yalan) – Evelyn (Görünüş) – Merdan (Umut) – Güz Dayağı (Çatışma) – General (Aile) – OSS Camisi (Ötekileşme) – Acil'de (Umursama) – Parmak Emen (Umursama) – Mutlu Mustafa (Dostluk) – Mirza 50 (Gelenek) – Tamer mi Geldi? (Dostluk) – Hans Hocagil (Dostluk) – Alsum Köyü (Güç) – Telli Yol (Kimlik)

Telli yol (Tema: Kimlik) “*Telli Yol*'da Şerafettin'in hikâyesi anlatılır. Şerafettin ağaçlık bir yola Telli Yol adını vermiştir. Şerafettin'in çocukluğu parçalandığı için fazla arkadaşı olmamıştır. Liseyi okumak için Malatya'ya gönderilir. Dönüşte bir Almanla arkadaş olur, onunla gezip, dolaşır. Üniversite Birliği'nde görev alır. Yazar Şerafettin'le birlikte Telli Yolu görmeye giderler” (Yanardağ 2005, 146). Çocukluk ve gençlik yıllarında sürekli olarak Almanya'ya gidip gelmiş olan Şerafettin çocukluğunu doyasıya yaşayamamış ve bundan dolayı içe kapanmıştır.

ÇOCUK KİTAPLARI

Genel Bakış “*Baykurt'un çocuk hikâyelerinin ortak yönü toplumsal hayatla iç içe olanı vermektir, dolayısıyla çocuk hikâyelerinde psikolojik tahlillere, fiziksel tasvirlerle yer vermez. Yazarın çocuk hikâyelerinin özünde, köylülerin bir araya gelmesi, üretmesi, paylaşması ve bu yönleriyle de çocuklara örnek olması vardır denebilir. Baykurt'un çocuk hikâyelerinde, konular değişse de, hikâyenin gücünü aldığı esas kaynak değişmemektedir. Bir arada olan ve sorunlarına ortak çözüm arayan köylülerin, aralarında son derece olumlu bir ilişki vardır ve bu ilişki süreklilik arz etmektedir. Birlik ve beraberliğin sağlanmasındaki asıl etken de köylülerin üretimden gelen paylaşma duygularıdır. Bunların yanı sıra, doğaya sahip çıkma, canlı, cansız bütün varlıklara karşı merhametli olma temi de çocuk hikâyelerinde işlenen diğer temalardandır” (Değirmenci 2010, 138).*

Yardım Ali : Dostluk – Aile – Umursama – Yalan – Toplumsal Sınıf – Aşk

Yardım Ali (Tema: Umursama) Yardım Ali'yle yaptığı bir alışveriş anlaşması sonucunda Tahir, zaman içinde yaşanan dostluk ilişkisi ve paylaşımlarla birlikte Yardım Ali'ye değer vermeye başlar. Yardım Ali'nin Molla Mahmut'un kızı Dudu'yla evlenememiş olmasını ve onun yaşadığı yoksulluğu kendine dert edinir. Oldukça küçük bir çocuk olan Tahir kendisine şefkat gösteren herkese değer verir. Sevdiklerinin mutlu olmasını hatta onlarla birlikte cennete sonsuza kadar yaşamayı ister.

Topal Arkadaş : Topal Arkadaş (Dostluk) – Sedef Çakı (Çocukluk) – İnsan (Yalnızlık) – Hacı Rüstem (İtibar) – Kedi Sevmek (Sevgi) – Deli Memiş (Toplumsal Sınıf) – Acı Ayrılık (Hüzün)

Topal Arkadaş (Tema: Dostluk) *Topal Arkadaş* adlı çocuk öyküsünde Baykurt, aynı kırsal bölgede yaşayan çiftçi oğlu Nuri'yle ormanda yaşayan ayının dost olma olayı anlatılır. Dere kenarında oyun oynarken ayağına çöp batmış olan ayı yardım ister. Nuri ayıya yardım eder ve onu çok sever. Yağmurlu havalara sona ermesiyle heyecan içinde ayıyı yeniden görmeye gidiğinde tarlanın kenarında içi balla dolu odunlar bulunur. Kocaman Şey Nuri'ye balla dolu odunlarla teşekkür eder.

Sarı Köpek : Sarı Köpek (Başkaldırı) – Muslukçu (Gurur) – Diro (Aile) – Şişman Dondurmacı (İtibar) – Sıradakiler (Dayanışma) – Yitik Kız (Korku) – Gönül Ustası (Umursama)

Sarı Köpek (Tema: Başkaldırı) *Sarı Köpek* adlı çocuk öyküsünde Baykurt, yeni okula başlamış olan Abdican'ın öğrendiği her şeyi heyecan içinde başkalarına öğretmesini ve sarı köpeğe bir

şeyler öğretmeye çalışırken onun tarafından ısırılmasını anlatır. Babasının köpeği Çomar, Abdican'ın anlattığı ve öğrettiği her şeyi pürdikkat dinleyip izler. Fakat sarı köpek, kendisine bir şeyler anlatmaya çalışan Abdican'ı ısırır. Babası Abdican'a her köpeğin eğitilemeyeceğini ve her köpeğin Çomar gibi uysal olmadığını söyler.

Sakarca : Toplumsal Sınıf – Adaletsizlik – Güç – Görev – Açgözlülük – Korku

Sakarca (Tema: Görev) Anlatının başkahramanı olan Sakarca görev ve adalet bilinciyle dolu bir horozdur. Yaşlı ve kör çiftin maruz kaldığı haksızlık karşısında sesini yükselten ve adaletin yerini bulması için çabalayan tek kişi Sakarca olur. Sihirli değirmene haksız bir şekilde el koyan Kabza Bey'in peşine düşer ve ondan sihirli değirmeni geri almaya çalışır. Görevi sırasında büyük mücadeleler veren Sakarca halk arasında efsaneleşmeye ve onlara özgüvenle umut aşılamaya başlar. Etik olarak doğru olduğunu düşündüğü yolda yılmadan ilerleyen ve cesur bir şekilde mücadele veren Sakarca, anlatının sonunda ölmesine rağmen amacına ulaşır ve ardından gümüşü renkli bir kuş olarak yeniden dünyaya gelir. Kör çift Sakarca'yı anmak için bir çınar ağacı diker.

Saka Kuşları : Saka Kuşları (Çatışma) – Guguk Kuşları (Korku) – Kutu Masalı (Açgözlülük) – Kurt Masalı (İntikam) – Çalgılı Köy (Aile) – Serçe Kız Masalı (Umursama) – Denizlerin Tuzu (Açgözlülük) – Arsız Karga (Başkaldırı) – Kambur Felek (Tokgözlülük) – Hızır Masalı (Adalet) – Tembellerbaşı (Emlilik) – Aşçıbaşı Masalı (Adalet) – Bülbülün Yurdu (Mutluluk)

Saka Kuşları (Tema: Çatışma) **Saka Kuşları** adlı masalda Baykurt, anlatının geçtiği uzamın sahibi olan bey ile dişi saka kuşu arasında gerçekleşen sıcak çatışmayı anlatır. Beye ait olan korudaki ağaca konan erkek saka kuşu beyin adamı tarafından tutsak edilir. Dişi saka kuşu eşini kurtarmak için bey tarafından mağdur edilen diğer hayvanlarla birleşir ve beye karşı savaş açar. İki karşıt gücün birbiriyle çatışması sonucunda dişi saka kuşu ve müttefikleri özgürlüklerine kavuşurlar.

Dünya Güzeli : Dünya Güzeli (Adalet) – Göz Masalı (Öfke) – Tuz Masalı (Sevgi) – Mercan Kız (İtibar) – Bayılan Baba (Aile) – Akyıldız'ın Anası (Sevgi) – Katmerin Ortası (Aile) – Yeraltı Padişahı (Dayanışma) – Bin Bir Becerikli Çıkrık (Umursama) – Ardiç Dalı Kız (Sevgi) – Avcı Köse (Rüya) – Komşu Nineler (Ceza) – Sihirli Tencere (Aşk)

Dünya Güzeli (Tema: Adalet) **Dünya Güzeli** adlı masalda Baykurt, gözleri kör olan babasını iyileştirmek amacıyla yola çıkan ve zorlu görevlerin üstesinden gelip Dünya Güzeli'yle evlenmeyi başarıp babasının gözlerini açan Küçük Oğlan'ın öyküsünü anlatır. Ülkenin yöneticisi olan Padişah Küçük Oğlan'ın kendi çabalarıyla kazandığı şeylere sahip olmaya çalışır. Fakat anlatının sonunda Padişah'ın bu haksız hak iddia etme çabaları cezalandırılır. Küçük Oğlan ise emeklerinin karşılığında ödüllendirilir.

THEMES in LITERATURE

Classification

SOCIAL				INDIVIDUAL			
SOCIETY	JUSTICE	POLITICS	RELATIONSHIP	SEARCH	PSYCHOLOGY	FLAW	FALSENESS
TRADITION	INJUSTICE	LEADERSHIP	FAMILY	EXPLORE	SUFFERING	OBSESSION	DECEPTION
PATRIARCHY	CRIME	POWER	MARRIAGE	QUEST	SADNESS	PRIDE	APPEARANCE
GENDER	VIOLENCE	INTRIGUE	FRIENDSHIP	INTROSPECTION	REGRET	ANGER	BETRAYAL
RELIGION	PUNISHMENT	WAR	LOYALTY		ISOLATION	JEALOUSY	DISHONESTY
IDENTITY	REVENGE	CONFLICT	CARING		ALIENATION	REPUTATION	LIES
CLASS	GUILT		LOVE		OTHERNESS	GREED	SECRETS
LANGUAGE			ATTRACTION		LOSS	AMBITION	DREAMS
SCIENCE-TECH.			DESIRE/LUST		FEAR	SELF-DELUSION	
CULTURE			SEXUALITY		PARANOIA		
MYTH					PSYCHOSIS		
					HOPE		
					BOREDOM		

ANLATI KİŞİLERİ

Şema

Romanları

Açık : Mustafa Güzelgöz (Eşekli Kütüphaneci) – Dimitrios Katsikas (Eşekli Kütüphaneci) – Irazca (Irazca'nın Dirliği) – Ahmet Kara (Kara Ahmet Destanı) – Yaşar Bükülmez (Keklik) – Çil Ümmet (Köygöçüren) – Öğretmen (Onuncu Köy) – Kezik Acar (Yarım Ekmek) – Halil Acar (Yarım Ekmek) – Mahit Çelik Hoca (Yarım Ekmek) – Çakır Hasan (Yayla) - Elif Mutlu (Yüksek Fırınlr)

Kapalı : Bayram Kara (Kara Ahmet Destanı) – Muhtar Hüsnü (Kara Ahmet Destanı) – Topal Talip (Köygöçüren) – Kabak Musdu Ağa (Tırpan) – Profesör Asım Al (Yayla) – Muhtar Hüsnü (Yılanların Öcü) – İbrahim Mutlu (Yüksek Fırınlr)

Sosyal : Kızılözlüler (Amerikan Sargısı) – Aziz Güzelgöz (Eşekli Kütüphaneci) – Eğitimci Rıza (Kaplumbağalar) – Haçça Kara (Kara Ahmet Destanı) – Elvan Çavuş (Keklik) – Âdem Sarıkaya (Koca Ren) – Salim Sarıkaya (Koca Ren) – Sömürülenler (Onuncu Köy) – Gülcan Çakır (Yayla)

Asosyal : ABD'liler (Amerikan Sargısı) – Memurlar (Kaplumbağalar) – Sömürülenler (Onuncu Köy)

Sorumlu : Temeloş (Amerikan Sargısı) – Abbas Kartal (Kaplumbağalar) - Irazca Kara (Kara Ahmet Destanı) – Hıdır (Köygöçüren) - Irazca (Yılanların Öcü)

Sorumsuz : Muhtar Hüsnü (Irazca'nın Dirliği)

Mantıklı : Ahmet Kara (Irazca'nın Dirliği) – Uluguş (Tırpan) – Oma Gerda Fischer (Yüksek Fırınlr)

Duygusal : Seyit Bükülmez (Keklik) – Gül Tanrıku (Koca Ren) – Dürü (Tırpan) - Kara Bayram (Yılanların Öcü)

Öyküleri

Açık : Çetin (Sütçü Köşeyi Döndü mü?) – Anlatıcı (Bizim İnce Kızlar) – Anlatıcı (Bremen'de Başıma Gelenler) – Ziya Öner (Şihliğöz Yolunda) – Anlatıcı (Pıtrak) – Anlatıcı (Efendilik Savaşı) – Anlatıcı (Efkâr Tepesi) – Anlatıcı (Haritamızda Bir Nokta: Çağlayan Köyü) – Anlatıcı (Bir Cezaevinden Ötekine) – Selim Gürkaynak (Ders Parası) – Köylüler (On Binlerce Kağrı) – Okumuş (Sınırdaki Ölü) – Selli Mehmet (Yılan Elinde) – Ganime (Nar Masalı) – Çepnili Kara Cabir (Yeni Beşik)

Kapalı : Şerife (Bir Karnaval Öyküsü) – Hüküm Ahmet (Rüşvet) – Kerim Altay (Öilliyetçi Kerim Bey) – Arkadaş (Ördekhane) – Ökkeş Tosun (Gece Vardiyası) – Deli Yusuf (Yazırlı Deli Yusuf) – Yassıgümeliler (Yassıgüme Öyküleri)

Sosyal : Cevriye (Barış Çöreği) – Şerif (Yabancı Olmak Pek Zormuş) – Karmen (Duisburglu Karmen) – Naci Tekdemir (Cümlenin Berberi)

Asosyal : Osman (Bir Şevket) – Dieter Folk (Düğün Alayı Geçerken) – Âdil Bey (Karın Ağrısı) – Konuk (Sazlık'taki Yangın) – Kasım (Çörtük) – Şerafettin (Telli Yol) – Kadıbey (Üstaçığın Kadısı)

Sorumlu : Habil Kurt (Ardımızda Meşeler Yeşersin) – Refik Uzun (İçerideki Oğul) – Haceli (Yapı Taşı)

Sorumsuz : Baytar (Hayvanlar Yüzünden)

Mantıklı : Koca Zeynel (Merzifonlu Koca Zeynel) – Kör Osman (Kör Osman'ın Tarlası) – Eraslan (Kurt) – Anlatıcı (Sabır Dağı)

Duygusal : Sadullah Yakar (Can Parası) – Muhammet (Cüce) – Selver (Çilli) – Elke Osterman (Duisburg Treni) – Erol (Türk Kiracı) – Kalekale (Kalekale) – Gelin (Gelin)

Çocuk Kitapları

Açık : Küçük Kız (Tuz Masalı) – Dişi Saka Kuşu (Saka Kuşları) – Tahir (Yandım Ali)

Kapalı : Bey (Saka Kuşları) – Padişah (Hızır Masalı) – Padişah (Tembellerbaşı) – Kabza Bey (Sakarca) – Tık Osman (Topal Arkadaş) – Kara Osman Ağa (Deli Memiş)

Sosyal : Kız (Bin Bir Becerikli Çıkrık) – Hızır (Hızır Masalı) – Büyük Kız (Tembellerbaşı) – Sakarca (Sakarca) – Hacı (Gönül Ustası) – Kocaman Şey (Topal Arkadaş) – Yandım Ali (Yandım Ali)

Asosyal : 1. Vezir (Hızır Masalı)

Sorumlu : Küçük Oğlan (Dünya Güzeli) – Yoksul Adam (Hızır Masalı) – Tembel Şeket (Tembellerbaşı) – Deli Memiş (Deli Memiş) – Kara Veli (Yandım Ali)

Sorumsuz : Milâslı Necibe (Yitik Kız)

Mantıklı : Abdican (Sarı Köpek) – Nuri (Topal Arkadaş) – Anlatıcı (Kedi Sevmek)

Duygusal : Emiş/Memiş (Sakarca) – Şermin (Yitik Kız)

ROMANLARI

Genel Bakış Kaleme almış olduğu romanlarda mümkün olduğunca gerçeğe sadık kalmaya çalışan yazar, gerçek insan manzaraları ve tipleri yansıtmaya çalışır. Genellikle romanlarında oluşturmuş olduğu tipler, karakterler ve diğer anlatı kişileri ölüm-yaşam, iyi-kötü, ezen-ezilen, sömüren-sömürülen, açgözlü-tokgözlü, duyarlı-duyarsız, bilinçli-bilinçsiz, seven-sevilen, üzgün-mutlu, umutlu-umutsuz gibi eytişimsel çatışmaların temsilcileri konumundadır. Romanlarında özellikle toplumsal sorunları irdeleyen ve çözüm önerileri sunmaya çalışan yazarın toplumun veya toplumsal sınıfın ortak değerleriyle sentezlenmiş olan tipler oluşturduğu görülür. Anlatı kişileri genellikle belirli bir sınıfın temsilcisi konumundadır. Çoğu romanında güdümlü yazarın sözlüğünü yapan ve onun görüşlerini dile getiren olumlu ve lider niteliklerine sahip başkarakter de bulunur.

Açık : **Mustafa Güzelgöz** (Eşekli Kütüphaneci) – **Dimitrios Katsikas** (Eşekli Kütüphaneci) – **Irazca** (Irazca'nın Dirliği) – **Ahmet Kara** (Kara Ahmet Destanı) – **Yaşar Bükülmez** (Keklik) – **Çil Ümmet** (Köygöçüren) – **Öğretmen** (Onuncu Köy) – **Kezik Acar** (Yarım Ekmek) – **Halil Acar** (Yarım Ekmek) – **Mahit Çelik Hoca** (Yarım Ekmek) – **Çakır Hasan** (Yayla) - **Elif Mutlu** (Yüksek Fırınlara)

Mustafa Güzelgöz (Eşekli Kütüphaneci) Sorumlu

Anlatının başkarakterlerinden biri olan anlatı kişisi bilge bir tiplene olarak oluşturulmuştur. İlk mesleki deneyimi futbol takımı antrenörlüğü olan başkarakter daha sonra kaymakamın teşvikiyle Tahsin Ağa Kütüphanesi'nde çalışmaya başlamıştır. Hanife'yle evlidir ve Aziz'le Murat adlarındaki oğulları haricinde dört çocuğu daha vardır. Millî Eğitim'de doktor olan Ahmet adında bir kardeşi vardır. Kütüphanecilik yaptığı dönemlerde özellikle köylülerin aydınlanmalarını ve kendi akıl çağlarına erişmeleri için önemli girişimlerde bulunmuştur. Olumlu bir tiplene olan anlatı kişisi Greimas'ın Eyleyensel Örnekçesi'ndeki özne işlevini görmektedir. "Mustafa, 1921 doğumludur. Saza karşı ilgisi vardır. Babasından gizlice saz alır, çalmaya çalışır babası bulunca da yakar. Okumayı üç ayda sökmüştür. Abece kitabını Kör Saniye Teyzeye en az otuz üç kez okumuştur. Cenk kitaplarını büyük bir heyecanla okumuştur. Eline hangi kitap geçtiyse gidip Kör Saniye Teyze'ye okumuştur. Onun evine gelen komşulara da kitap okumuştur. Kitap okudukça okuması geliyordu. Ürgüp'te okunacak kitap kalmamıştı. O ise henüz dokuz yaşlarında bir çocuktu" (Yanardağ 2005, 454). "Mustafa Bey yaptığı hiçbir şeyden doyuma ulaşamaz. Kitaplar ve kitaplıkla ilgili her gün farklı bir şey yapmak ister. Tek odalı kitaplığı yeterli bulmayarak üç oda bir salonlu bir kitaplık yaptırır. Lise ve ortaokul öğrencilerini kütüphaneye yönlendirici yarışmalar açar. Mustafa Güzelgöz'e bunlar da yeterli gelmez. Köylere kitaplık kurma fikri doğar" (Karabela (Şermet) 2007, 635). "Onun öncülüğüyle uygun köylerde küçük kitaplıklar açılır ve bu kitaplıklara köylüler arasından memurlar atanır. İstanbul'daki, Ankara'daki dostlarına mektuplar yazarak bu kitaplıklara yetişkinler ve çocuklar için ayrı ayrı kitaplar, dergiler göndermelerini ister; köylülerin bu kitaplıklarda vakit geçirmeleri için birer radyo koydurur. Erkekler gibi kadınların da rahatlıkla gelebilmeleri için dikiş makineleri, halı-kilim dokuma tezgâhları, beşik gibi malzemeler de koydurur" (Çetin 2021, 137).

Ahmet Kara (Kara Ahmet Destanı) Sorumlu

Anlatının başkişisi olan Ahmet Kara, Bayram-Haçça çiftinin en büyük oğludur. Burdur'a bağlı Karataş köyünden Karasenir Mahallesi'ne göç etmeleri üzerine okula yazılır ve oldukça başarılı bir öğrenci

olur. Onun en önemli destekçileri; annesi Haçça'yla babaannesi İrazca'dır. Ortaokul yıllarından itibaren şairliğe meyleden anlatı kişisi toplumcu edebiyatçılarla tanışır. Onların yaptıklarından ve dünya görüşlerinden etkilenen Ahmet, Ankara'da Siyasal Bilgiler okurken devrimci bir eylemciye dönüşür. Anlatının sonlarına doğru bilge bir karaktere dönüşen Ahmet Kara, Greimas'ın Eyleyensel Örneğine göre özne işlevine sahiptir. "Ahmet'in karakter oluşumunu etkileyen olaylar çocukluk serüveninde gizlidir. Ele avuca sığmaz, delişmen, aynı zamanda da kendini etrafa çok sevdiren bir çocuk olan Ahmet'in cinsel tacize uğraması, çevresince aşağılanması onun kendi kabuğuna çekilmesine sebep olur. Kanı kaynayan deli ruhlu çocuk gitmiş yerine etrafını ürkek bakışlarla seyreden korkak bir çocuk gelmiştir. Ancak şehre göç, yani mekânın değişmesi onun da değişmesine sebep olacaktır. Şehirde Ahmet'in tacize uğradığını bilen yoktur. Köydeki tahkir edici bakışlar artık uzakta kalmıştır. Ayrıca Ahmet'in daha sonra Karataş'a giderek muhtarın evini yakması kendine olan özgüvenini artırmıştır. Muhtarın evini yakmasıyla yepyeni bir Ahmet ortaya çıkmıştır" (Karabela (Şermet) 2007, 480-481). "Kara Ahmet Destanı" isimli romanda Ahmet, özgürlüğünün bilincinde olduğu ve ben'i ile tümlük algısı içinde olmak istediği için, başta babası olmak üzere onu kuşatan ve ona öteki misyonunu yüklemeye çalışan toplumdaki uzaklaşır. Ahmet'in iletilimsizleşen ve yalnızlaşan hali yazar tarafından olumsuzlanmaz; (...) O yalnız kalmamak adına bilincini tek tip insan standardı oluşturmaya çalışan toplumun tahakkümü altında bırakmaz. Kendini bilme yetisine dönüştürerek çoğalan Ahmet, yalnızlığıyla yüzleşse bile bu onun bilincini örselemez; çünkü Ahmet toplum ile birleşmek adına kendilik değerlerinden vazgeçmeyen, sürü halinde ne ve kim olduğunu bilmeden yaşama devam etmeye çalışan biri değildir" (Akar 2010, 100).

Öğretmen (Onuncu Köy) Sorumlu

Köy enstitüsünde öğrenim görmüş ve mezun olduktan sonra köyde öğretmenlik yapmaya başlamış olan anlatı kişisi eserin başkahramanıdır. Damalı'da ilkokul öğretmenliği yaptığı dönemlerde çıkarıcı ve bencil ağalara, bürokratlara ve devlet memurlarına karşı mücadele eder. Aynı şekilde Ortaköy'e gittiğinde demircilik yaparak halkı aydınlatmaya devam eder. Onu amaçlarına ulaşmak konusunda engellemeye çalışanlar yine toprak sahipleri ve bürokratlardır. Yaşarköy'e giden Öğretmen İmam Fevzi Efendi'nin hurafeleriyle ve köylülerin inandığı dogmalarla mücadele eder. Sahip olduğu bütün niteliklerle olumlu bir profil çizen başkışı tiptir. Greimas'ın Eyleyensel Örneği'ndeki Özne işlevini görmektedir. "Köy öğretmenlerinin görevi halkı, köylüyü aydınlatmaktır. Halk için kurtarıcı rolünü üstlenirler birçok romanda. Bazen bir muhtar, bazen bir bekçi bazen köyde bilge karakterli bir kişi onlara eylemlerinde yardımcı olur. Bunun karşılığında ya bir köy ağası veya bir köy hocası ile mücadele etmek zorunda kalırlar. Ancak hepsinin kaderi hemen ayındır. İdealist öğretmenlerin hiçbirini aynı mekânda tutunamaz, sürekli yer değiştirmek zorunda bırakılır" (Karabela (Şermet) 2007, 233). "Sevdiği bir kitap vardır. Promete. Halka, Promete efsanesini anlatır. Maksadı halkı uykudan uyandırmak, aydınlatmaktır. Vatanını mamur bir dünya köşesine çevirmektir. Halk Promete'yi Kafkaslarda yüzyıllar boyunca zincirli, bağrını kartal oyar görmek istemez. Bunun için Damalı muhtarı Promete efsanesini kendince işler. Promete'nin bir oğlu vardır. Büyüyünce anasının terbiye ettiği gibi Zeus'u öldürür. Varıp Kafkaslarda zincirlere vurulmuş babasını kurtarır. Hep birlikte memleketlerine dönerler. Halk onları karşılar. Kırk gün, kırk gece bayram yapılır. Öğretmen'in – Usta'nın – Dela'nın da akıbeti böyle olmalıdır. O, Promete gibi yüzyıllarca zincirli, adalet bekleyen ilahların kurbanı mitolojik bir tip değildir" (Yanardağ 2005, 301).

Kapalı : **Bayram Kara** (Kara Ahmet Destanı) – **Muhtar Hüsnü** (Kara Ahmet Destanı) – **Topal Talip** (Köy göçüren) – **Kabak Musdu Ağa** (Tırpan) – **Profesör Asım Al** (Yayla) – **Muhtar Hüsnü** (Yılanların Öcü) – **İbrahim Mutlu** (Yüksek Fırınlar)

Kabak Musdu Ağa (Tırpan) Asosyal

Evcil köyünün ve bölgenin en büyük toprak ağası olan Musdu Ağa, Çankaya Köşkü'ne keklilik eti satarak, ABD'lilerle ticaret yaparak, komisyonculuk yaparak ve Ankara'daki siyasetle çeşitli iş birlikleri yaparak zenginliğine zenginlik katmıştır. Ellili yaşlarında olan Musdu Ağa anlatının kart tiplerinden biridir. Tamamen olumsuz bir tiplerdir ve Eyleyensel Örneği'ne göre engelleyici işlevine sahiptir. Evi olmasına rağmen kendisinden yaşça oldukça küçük olan çocukla evlenmek ister. İstediklerini elde etmek için insanların zaafını kullanır, baskı yapar ve gerektiğinde şiddete başvurur. Açgözlülüğü ve zevk düşkünlüğüyle ön plana çıkar. "Ağaları yaratan dönemin siyasi ortamıdır. Menderes'in gününde ağalara traktör sağlandığında altı traktör alan Musdu gücüne güç katmıştır. Köylüden topladığı parayı asıl sevdiği ticarete yatırır. Ankara'nın köylerinden koyun kuzu toplar, kasaplara satar. Vekillere, elçilere mor lahana, bal, peynir götürüyor. Ankara'daki Amerikan pazarlarından mal alıyor ve köylere aktararak ticaretini yapıyor. Paranın yanı sıra Musdu Ağa'nın siyasi bağlantıları da güçlüdür. Parti Başkanı Aziz Bey sayesinde önünde her kapı açıktır" (Karabela (Şermet) 2007, 358-359). "Elli yaşını geçen Kabak Musdu kalın dudaklıdır, kabak kafalıdır, kendini boğa gibi şişman görür, köylüler ona 'şiş

göbek' der. Adımlarını aç a aç a ve sünnet olmuş çocuklar gibi apışını açarak ve kolunun birini de tohum saçar gibi yürür. Beline kuşak sarar, sabahları dar gelen poplin pijamalarını giyer. Ağzı sanki fişek kapçısı gibi; gümüş, altın ve kromdan kaplama dişlerle doludur. Başı şapkalıdır; sağ elinde kamçı tutar, kolundaki "Serkisof" marka saati kendine çok yakıştırır, sağ elinin parmağında ise kocaman bir yüzüğü vardır. Ankara'ya gideceği zaman elinde mutlaka tahta bavulu olur" (Erol 2019, 54-55).

Muhtar Hüsnü (*Yılanların Öcü*) Asosyal

Karataş köyünün muhtarı olan anlatı kişisi oldukça kurnaz ve çıkarıcı bir tiptedir. Burdur valisinin ve Kaymakam'ın gözüne girebilmek için kent merkezine yapılacak olan heykele en büyük maddi desteği sağlamak ister. Bundan dolayı kanunsuz bir şekilde köy içinden arazi satmaya başlar. Kendisine karşı gelen köylüleri şiddet ve tehditle sindirmeye çalışır. Gösterişe ve şana oldukça düşkündür. Gerektiği zaman hırsızlık yapar, rüşvet verir, şiddete başvurur ve insan kayırır. Köy romanlarında karşılaşılan tipik kötü muhtar tiptesidir. "Muhtar devletin temsilcisidir. Ağa ile birlik olmuştur. Mazlum Kara Bayramı ve ailesini ezer, ezer ve şerefini de iki paralık ederler. Muhtar ve arka çıktığı Ali Ağa köyün ileri gelen, varlıklı insanlarından. Diğer boş arsaları bırakarak Kara Bayram'ın evi önüne ev kurmaya kalkarlar" (Yanardağ 2005, 259). "(...) muhtar fazla ileri giden herkesi geriletmeye çalışmaktadır. O yıllarda Türkiye'de çarpık işleyen bürokrasinin köylerdeki yansıması ya da uzantısıdır muhtar. Romanda muhtar köyü ve köylüyü yönetimindeki uygulama, davranış, tavır ve fikirleriyle dikkatlere sunulur. Köylü olduğu halde köylüye tepeden bakma, köylüyü horlama, kendini beğenme, yönetimde keyfi davranma onun en belirgin özellikleridir. Muhtar köyde yasaların uygulanmasına aracılık eden kişi olması gerekirken Karataş'ta muhtar ile yasa aynı anlamı içerir. Muhtar yasaların uygulayıcısı değil, bizzat kendisidir. Ağzından çıkan her şey kanun, yasa anlamına gelir" (Karabela (Şermet) 2007, 146-147).

İbrahim Mutlu (*Yüksek Fırınlar*) Duygusal

Yirmili yaşlarında Almanya'ya, Burdur'a bağlı Hacılar köyünden işçi olarak gelmiş olan İbrahim, Duisburg'daki demir-çelik fabrikalarından birinde yaklaşık yirmi yıldır işçi olarak çalışmaktadır. Anlatının başkışı olmasına rağmen düşünsel olarak oldukça tutucu ve eylemsel olarak kapalıdır. Daha önce iki talihsiz evlilik yaşamış olan İbrahim, daha önce yaşadığı obadan hiç ayrılmamış olan Elifle evlenir. İbrahim, erkek bir çocuk doğuramaması durumunda Elifi boşamakta kararlıdır. Birçok meslektaşını sendikacılıkla ve örgütlenmeye ilgilenirken İbrahim lümpen tavırlar sergiler. Olumsuz nitelikler taşıyan anlatı kişisi kart tiplerden biridir. Birçok yönden bir eyleyen olarak engelleyici işlevine sahiptir. "İbrahim Mutlu Almanya'daki Türk erkeklerinin prototipidir. Almanya'daki Türk erkek-işçiler hayatın hep aynı tonda devam etmesinden sıkılmış biraz da vurdumduymaz tavırlar sergileyen roman kişileridir. Hayata karşı direnen mücadeleciler olmayıp işleri oluruna, hayatın akısına bırakan tiplerdir. İnsanları bu hale getiren yaşamın tekdüze seyreden ritmidir. *Yüksek Fırınlar*'daki İbrahim Mutlu hayatının tüm öfkesini karısından çıkaran, şüpheli bir insandır. Geçmiş ile ilgili takıntıları olan, psikolojik anlamda derinliğine işlenmiş bir roman kişisidir. Ülkesinde ekmek parası bulamadığı için Almanya'ya giderek orada daha farklı çıkmazlara sürüklenen Türk erkek tipinin başarılı bir örneğidir" (Karabela (Şermet) 2007, 551). "Türkiye'den kalkıp bir yabancı ülkeye gelmenin beklentileri, umutları, bambaşka işler başarıp dönme arzuları, bir yandan da Almanya'nın kimliğini, özünü yok edeceği kaygıları birbirine karışır. Bu çelişki günlük yaşamın önemsiz ayrıntılarında bile belli olur. Bu çelişki onun tüketimci tavrında daha açık görülür. Bir yandan özlemlerini yaşamak, bir yandan para biriktirip Almanya'da kalma süresini uzatmadan yurduna dönmek ister" (Yanardağ 2005, 419).

Sosyal : **Kızılözlüler** (Amerikan Sargısı) – **Aziz Güzelgöz** (Eşekli Kütüphaneci) – **Eğitmen Rıza** (Kaplumbağalar) – **Haçça Kara** (Kara Ahmet Destanı) – **Elvan Çavuş** (Keklik) – **Âdem Sarıkaya** (Koca Ren) – **Salim Sarıkaya** (Koca Ren) – **Sömürülenler** (Onuncu Köy) – **Gülcan Çakır** (Yayla)

Eğitmen Rıza (*Kaplumbağalar*) Sorumlu

Merhum ağabeyinin eşi Döndü'yle evlenmiş olan Rıza'nın birçok çocuğu olmuştur. Eşini ve çocuklarını sever. Mahmutiye'deki köy enstitüsünde eğitim almış olan Eğitmen Rıza Tozak'ta ilkökul öğretmenliği yapmaktadır. Ovacık yolundaki purluk araziye üzüm bağı dikmek onun aklına gelir. Zira enstitüde eğitim aldığı yıllarda üzüm bağının nasıl dikileceğine yönelik eğitim almıştır. Olumlu davranışlar gösteren bir tipten olarak Eğitmen Rıza başkarakterlerden biriymiş gibi görünse de yardımcı işlevine sahiptir. Norm karakterlerden biridir. "Rıza, otuz sekiz yaşında, iri elli, geniş elmacık kemikleri, iri kalın kara kaşlı, rengi biraz kırmızıdır. Yüzü aydınlıktır. Biraz saf görünmektedir. Geniş yatakları içinde yavaş yavaş kıpırdayan gözleri parlamamaktadır. Rıza iyi ve has bir kişidir. İyi kumaştan dokunduğu açıktır. Eğitmenim, okumuşum diye büyüklük taslamaz. Ölen kardeşinin hanımını alarak onları ortalıkta bırakmamıştır. Rıza Kır Abbas'ın kaplumbağayı öldürdüğünü bildiği için sürekli laf ile dokundurmaktadır" (Yanardağ 2005, 335). "Rıza'nın bilgili ve aydınlık bir yüzü ile birlikte saf bir

görüntüsü vardır. Her konuda komşularına karşı saygılı davranır. Rıza, tarlalarda orak biçen köylülerine bakıp bunca emek vermelerine karşın yine de bir şey kazanamadıklarını düşünüp onlar için üzülerek, onların bu zor yaşamdan nasıl kurtulabileceklerini düşünür ve bunun üstüne kafa yorar. (...) Köylüleri susuz ve kurak Tozak köyünde asma dikip üzüm yetiştirilebileceğini ikna ederek bu işe ön ayak olur, bu işin başarılı olmasında çok önemli bir role sahiptir. Onlara üzüm yetiştirmenin sadece dua ile olmayacağını, bunun için çok çalışmaları gerektiğini söyleyerek onları yönlendirir (...)" (Erol 2019, 41).

Elvan Çavuş (Keklik) Açık

Anlatının en önemli tiplerinden biri olan erkek anlatı kişisi Yaşar'ın dedesi ve Seyit'in babasıdır. Seksenli yaşlarında olan Elvan Çavuş Seferberlik döneminde cephede savaşmıştır. Cumhuriyetin ilanından sonra mevcut siyasi partilerin ABD yanlısı politikalar yürüttüklerini fark edince İşçi Partisi'ne oy vermeye başlamıştır. Elvan Çavuş kısmen de olsa sınıf bilinci olan bir anlatı kişisidir. Bundan dolayı mensubu olduğu toplumsal sınıfa yabancılaşmış olan oğlu Seyit'i sürekli azarlar ve onun yarım akıllı olduğunu düşünür. Anlatıdaki bilge tiplere işlevini üstlenen Elvan Çavuş Greimas'ın Eyleyensel Ömekçesi'ne göre bazı bölümlerde özne bazı bölümlerdeyse yardımcı konumundadır. "Elvan Çavuş bir şeye sevinince içi ılır. Bir şeye üzüldüğünde ise burnu sızlar. Bir şey düşündüğünde başını öne eğer. Her zaman kuşkulu durmayı ve kuşkulu davranmayı sever. Karşısındaki kişinin duruşundan onun nasıl karakterde olduğunu anlayacak kadar sezgileri kuvvetlidir. Kendi ifadesiyle köyden bazıları iplense de komşularının çoğu tarafından köyün en yaşlısı olduğu için, her zaman köy ile ilgili meselelerde ve her konuda ilk önce kendisine danışılacak kadar saygı görür. Açık konuşmayı sever. Özü sözü birdir, hiç kimseden korkmaz. Haksızlığa dayanamaz ve hiç kimseden ipe götüreceklerini bilse de sözünü sakınmaz" (Erol 2019, 87). "Elvan Çavuş, siyasi ve ideolojik düşüncelerini gizlemez; o, Atatürk'ten bu yana gelen ve Amerikalılarla iş birliği içinde olan politikacıları pek sevmez, bu hoşnutsuzluğunu her fırsatta açıkça belli eder ve sandık başına gitmeyip kendince pasif bir protesto içindedir. Özellikle İsmet İnönü, Celal Bayar, Adnan Menderes gibi siyasilere bu sebeple oy vermez, hatta eşinin de oy kullanmasına engel olur" (Çetin 2021, 111).

Âdem Sarıkaya (Koca Ren) Duygusal

Anlatının başkışı olan Âdem, on beş yaşındadır ve Almanya'da Hauptschule adı verilen bir okulda eğitim görmektedir. Salim ve Hacer Sarıkaya çiftinin oğullarından biri olan Âdem, Almanya'da maruz kaldığı ayrımcılıktan dolayı zaman içinde içe kapanık bir karaktere dönüşmüştür. Aile mensupları tarafından sürekli zekasıyla ön plana çıkarılmış olan Adem'in mühendislik ya da tıp fakültesi okumasının hayali kurulmuştur. Fakat Âdem Almanya'daki mevcut eğitsel sorunlar nedeniyle eğitim konusunda ciddi sorunlar yaşar. "Duisburg Üçlemesi" olarak adlandırılan ve bu üçlemenin en önemli halkasını oluşturan "Koca Ren" isimli romanda Âdem, kendini itiraf edemeyen ve ontik anlamda evrene doğuşunu onaylayamayan çözümlü biridir; çünkü o, yalnızlık ve iletişimsizlikten kaynaklanan bir yabancılaşma ve aidiyet sorunu yaşar. Âdem, bilincine karşı bir şey söyleyemeyen veya kendisine söylenen şeyleri tekrarlayan bir algının yığınaşan söyleyicisidir. Memleket özlemi, memleketinde bırakmak zorunda kaldığı insani ve duygusal bağlar, en çok da siyasi suçlu olarak yargılanan ve idama mahkûm edilen Adnan abisinin çaresizliği nedeniyle tepkisiz bir insan haline gelir. Boş zihni ve ruhu anlama ve bilme yetisinden uzaktır; çünkü Âdem, kendine dair gözlem gücünü yitiren, asalak yaşama yatkın biri haline dönüşür. Zihinsel ve bilişsel düzeni, varoluşunu konumlandırmaya dair tüm reformları reddeder; çünkü Âdem, birey olarak kalma isteminin sonlandığı anı yaşar" (Akar 2010, 22).

Asosyal : ABD'liler (Amerikan Sargısı) – Memurlar (Kaplumbağalar) – Sömürenler (Onuncu Köy)

ABD'liler (Amerikan Sargısı) Açık

Amerikan Sargısı adlı romanın anlatısında, Temeloş haricinde başkarakter niteliği taşıyan ya da özel olarak incelenebilecek herhangi bir karakter yoktur. Bundan dolayı anlatıda yer alan karakterleri Amerikalılar ve Kızılözlüler olarak ayırmanın esere bütüncül bir bakış açısıyla yaklaşmak için daha doğru olacağı kanısındayız. Anlatıda rol alan Amerikalı karakterlerin fazlasıyla göze çarpan ortak özellikleri bulunmaktadır. Önemli rolleri olan Amerikalı karakterlerin isimleri şunlardır: Mr. Boger, Nancy, Willy, Bobby, Mr. Buckley, Dr. Larson, Yayın ve Tanıtım Uzmanı Lora, Hemşire Dorothy, Dr. Fry, Dr. Davis, Mr. Grant, Mr. Wayt vd. Gelişmiş bir toplumun mensubu olan ve diğer halkları sömürge haline getirebilen Amerikalı anlatı kişileri liberal tavırlar ve tutumlar sergilemektedirler. Oldukça özgüvenli ve kendinden emin karakterlere sahip olan anlatı kişileri aynı zaman orta sınıfı ve burjuva sınıfını temsil ederler. Anlatıda yer alan Amerikalı karakterler aslında Kızılözlüler için faydalı amaçlar ve iyi niyetler gütmektedirler. Fakat çevresinde gelişen olaylara ve durumlara aşırı rasyonel bir bakış açısıyla yaklaşan karakterler özlerinde çıkarıcı ve bencildirler. Etik ve ahlaki değerler tamamen

körelmiştir. Fakat anlatı boyunca olumlu nitelikler sergileyen Amerikalı karakterlerle de karşılaşmaktayız. Her ne kadar Kızılöz'ü kalkındırmak ve geliştirmek için çalıştıklarını iddia etseler de Amerikalılar, kendi ülkelerinin çıkarları doğrultusunda çalışırlar. ABD'nin orta sınıfını ve burjuva sınıfını temsil eden karakterler gelenekçi ve tutucu düşüncelerden, davranışlardan, dürtülerden kendilerini sıyırmışlardır. Fakat aşırı liberal ilişkiler derin çelişkiler yaşamalarına sebep olur.

Memurlar (Kaplumbağalar) Sorumsuz

"Devlet-halk ilişkilerinin sorgulandığı *Kaplumbağalar*'da birçok memur olay örgüsüne girer. Fon karakter olarak işlenmiş roman kişilerinin –memurların- dışında norm ya da kart karakter düzeyinde işlenmiş roman kişileri de –memurlar da- vardır. Tahriratçı Sırrı, Gezici Hamdi Bey, Ziraatçı Hamdi, Teğmen Saim, Yargıç Hüsamettin Bey, mal müdürü, kadastro memurları. Fakir Baykurt'un romanlarında memurlar hep yargılanır. Memurlar hep kötüdür. Köylü ile hiçbir zaman anlaşamazlar. Çünkü konuştukları dil aynı değildir. Sürekli yedikleri ve oturdukları için en belirgin özellikleri şişman olmalarıdır. Nemelazımcı, rahat tiplerdir" (Karabela (Şermet) 2007, 276). Emin Sağlamer: 14 Numaralı Kadastro Kurulunun teknisyeni olan anlatı kişisi köylü sınıfının karşısında olan bürokrasi sınıfının mensuplarından biridir. Kişilik özellikleri açısından bazı olumlu nitelikler gösterse de köylü sınıfının beklentilerini ve özelemlerini anlayamamaktadır. Bundan dolayı öznenin karşısında yer alan engelleyici konumundadır. Bir devlet memuru olarak kurallara ve hukuka oldukça bağlı olduğunu söyleyen Emin Sağlamer etik değerlerden oldukça uzaktır. Köylüleri küçümser. Onları görgüsüz ve ilkel topluluklar olarak görür. Sırrı Bey: Kaymakamın makamına vekalet eden anlatı kişisi Tahriratçıdır. "Kaymakam vekilliği yapan Tahriratçı Sırrı köye ve köylüye uzak görünse de iç dünyasında köylüye karşı çok farklı bir hassasiyet taşır. Tahriratçının görüntüsü ile söyleyişleri örtüşmez. Köylü karşısında tedirgin durur, konuşmaktan korkar. Bu tedirginliği yaratan da tahriratçının dış görüntüsüdür" (Karabela (Şermet) 2007, 276). Düşünsel açıdan bürokrasinin olumlu taraflarını ve özeleştirici yapabildiğini gösteren anlatı kişisi eylemsel olarak olumsuz nitelikler gösterir. Bundan dolayı Tahriratçı Sırrı Bey engelleyici işlevine sahiptir ve kart bir tiplendir. Ömer Bey: Bütün gençliğini devlet memuru olarak köyleri gezerek geçirmiş olan Ömer Bey mal müdürüdür. Mal Müdürü Ömer Bey başlangıçta olumlu bir tiplendir. Çizilse de ilerleyen bölümlerde rüşvetçi ve insafsız bir tiplendir ortaya çıkar. Tozaklıların mağduriyetinden çıkar elde etmeye çalışır. Muhtar Battal'ın genç kızı Alime'ye karşı cinsel haz duyar. "Camgöz; tel gözlüklü, saçları ağarmaya yüz tutmuş, meşin kravatlı birisidir. Mal Müdürü köy yollarına gençliğini gömmüş birisidir. Mal Müdürü işini bilir bir adamdır. Yağmurlar yağarken küpünü doldurmuş, malı mülkü olmuştur" (Yanardağ 2005, 337). Kart bir tiplendir olan anlatı kişisi bir eyleyen olarak engelleyici konumundadır.

Sömürenler (Onuncu Köy) Sorumsuz

Onuncu Köy adlı eserde çeşitli işlevlere sahip olan anlatı kişilerinin iki gruba ayrıldıkları ve bunların genel olarak benzer nitelikler ve kişilik özellikleri taşıdıkları görülür. Damalı, Ortaköy ve Yaşarköy gibi muhitlerde ikamet eden toprak sahipleri, toprağa bağlı olan köylüleri iliklerine kadar sömürürler. Kişilik özellikleri bakımından tamamen olumsuz bir profil çizen anlatı kişileri oldukça tutarlı ve bütüncül bir yapıya sahiptirler. Açgözlülük, hırs, tutuculuk, duyarsızlık, bencillik, çıkarıcılık, uzlaşmazlık, hasmanelik, cimrilik, düzenbazlık, kumazlık, cimrilik, hoşgörüsüzlük, yalancılık ve sorumsuzluk sömüren sınıfı oluşturan en temel karakteristik niteliklerdir. Toprak ağaları maddi güçlerini kullanarak sahip oldukları toprakları genişletmeye çalışmaktadırlar. Amaçlarına ulaşabilmek için birçok sahtekarlığa ve kanunsuzluğa başvururlar. Başkalarının acizliğinden faydalanarak kendi maddi çıkarlarını geliştirmeye çalışırlar. Onlara bu amaçlarına ulaşmalarında siyasiler, bürokratlar, emniyet güçleri ve yozlaşmış devlet memurları da yardım ederler. Anlatı boyunca anlatının başkişisi olan Öğretmen'in sömüren sınıflara başkaldırdığı ve onlara karşı haklı bir mücadele verdiği görülür. Greimas'ın Eyleyimsel Örnekçesi'ne göre sömüren sınıf engelleyici işlevine sahiptir. Belirli bir amaca ulaşmak isteyen özneye engel olurlar. Anlatıda sömüren rolünde olan tiplerin isimleri şunlardır: Duranâ, Cemal Bey, Cemal Bey'in oğulları, İmam Fevzi Efendi, Yunus Bey, JKK, Savcı, Kaymakam, Osman Hafız, Baytar Mehmet, Orhan Bey vd.

Sorumlu : **Temeloş** (Amerikan Sargısı) – **Abbas Kartal** (Kaplumbağalar) - **Irazca Kara** (Kara Ahmet Destanı) – **Hıdır** (Köygöçüren) - **Irazca** (Yılanların Öcü)

Abbas Kartal (Kaplumbağalar) Sosyal

Yetmişli yaşlarında olan anlatı kişisi Cennet'in eşi, Yeşer, Fatma ve Haydar'ın dedesi, Senem'in kayınpederi ve Yusufun babasıdır. Anlatının bilge tiplendir Kır Abbas Ovacık yoluna yakın purluk araziye üzüm bağı dikilmesine öncülük eder. Olumlu bir tiplendir olan Kır Abbas emekçi sınıfı temsil eder ve çoğu zaman yazarın sözcülüğünü yapar. Greimas'ın Eyleyimsel Örnekçesi'ne göre özne işlevine sahiptir. Nesne konumunda olan üzüm bağını Tozak köylüsüne kazandırmak için elinden

geleni yapar. “Marjinal karaktere sahip yaşlı erkeklerin ortak özelliği romanın mesajını üstünde taşıyor olmalarıdır. Romanda yazarın sözcülüğünü üstlenen bu kişiler aynı zamanda diğer roman kahramanlarından herhangi birini ya da tüm köylüyü birtakım belalardan kurtaran güç rolünü de üstlenirler. Etraflarındaki insanları bilinçlendirmek, örgütlemek ve eyleme dökmek asıl görevleridir. Genellikle mücadele ettikleri ya da karşı durdukları güçler ya bir köy ağası ya da zengin bir köylüdür. Kimi zaman da ülkeyi yöneten zihniyetin karşısındadır bu kişiler. Bazen de Amerikancı faaliyetlere muhalif tavırlarıyla on plana çıkarlar” (Karabela (Şermet) 2007, 269). “Duygusaldir, şakacıdır, özgür ruhludur, neşelidir. İleriye dönük güzel, olumlu hayaller kurmasını sever, bazen kendi kendine coşup bir türkü mırıldanacak kadar neşeli bir psikolojiye sahiptir. Anlatıcının ifadesiyle kimi zaman ıvecendir, kıpır kıpır bir insan olup derinlerden tıpkı bir çocuk gibi güler, kimi zaman da tıpkı bir bebek gibi sevinir. İçki içmesini sever, fakat içmeyi tadında bırakmasını bilir, hiçbir zaman sarhoş olmaz. Yaşlı olmasına karşın kendini demir gibi sağlıklı hisseder. Aynı zamanda kendini dik kafalı, deli ve serseri görür. Çok da sinirlidir, en küçük şeyden bile çabucak sinirlenir, sinirlenince burnundan solur” (Erol 2019, 37).

Temeloş (Amerikan Sargısı) Açık

Yetmişli yaşlarında olan ve Kızılöz köyünde bekçilik yapan başkarakter, Kuvayı Milliye’de yer almış ve Türk-Yunan Savaşı’nda çarpışmış bir savaş artığıdır. Savaştan sonra köyüne dönüp bekçilik yapmaya başlamış ve Asiya’yle evlenmiştir. İbrahim ve Durmuş adlarında iki oğlu vardır. Fatma ile Sabriye’ye gelinlerinin isimleridir. Kızılözlülerin güvenini ve saygısını kazanmış olan Temeloş, her ne kadar emekli olmak istese de köylülerin ısrarı nedeniyle mesleği bırakamaz. Tarımda makineleşmeyle birlikte yeni nesil büyük kentlere göç etmek zorunda kalmış ve güvenilecek bir bekçi bulmak oldukça zor hale gelmiştir. Dolayısıyla Temeloş, köylülerin mallarını ve mülklerini gözetir ve düşünceleriyle onların saygısını kazanır. “Bekçi Temeloş devrimci bir anlayışa sahiptir. Köylüyü Amerikan baskısından ve egemenliğinden kurtarmak derdine düşer. Temeloş’un kavgası köyde değişim yaratmaya çalışan Amerikancı zihniyete karşıdır. Şehre göç sebebiyle köyde insan azaldığı için muhtarı da kıramayarak çok yaşlı olduğu halde köyde bekçilik görevini sürdüren Temeloş’un kendine güveni oldukça fazladır. Kaymakam ve valiye karşı diğer köylüler gibi çekingen değildir. İsteklerini rahatlıkla ifade eder. Amerikancı faaliyetlere şiddetle karsıdır” (Karabela (Şermet) 2007, 304). “Temeloş, uzun gençlik yıllarını cephede savaşarak geçirmiş, oralarda tecrübe sahibi olmuştur. Sonra köyünde çocuklar yetiştirmiş, torunları olmuş; fakat köyde yaşlı karısı ile oturur, çocukları ve torunları Ankara’ya göçmüştür. Temeloş, köyün düşünürü olarak çıkar karşımıza. Yapılacak işlere akli yatmaz ve karşı tarafa geçer. Daha başlangıçta bellidir bu tutumu. Vali ile konuşmasında. ‘Türkün büyük Amerikan dostları üzülmesinler. Oturup Ankara’da keyiflerine baksınlar. Biz burda eyiyiz. Memnunuz halimizden, çulumuzdan. Merdiven basak basak. Dün öyleydik, bugün de böyleyiz. Emme yarın bir türlü daha oluruz’ der. Temeloş köyün başkaldıran kişisidir. İrazca ne ise Temeloş odur” (Yanardağ 2005, 321).

İrazca (Yılanların Öcü) Kapalı

Kara Şali’nin eşi, Kara Bayram’ın annesi, Sultanca’nın kız kardeşi ve Haçça’nın kayınvalidesidir. Kişilik özellikleri bakımından Yaşar Kemal’in *Yılanı Öldürseler* adlı romanındaki Büyükanca’ya benzemektedir. Çoğunlukla evden dışarı çıkmayan İrazca torunlarıyla ve basit ev işleriyle ilgilenir. Ailesiyle yılanlar arasında geçen efsanevi savaş gibi hurafelere inanacak ve karşısındakileri bu masala inandıracak kadar tutucudur. Öfkeli ve heyecanlı mizacı nedeniyle anlatıdaki entrik olayların gelişmesinde başrol oynar. “Duygusal olarak ocağını ve dirliğini koruma psikolojisi içindeki İrazca’nın psikolojik özellikleri şöyledir: Bir olaya sinirlenince aksileşir, hiç konuşmaz ve ellerini kalçasına koyup olanları seyre dalar. Anlatıcının tabiriyle hışınır; kurgun, kaskın yürür, kaşlarını iyice çatar, suratında karmakarışık bir fırtına kopar, gözü yeri göğü görmez. Bayram’a göre, bu zamanlarda anasının gözlerinde gür alevler al al parlar, çırılar tutuşur. Bayram, sinirli olduğu zamanlarda anasından korkar” (Erol 2019, 3). “İrazca Türk köyünde yoksul köylü katlarının tipik temsilcisidir. Necip Ağa’nın çiftliğinin satılmasından önce, o topraksız bir köylü kadındır. Bundan sonra, boğazlarına kadar borca girerek, biraz toprak satın almışlardır. Yine de az topraklı köylüler arasındadır. Satın aldıkları toprağın yalnız üç eveği sulanır verimlidir. İrazca’nın kaymakama “Arzuhal”ında belirlediği gibi, ‘bir babucu dört kişi’ giyen, ‘ölmeyecek kadar’ kaldıran, ‘ölmeyecek kadar’ yiyecek 50 evdendirler. Bunlar zengin köylüler, bilhassa muhtar tarafından bedava çalıştırılmakta, soyulmakta ve baskı altında bulundurulmaktadır. Fakat diğerlerinden farklı olarak, İrazca isyankârdır. İnsanlık haysiyetini korumaktadır. O, köy ağalarının sömürücülüğüne ve baskısına boyun eğmemektedir” (Yanardağ 2005, 250).

Sorumsuz : **Muhtar Hüsnü** (İrazca’nın Dirliği)

Muhtar Hüsnü (İrazca’nın Dirliği) Asosyal

Karataş köyünün muhtarı olan anlatı kişisi oldukça kurnaz ve çıkarıcı bir tiptedir. Sahip olduğu kişilik özellikleriyle anlatıdaki kötülüğü oldukça bütüncül ve tutarlı bir şekilde yansıtır. Bulduğu makamı ve

sahip olduğu imtiyazları sürekli olarak kendi çıkarının güdümünde kullanır. Yürütmenin başında olan siyasi partinin en ateşli destekçilerindedir. Liberal ve Amerikancı politikaları destekleyerek sermayesiyle mülklerini çoğaltmak ister. Köyün ihtiyaç duyduğu hizmetlerin yerine getirilmesi için verilen devlet ödeneklerini kendisi için kullanır. İstediklerini elde etmek için rüşvet verir, insan kayırır, şiddete başvurur ve her türlü düzenbazlığı yapar. “Muhtar tam anlamıyla devrin adamıdır. Siyasi güç sahibi olması ile ön plana çıkar romanda. Rüşvet ile işlerini halleden, eli kolu her yere uzayabilen bir adamdır. Köyü yönetimde tavırları yine keyfidir. Uygulamaları kendine göredir. Kanun, yasa, kural tanımaz. Kuralları, yasaları kendi koyar ve uygular. Seçimler yaklaşırken muhtarın tek telaşı yönetime, iktidara aykırı kişilerin seçime gitmesini engellemektir” (Karabela (Şermet) 2007, 203). “Muhtar karşı gücü oluşturmaktadır. Kara Bayram ve Irazca ile sürekli mücadele halindedir. *Yılların Öcü*’nde başlayan anlaşmazlıkların yol açtığı olaylar, *Irazca’nın Dirligi*’nde devam eder. Muhtarlığın ve ekonomik gücün yardımıyla, Muhtar Hüsnü ve Haceli, Kara Bayram üzerindeki baskılarını olanca şiddetiyle sürdürürler. Bayram’ın oğlu Ahmet’in ırzına tecavüz edilmek istenmesi, Bayram’ın öldüresiye dövülmesi, Muhtar ve Haceli’nin kötülüklerini hangi noktalara kadar götürebileceklerini göstermesi bakımından önemlidir” (Yanardağ 2005, 285).

Mantıklı : **Ahmet Kara** (Irazca’nın Dirligi) – **Uluguş** (Tırpan) – **Oma Gerda Fischer** (Yüksek Fırımlar)

Ahmet Kara (*Irazca’nın Dirligi*) Duygusal

Kara Bayram’la Haçça çiftinin oğludur ve Irazca’nın torunudur. Anlatıda sekiz yaşlarında olan erkek çocuk anlatı kişisi başlangıçta oldukça neşelidir. Aile bireylerinin ve bazı köylülerin komik taklitlerini yaparak herkesi güldürür. Gündelik işlerde ailesine yardım eder. En büyük hayali bir bıçak ve ayna sahibi olmaktır. Kara Bayram ise Ahmet’in okumasını ve devlet memuru olup önemli makamlara gelmesini hayal eder. Boz Ömer’le Cemal’in saldırısına uğrayan Ahmet özgüvenini ve neşesini yitirir. Çocuk karakterin yaşadığı psikolojik travma okura yansıtılır. “*Irazca’nın Dirligi* Kara Bayram’ın oğlu Ahmet’e övgü ile başlıyor. Ahmet’in, ne kadar canlı, neşeli, taklitçi akıllı olduğu uzun uzun anlatılıyor. Bu bölüm aslında sonradan Ahmet’in başına geleceklere ve Ahmet’in içine kapanıp kıvrılmasına bir ön hazırlıktır” (Yanardağ 2005, 284). “Ahmet’in oltaya düşmesinin sebebi ise korkusuz olduğunu kanıtlamak kaygısıdır. (...) Zaman geçtikçe taciz olayının acısı ve utancı daha da artacak olan Ahmet’in hayatını ancak bir dolmakalem değiştirecektir. Kaymakam’ın Ahmet’e hediye ettiği dolmakalem Ahmet’i çok mutlu eder” (Karabela (Şermet) 2007, 201).

Uluguş (*Tırpan*) Sorumlu

Eşini ve çocuklarını savaş cephelerinde kaybetmiş olan Uluguş dürüst kişiliği ve adaletten yana tavır takınması nedeniyle Gökçimenlilerden saygı görür. Köyün hikâye ve masal anlatıcılarından biridir. Bundan dolayı özellikle köyün kız çocukları tarafından çok sevilir. Anlatının bilge tiplemesi olan Uluguş Greimas’ın Eyleysel Örnekçesi’ne göre yardımcı işlevine sahiptir. Olumsuz tiplemelere karşı mücadele eden norm anlatı kişisi güdümlenici bir öncü rolündedir. “Köylülerin kendisine kır serçe lakabını taktığı, anlatıcının ifadesiyle romanın en bilge ve köyün akıllı delisi olan Uluguş ise ak saçlıdır, gözleri bir çiftenin namlusu gibi birbirine yaklaşır derinleşir, çok kırışık ve bilge yüzlüdür. Kuru elleri vardır. Düşünceliyken bazen üst dişleriyle alt dudağını ısırır. Yaşlılığından dolayı ah, ıh çekerek dolaşmasına rağmen yaşından umulmayacak kadar çeviktir. Bir şey anlatırken bazen arı vızıltısını andıran bir sesle konuşur. Kocasını Çoban Ahmet’e kaçırmış ve çok mutlu bir evlilik yaşamıştır. Kocasını unutamaz. Kocasından kalma her eşya, onun için çok değerlidir” (Baykurt 2017, 70). “Uluguş, köylülerin Musdu Ağa ve onun sahip olduğu para ve bürokratik güç karşısında birleşip isyan etmesini ister. Kızın anne ve babasını bu işten vazgeçirmeye çalışır; fakat istediği sonuca ulaşamayınca köyün kızlarını örgütleyerek bu evliliği engellemeyi amaçlar” (Çetin 2021, 100). “Marjinal karaktere sahip yaşlı kadınların ortak özelliği romanın mesajını üstünde taşıyor olmalarının yanı sıra yazarın sözcülüğü gibi bir görevi de üstlenirler” (Karabela (Şermet) 2007, 349-350).

Oma Gerda Fischer (*Yüksek Fırımlar*) Açık

Mutlu ailesinin ikamet ettiği apartman dairesinin sahibi olan yaşlı Alman anlatı kişisi, zaman içinde ailenin bir üyesi olmuştur. II. Dünya Savaşı sırasında eşini ve oğlunu kaybetmiş ve kendisi de yıllarca fabrikalarda ve madenlerde çalışmıştır. Kız çocuklarıysa evlendikten sonra başka şehirlere taşınmış ve bir daha onu neredeyse hiç görmemiştir. II. Dünya Savaşı gibi insanların en derin acıları yaşadıkları bir olayın tanığı olmuş olan Oma Gerda, anlayışlı ve şefkatli bir karakter olarak ön plana çıkar. Bilgiyle diğer anlatı kişilerine yol gösterir. Mutlu ailesinin daima yanındadır ve Gülten’le ilgilenir. “Oma’sı Gerda Fischer, İbrahim ve Elif’in ev sahibidir. Oma Gerda, sesi kadife gibi yumuşak, yetmiş yaşında, kırk kilo ağırlığında, beyaz saçlı, ufak tefek bir kadındır. Herkes saçını boyatırken o, hem yılların hem de çektiği sıkıntıların izlerini silmemek için saçını boyatmaz. Dört oğlunu birer yıl arayla savaşta kaybeder,

onların ölüm haberini alınca bir hafta içinde üzüntüden saçları beyazlar” (Çetin 2021, 121). “Oma Gerda bir Türk işçi ailesinin 4 yaşındaki kızı Gülten’le ilgilenmekte ve onu yetiştirmeye çalışmaktadır. Tıpkı aileden biri gibi olan Oma, Gülten’e Almanca şarkılar söyler, Alman dilinde masallar anlatır, görgü kuralları öğretmeye çalışır. O kadar yakın ki aileye eve onlar yokken de rahatlıkla girip çıkar, evde temizlik yapar. Elif’in hastanede doğum yaptığı gece İbrahim’in masasına bir tebrik kartı yazarak, bir sise şarap bırakır. Kendini aileden biri gibi hissetmektedir. “Ben Alman’ım ama pek çok Alman da bana yabancı! Türk değilim ama Elif bana yabancı değil! İbrahim ve Gülten yabancı değil.” (Baykurt 2021, 242) Yazar-anlatıcı o kadar kaynaştırır ki bu Alman kadınla Türk işçi ve çocuğu hangisi Alman, hangisi Türk karıştırırız. “Bir evin üç kuşaktan insanları gibi, hastanenin büyük kapısından usulca girdiler.” (Baykurt 2021, 155) (Karabela (Şermet) 2007, 556).

Duygusal : **Seyit Bükülmez** (Keklik) – **Gül Tanrıkul** (Koca Ren) – **Dürü** (Tırpan) - **Kara Bayram** (Yılanların Öcü)

Dürü (Tırpan) Mantıklı

Velikul’la Havana’nın küçük kızı olan Dürü, ilkokul beşinci sınıfı yeni bitirip mezuniyet belgesini almış ve on dört yaşına yeni girmiştir. Yeşil gözleri, sarı saçları, al yanakları ve inceliğiyle ön plana çıkarılan Dürü’nün güzelliği üzerinde durulur. Anlatıyı meydana getiren ana çatışmanın köylü kadın tarafında yer almaktadır. Toplumun belirli bir kesimini temsil eden anlatı kişisi tip niteliğine sahiptir. Greimas’ın Eyleysel Örnekçesi’ne göre Dürü özne işlevine sahiptir. Her ne kadar eylemsel olarak etkisiz gibi görünse de anlatının başkişisidir. “Genç kızlar kadere boyun eğmeyen, şartlarını zorlayan genç kızlar olur genellikle. Bunları bu yola sevk eden ya da bu bilince eriştiren ise genellikle köyde bilge sıfatını taşıyan yarı deli görünümündeki yaşlı kadın ya da erkeklerdir” (Karabela (Şermet) 2007, 355). “Dürü romanda haksızlığa karşı koyan, direnen, 14 yaşlarında bir çocuktur. Tek suçu yeşil gözlü güzel ama yoksul bir ailenin kızı olmasıdır. Kendi kaderine karşı çıkıp, Musdu’yu öldürerek bu tarz niyeti olanlara da bir ders vermektedir. Yaşı yaşına uygun olmayanların böyle bir işe kalkışanların ölüm dahil her şeyi göze alması gerekmektedir” (Yanardağ 2005, 349). “Dürü’nün psikolojik özelliklerine gelince, mutlu olunca gözlerinin içi güler. Korktuğu zaman dizlerinin bağı çözülür, düşüp bayılacak gibi olur. Kabak Musdu’yu gördüğü zaman da büyük bir korkuya kapılır” (Erol 2019, 51). Fakat Musdu Ağa tarafından istenmesinin ardından bütün duygu durumu değişir.

Gül Tanrıkul (Koca Ren) Sosyal

Türkiye’den Almanya’ya göç etmiş olan bir ailenin kızı olan Gül, bir balıkçı lokantasında garson olarak çalışmıştır. Yirmi üç yaşında olan kadın anlatı kişisinin eşi Ahmet üniversite öğrencidir. Doğumunda çalıştığı dönemlerde Kenan’la tanışan Gül, daha fazla para kazanıp birikim yapabilmek için onun ayarladığı yaşlı ve zengin Alman erkekleriyle para karşılığında birlikte olmaya başlar. Kenan ile Ahmet arasında kalmış olan Gül içsel olarak derin bunalımlar ve çatışmalar yaşar. Kenan’a aşiktir fakat Kenan Gül’ü başka erkeklere satmaktan çekinmez. “Koca Ren” romanı fuhşa düşen bir kadının yaşamına değinildiği tek romandır. Fakir Baykurt arzu ve istekleri para karşılığı ortaya çıkaran insan tipi ortaya koymaz. Ama burada Almanya’da yaşayan Gül adlı kadın, evli olmasına rağmen sevdiği erkek Kenan tarafından fuhuş batağına çekilir. Kenan’a olan ilgisinden dolayı bundan vazgeçemez. En büyük isteği temizlenip Türkiye’ye dönmektir. Hatta müşterilerinden biri tarafından hamile bırakılan Gül Hollanda’ya kürtaç için gider. Gül cinsel anlamda düştüğü çıkmazdan, on beş yaşındaki Âdem ile çıkış yolu arar. Kirlenmiş dünyada saf ve temiz kalabilen Ademe şefkatle karışık cinsel arzu duyar ve onunla evlerinde birlikte olur. Bu Âdem için ilktir (Baykurt 2018, 234). Bütün bu cinsellik üstüne yaşananlar romanların kurgusunda asıl hareket noktasını başka yöne çeviren, okuyucuyu rutin işleyiş içerisinde kısa bir an da olsa başka taraflara yönlendiren ilişkilerdir. Aslında Fakir Baykurt gerçek yaşamında çok eşliliğe karşı olmuş, trende tanıştığı eşinden ömrünün sonuna kadar ayrılmamıştır” (Yıldız 2008, 180-181).

Seyit Bükülmez (Keklik) Kapalı

Yaşar’ın babası ve Elvan Çavuş’un oğlu olan anlatı kişisi mensubu olduğu toplumsal sınıfa yabancılaşmış olan bir tiplemedir. Son seçimlerde İşçi Partisi’ne oy vermiş ve halka karşı dürüstçe konuşan yalnızca devrimcilerin olduğunu düşünmesine rağmen köy hayatının zorluklarından ve işsizlikten yıldıdığı için kente göç etmek istemektedir. Ankara’da iş bulabilmek için her bürokratin, memurun ve tüccarın önünde bükülmeye hazır olduğunu söyler. İş bulabilmek umuduyla oğlunun her şeyden çok sevdiği elcik kekliğini Mr. Harpır’a hediye eder. Greimas’ın Eyleysel Örnekçesi’ne göre başlangıçta engelleyici konumunda olan eyleyen, daha sonra hatasını anlayarak yardımcı konumuna geçer. “Ankara’da babasıyla Yaşar’ı aramak için dolaşırken üstü başı eski olduğu için kendi kılığından utanır. Babasıyla düşünce yapıları farklıdır, o yüzden babasını pek sevmez. Onu sevmediği için ona karşı dik konuşmayı sever ve ona sürekli laf sokuşturur ve bunu da Yaşar’a göre çaktırmadan yapar.

Biraz kibirlidir ve gözü yükseklerdedir. Köyde eline para geçmediğine inanarak şehirde çalışmak ister. Köyün perişanlığından bıkip isyan ederek köyü sevmez ve çalışmak için köyden şehre gitmek ister” (Erol 2019, 89). “Keklik’te Seyit çeşitli sebeplerle köyden uzaklaşmış, köy dışında bir yaşam aramaya yönelmiş tiplerdendir. Yoksul köy erkeklerinin hayat karşısında aldıkları tavır aynı olmaz. Bu insanların bir kısmı köy hayatından ve yoksulluğundan şikayetçi olan, başka hayatlara özlem duyan, başka hayatların hayali ile yaşayan erkek tipleridir. Bunlar genellikle köyden şehre göç etmeyi ve orada ekmeğini aramayı, çocuklarını okutmayı düşünürler” (Karabela (Şermet) 2007, 447).

ÖYKÜLERİ

Genel Bakış “Fakir Baykurt’un hikâye kitaplarını iki gruba ayırabiliriz: 1. Türkiye’de yazdığı hikâye kitapları, 2. Almanya’da yazdığı hikâye kitapları. (...) Türkiye’de kaleme aldığı hikâyeler ile Almanya’da kaleme aldığı hikâyelerdeki kahramanlar farklılıklar göstermesine rağmen temelde bakış açısı aynıdır. Türkiye’de daha çok köylülerin ezilen kısmını, topraksız ve arkasız insanları, şehre göçen insanların karşılaştığı sorunları toplumsal gerçekçi bir açıdan inceleyen yazar Almanya’da da yine ağır çalışma koşulları altında alın teri akıtanları, horlanan ve ikinci sınıf insan muamelesi gören Türkleri sosyal gerçekçi bir anlayışla ele alıp yazmıştır. Fakir Baykurt’un romanlarında olduğu gibi hikâyelerinde de ak ve kara tipler, ezen ve ezilen insanlar, ağa-ırgat çatışması, imam-öğretmen, ağa-öğretmen, muhtar-öğretmen kavgaları köylü üzerinde nüfuz kurma bakımından gerçekleştirilen mücadelelerdir” (Yanardağ 2005, 201).

Açık : **Çetin** (Sütçü Köşeyi Döndü mü?) – **Anlatıcı** (Bizim İnce Kızlar) – **Anlatıcı** (Bremen’de Başıma Gelenler) – **Ziya Öner** (Şihliğöz Yolunda) – **Anlatıcı** (Pıtrak) – **Anlatıcı** (Efendilik Savaşı) – **Anlatıcı** (Efkâr Tepesi) – **Anlatıcı** (Haritamızda Bir Nokta: Çağlayan Köyü) – **Anlatıcı** (Bir Cezaevinden Ötekine) – **Selim Gürkaynak** (Ders Parası) – **Köylüler** (On Binlerce Kağrı) – **Okumuş** (Sınırdaki Ölü) – **Selli Mehmet** (Yılan Elinde) – **Ganime** (Nar Masalı) – **Çepnili Kara Cabir** (Yeni Beşik)

Çetin (Sütçü Köşeyi Döndü mü?) Mantıklı

Almanya’daki bir ortaokulda okuyan Çetin, Türkiye’den göç etmiş bir işçi ailesinin çocuğudur. İşçilerin arasında büyüyen Çetin onların davranışlarını, düşüncelerini ve tavırlarını yakından gözlemler. Anlatı boyunca oldukça edilgen bir durumda görünen ve olayları yalnızca gözlemleyen Çetin, ben-öyküsel ve dış-öyküsel bir anlatıcıdır.

Ziya Öner (Şihliğöz Yolunda) Sosyal

Anlatının başkarakteri olan Ziya Öner, Anadolu’nun ücra kesimindeki bir köyde öğretmenlik yapmaktadır. İdealist dünya görüşü ve duyarlı kişiliği nedeniyle köylülere ve okumak isteyen köylü çocuklara kendinden daha fazla değer verir. Bundan dolayı köylüleri bilinçlendirmek ve öğrencilerinin derslerden geri kalmamalarını sağlamak amacıyla dondurucu soğukların yaşandığı bir havada köye yürümeye çalışır. Yolculuk sırasında hayalleri ve umutları sayesinde kendinde dayanma gücü bulur.

Okumuş (Sınırdaki Ölü) Sosyal

Anlatının başkarakteri olan Okumuş doğup büyüdüğü köyün okumuş tek kişisidir. Dul annesiyle birlikte yaşayan Okumuş’un gelecekte önemli yerlere ve makamlara geleceğine inanılır. Askerlik görevini yerine getirmek için köyden ayrılan Okumuş’un bir gün ölüm haberi gelir. Bir hudut karakolunda askerlik yapan Okumuş, diğer askerler gibi kaçakçılardan rüşvet almayı kabul etmediği için öldürülür. Mevcut düzenin parçası olmayı reddeden Okumuş, etik değerlerden yoksun ve yalnızca kendi çıkarını düşünen sözde silah arkadaşları tarafından vurularak öldürülür.

Kapalı : **Şerife** (Bir Karnaval Öyküsü) – **Hüküm Ahmet** (Rüşvet) – **Kerim Altay** (Milliyetçi Kerim Bey) – **Arkadaş** (Ördekhane) – **Ökkeş Tosun** (Gece Vardiyası) – **Deli Yusuf** (Yazırlı Deli Yusuf) – **Yassıgümeliler** (Yassıgüme Öyküleri)

Kerim Altay (Milliyetçi Kerim Bey) Asosyal

Bir ilköğretim müfettişi olan Kerim Altay köy okullarını düzenli olarak teftiş etmektedir. Aşırı otoriter ve kötü niyetli bir karaktere sahip olan Kerim Altay hem öğretmenlere hem yöneticilere hem de hizmetlilere adeta kan kusturur. Dönemin atmosferine göre söylem ve tavır değiştirir. Belirli ilkeleri benimsemiş gibi görünse de aslında önemseydiği tek şey makam ve unvandır. Bundan dolayı köy enstitüleri aleyhinde kara propaganda yapar. Köy enstitülerinin kapatılması için türlü yalanlar uydurur. Bütün bunları vatanseverlik adı altında gerçekleştirir.

Hüküm Ahmet (Rüşvet) Sorumlu

Anlatının başkarakteri olan Hüküm Ahmet, köyde hayvancılık ve tarım yaparak hayatını kazanmaktadır. Modern kaidelere bağlı olmasa da kendisinin ilkel bir adalet anlayışı vardır. Evini korumakla görevli olan köpeğin rüşvet aldığı ve görevini yapmadığını anlaması üzerine köpeği idam ettirir. Fakat bu durum köylünün içinde bulunduğu trajikomik durumu gösterir. Savunmasız bir köpeği cezalandırmaya gücü yeter fakat asıl suçlulara karşı tamamen çaresizdir.

Ökkeş Tosun (Gece Vardiyası) Duygusal

Münih'teki bir dökümhanenin törpüleme bölümünde işçi olarak çalışan Ökkeş Tosun Almanya'da zor şartlar altında çalışan göçmen işçilerin temsilcisi konumundadır. Gece vardiyasında yaşanan kazalardan kaygılanarak kendini gündüz vardiyasına aldirmek ister. Kendisini gündüz vardiyasına alması için Ustabaşı Theo'ya duvar halısı hediye eder. Toplumsal sorunların farkında olsa da bireysel eylemlerde bulunur. Oğlunu evlendirmek ve gündüz vardiyasına geçmek en büyük arzusudur.

Sosyal : **Cevriye** (Barış Çöreği) – **Şerif** (Yabancı Olmak Pek Zormuş) – **Karmen** (Duisburglu Karmen) — **Naci Tekdemir** (Cümlenin Berberi)

Naci Tekdemir (Cümlenin Berberi) Mantıklı

Anlatının başkarakteri olan Naci, eyleyisel örnekçeye göre özne işlevini görmektedir. Bulancak'taki Boyat köyünde dünyaya gelmiş ve yıllarca fındık tarlalarında çalışmış olan karakter, emeğinin karşılığını alamaması sonucunda Almanya'ya göç etmiştir. Mülheim'daki bir demir-çelik fabrikasında vinç operatörlüğü yapar ve yapmış olduğu kazanın ardından denetçi olur. Yardımseverliği ve cömertliği sayesinde birbirinden farklı uluslardan olan kişilere kendini sevdirebilir.

Cevriye (Barış Çöreği) Mantıklı

Anlatının başkarakteri küçük bir kızdır. Almanya'ya işçi olarak göç etmiş olan Türk bir aileye mensuptur. Ailesini ve arkadaşlarını çok sevmektedir. Özellikle Alman arkadaşlarından biri olan Martin'le çok iyi anlaşır. Cevriye'yle Martin'in oynamayı en çok sevdiği oyun evcilik oyunudur. Baykurt'un Almanya'da geçen anlatılarında iki farklı ulusun evliliklerle birleştirildiği sıkça görülür. Cevriye, iki ulus arasında kurulan dostluğun öncülerinden biri olur.

Şerif (Yabancı Olmak Pek Zormuş) Duygusal

Anadolu'nun köylerinden birinde dünyaya gelmiş ve gençlik yıllarına kadar orada yaşamış olan Şerif Almanya'ya işçi olarak göç eder. Otuz yıl kadar Almanya'da çalışır. Almanya'ya geldiği ilk yıllarda erken kalkmaktan, sıkı çalışmaktan ve katı kurallardan oldukça bunalmıştır. Fakat zaman içinde Almanya'daki düzene alışmıştır. Evidir ve birkaç çocuğu vardır. Yabancı olmasından dolayı zaman zaman ayrımcılığa maruz kalır ve bundan dolayı yabancılarla empati yapabilmektedir.

Asosyal : **Osman** (Bir Şevket) – **Dieter Folk** (Düğün Alayı Geçerken) – **Adil Bey** (Karnın Ağrısı) – **Konuk** (Sazlık'taki Yangın) – **Kasım** (Çörtük) – **Şerafettin** (Telli Yol) – **Kadıbey** (Üstaçığın Kadısı)

Kadıbey (Üstaçığın Kadısı) Kapalı

Ben-öyküsel anlatıcı konumunda olan kahraman-anlatıcının Üstaçık şehrine hâkim olarak atanmasının üzerinden yıllar geçmiştir. Zaman içinde rüşvetçi bir memura dönüşen hâkim kısa sürede zenginleşmiş ve değerli mülklere sahip olup birikim yapmıştır. Sömürücülüğü ve buyurganlığı nedeniyle kendisine Kadıbey adı verilen karakterin altın küpünü doldurmasına az kalmıştır. Adaletsizliği, açgözlülüğü, acımasızlığı ve maddiyatçılığıyla ön plana çıkar.

Osman (Bir Şevket) Sorumlu

Yerlilerin girişimiyle kurulan köy okuluna müdür olarak atanan Osman, oldukça disiplinli, dakik, dikkatli, kurallara uyan ve sorumluluk duygusu olan bir karakter olsa da insanlarla empati yapma yeteneğinden yoksundur. Üstleri tarafından okul yönetimi konusunda söylenen her şeyi emir addeder. İyi bir yönetici olsa da iyi bir eğitimci değildir. Okuldaki öğrencilerin psikolojik durumlarıyla ve onların ailelerinin ekonomik durumuyla hiç ilgilenmez. Onun için önemli olan tek şey okulun gelişmesidir. Müdür Osman amacına ulaşarak okulu oldukça iyi bir duruma getirir. Fakat birçok öğrencinin hayallerini gerçekleştirilmesine engel olur.

Dieter Folk (Düğün Alayı Geçerken) Kapalı

36 yıl boyunca Siemens'in Muhasebe Bölümü'nde çalışmış olan Dieter Folk en sonunda emekli edilmiştir. Fakat kendini emekliliğe hiç hazırlanmamış olan Dieter Folk derin bir boşluğa düşer. Zira hayatı boyunca çalışmaktan başka bir şey yapmamıştır. Ülkesindeki yabancıların sayısının artmasından endişe duyan Dieter Folk, okuduğu gazeteler ve izlediği televizyon programları nedeniyle her geçen gün daha fazla yabancı düşmanı haline gelir. Bir saldırı sonucunda hastaneye kaldırıldığına

ülkesindeki yabancıların oldukça önemli işler yaptıklarını görmüşse de o gerçeklerle yüzleşmek istemez.

Sorumlu : **Habil Kurt** (Ardımızda Meşeler Yeşersin) – **Refik Uzun** (İçerideki Oğul) – **Haceli** (Yapı Taşı)

Habil Kurt (*Ardımızda Meşeler Yeşersin*) Duygusal

Topraksız ve hayvansız bir köylünün oğlu olarak dünyaya gelmiş olan Habil'in ilk işi çobanlık olmuştur. İlerleyen yıllarda Cemile'yle evlenmek istemiş fakat yoksulluğu nedeniyle Cemile'nin ailesi evliliğe rıza göstermemiştir. Bunun üzerine Habil Cemile'yi kaçıır ve bu sayede ikili evlenir. İkilin beş çocuğu olur. Almanya'ya konuk işçi olarak göç eden Habil yirmi iki yıl boyunca demir döküm fabrikasında çalışır. Yirmi iki yıl boyunca hiçbir taşkınlık yapmadan cefakârca fabrikaya hizmet etmiş olan Habil'den en sonunda ülkesine geri dönmesi istenir.

Refik Uzun (*İçerideki Oğul*) Açık

Anlatının başkahramanı olan Refik Uzun, para kazanarak ailesinin geçimini sağlayabilmek için Turnadüzü'nden şehre göç eder. Şehirde işçilerin sendikalara üye olduklarını öğrenen Refik Uzun Yapı İş Sendikası'na üye olur. Askerî darbenin ardından sıkıyönetim tarafından sendikacı olduğu gerekçesiyle tutuklanır. Haydar adlı bir oğlu, Züra adında bir eşi ve Kör Tahir adında bir babası vardır. Yurdunu savunmak için birçok cephede çarpışmış olan babası tarafından takdir edilir.

Haceli (*Yapı Taşı*) Açık

Yaptığı şeyler yüzünden köylüler tarafından hem saygı gören ve hem de korkulan Haceli daima ilgi odağı olur. Küçüklüğünde tamamen deney amaçlı kargaları yakar. Leylek yumurtalarıyla guluk yumurtalarının yerini değiştirir. Büyüdüğü zaman bir kiraathane işletmeye başlar. Zengin olmak ister fakat ağa olmak istemez. Ağalara ve din istismarcılarına karşıdır. Köylülerin aşırı tepkisiz ve bilinçsiz olduklarını gören Haceli dolaylı yoldan da olsa onları harekete geçirmeyi başarır.

Sorumsuz : **Baytar** (Hayvanlar Yüzünden)

Baytar (*Hayvanlar Yüzünden*) Asosyal

Tarım ve Orman Bakanlığı'na bağlı bir hayvan sağlık memuru olan baytar, bazı köylerde şarbon şap hastalığının ortaya çıktığı haberinin yayılması üzerine köyleri gezmeye başlar. Okluca köyündeki yerlileri bir tarikat liderine kulluk ettikleri için aşağılar. Görevini yapmayan, yetkilerini kötüye kullanan ve köylülere karşı intikam duygusu güden baytar olumsuz bir karakterdir. Dönemin ilerici ideallerini benimsemiş gibi görünse de etik değerlerden yoksundur.

Mantıklı : **Koca Zeynel** (Merzifonlu Koca Zeynel) – **Kör Osman** (Kör Osman'ın Tarlası) – **Eraslan** (Kurt) – **Anlatıcı** (Sabır Dağı)

Anlatıcı (*Sabır Dağı*)

Anlatının kahraman-anlatıcısı ikamet ettiği evde yaşanan olayları okura aktarır. Ailenin oğullarından biri olan karakter gözlemlediği şeyleri nesnel bir şekilde anlatır. Anlatıda etkin bir rolü olmasa da yaşanan olayların içindedir.

Eraslan (*Kurt*) Duygusal

Erikdibi'nde yaşayan bir köylü olan erkek anlatı kişisi, anlatının başkişisidir. Annesi Karakız ve eşi de Güleser'dir. Babası seferberlik yıllarında düşmanla çarpışmıştır. Ailesinden ve köylülerden yeterince saygı görmediğini düşünen anlatı kişisi, dağda kuru dal toplarken karşılaştığı kurdu öldürerek saygınlık kazanmaya karar verir. Bu amaçla kurdun karşısına çıkar ve onunla yüzleşir.

Kör Osman (*Kör Osman'ın Tarlası*)

Avdanlı köyünden olan anlatının başkarakteri henüz küçük yaşlardayken ebeveynlerini kaybetmiştir. Bundan dolayı bekçilik, çobanlık, çerçilik, ırgatlık vb. işler yaparak geçimini sağlamış ve bir aile kurmayı başarmıştır. Toprak Dağıtım sayesinde eline geçen tarlalarla maddi olarak rahata kavuşur. Fakat bölgenin önemli toprak ağalarından Hacı Kadir'e borçlanarak topraklarını kaybeder. Sosyalist işneciden edindiği bilgiye göre Hacı Kadir'in kanunlara aykırı hareket ettiğini öğrenen Kör Osman ona karşı çıkar. Fakat yalnızca kendi çıkarı için hareket eder ve diğer mağdurlara yardım etmez.

Duygusal : **Sadullah Yakar** (Can Parası) – **Muhammet** (Cüce) – **Selver** (Çilli) – **Elke Osterman** (Duisburg Treni) – **Erol** (Türk Kiracı) – **Kalekale** (Kalekale) – **Gelin** (Gelin)

Elke Osterman (Duisburg Treni) Açık

Münster Üniversitesi'nde öğrenci olduğu yıllarda 60 Öğrenci Hareketlerine katılmış ve Komünist ideolojinin etkin bir savunucusu olmuş olan Elke Osterman, üniversiteden mezun olduktan sonra öğretmenlik yapmaya başlamıştır. Hans Ulrich'le yaşadığı evlilik dışı ilişki sonucunda bir kızı olmuş ve adını Doris koymuştur. Fakat Hans'ın kendini beğenmiş ve öfkeli tavırlarına katlanamadığı için ondan ayrılmıştır. Daha sonra evli olduğunu bildiği Bruno'yla birlikte olmaya başlamıştır. Komünist olduğu için öğretmenlik yapmasına izin verilmez. Eski bir Nazi olan babasından ve bir Nazi'yle yaşamaya devam eden annesinden utanç duyar. Bütün sevdikleri tarafından hayal kırıklığına uğratılmış olan Elke Osterman, her şeyden çok sevdiği kızından umutludur. Zira Elke Osterman Doris'in gurur duyacağı bir anne olmak için elinden geleni yapmaktadır. Fakat zihnini ele geçirmiş olan bunalımdan ve karamsarlıktan da kendini kurtaramaz.

Erol (Türk Kiracı)

Bir süredir Almanya'da işçi olarak bulunan Erol ailesini Almanya'ya getirtmek ister. Bunun için *heimdan* ayrılıp normal bir ev kiralamak zorundadır. Uzun süre ev bulamamış ve kadınlardan uzak kalmış olan Erol'un huysuz, sitemkâr, üzgün ve bunalmış bir halde olduğu görülür. İsteddiği eve kavuşabilmek ve istediği hayatı yaşayabilmek için yapılması gerekeni yapmaya ve gerekli bedeli ödemeye karar verir.

Selver (Çilli) Sosyal

Kadir Baba'nın en küçük kızı olan Selver, çilli yüzü, renkli gözleri ve narin mizacıyla herkesin ilgisini çeker. Birçok açıdan olumlu kişilik nitelikleri taşıyan Selver, içinde yaşadığı ataerkil toplumsal yapının dayattığı normlar nedeniyle tamamen sindirilmıştır. Elif Ağa'nın oğlunun evinden iki defa kaçmıştır. Bu durum Selver'in irade sahibi olduğunun ve köşeye sıkıştığında tepki gösterdiğinin kanıtıdır. Fakat mensubu olduğu toplumsal yapı değişmediği sürece mağdur olmaya devam eder.

ÇOCUK KİTAPLARI

Genel Bakış

Bir eğitimci olarak çocukların zihinlerinin ve bilinçlerinin doğru yönde ve doğru bir şekilde gelişmesi gerektiğini düşünen yazar kendine bu işi görev edinir ve bu doğrultuda çocuk kitapları yazmaya başlar. Özellikle halk hikâyelerinden ve masallarından esinlenerek çocuk kitapları kaleme almış olan yazarın anlatılarındaki kişi kadroları ikili zıtlıkların çatışması üzerine kuruludur. Eserinde iyiliğin daima galip geleceğini savunan anlatıcı çocuk okuyucularına bilinç ve umut aşılar. Toplumcu-Gerçekçi yazınsal anlayışın dışına çıkan yazarın bu tür eserlerinde mucizelere, tılsımlı kişilere, büyülere ve doğaüstü olaylara yer verdiği de görülür. Bu sayede yazar çocuk okurlarının ilgisini çekmeyi ve onların okudukları anlatıya iyice odaklanmalarını ve iletiyi yoğun bir şekilde zihinlerine işlemeyi amaçlar. Çocuklar için kaleme almış olduğu anlatılarda yer alan öznel ve engelleyiciler birbirleriyle çatışma halindedirler. Başkahramana yardım eden yardımcıları olduğu gibi onun amacına ulaşmasına engel olmaya çalışan engelleyiciler de vardır.

Açık : **Küçük Kız (Tuz Masalı) – Dişi Saka Kuşu (Saka Kuşları) – Tahir (Yandım Ali)**

Tahir (Yandım Ali) Sosyal

Anlatının çocuk başkahramanı olan Tahir beş altı yaşlarındadır. Babası Kara Veli tarafından Akçaköy'e bağlı Karatepe'deki bostanda bazen geceleri bazen de gündüzleri nöbet tutmakla görevlendirilir. Ailenin en sevilen çocuğudur. Ailesini gururlandırmak ve babası tarafından kendisine verilmiş olan görevi harfiyen yerine getirmek ister. Fakat küçük bir çocuk olmasından ve iyi bir aile tarafından yetiştirilmiş olmasından dolayı oldukça saftır. Anlatının en olumlu karakteridir. Öfkeye kapılmaz ve olaylara olumlu taraflarından bakmaya çalışır. Kendisini kandırılmış olan Yandım Ali'nin buna mecbur kaldığını ve onun iyi niyetli olduğunu anlayacak kadar olgundur.

Dişi Saka Kuşu (Saka Kuşları) Sorumlu

Beye karşı savaş açan kuştur. Eşi olan erkek saka kuşunun bey tarafından esir alınması üzerine beye savaş açar. Maruz kaldığı adaletsizliğe karşı başkaldırır. Eşinin özgür bırakılması ve diğer mağdurların mağduriyetlerinin giderilmesi için mücadele eder. Kendisiyle müttefik olan diğer hayvanlara liderlik eder.

Küçük Kız (Tuz Masalı) Sosyal

Anlatının başkahramanı olan Küçük Kız Padişah'ın en küçük kızıdır. Sarayın haremindedir düşündürücü sohbetler yapmayı seven Küçük Kız Padişah'ın sorduğu bir soruya vermiş olduğu akıllıca bir cevap nedeniyle yedi yıl hücrede kalır. Ardından ülkenin en yoksul adamıyla evlendirilir. Rüyasında Hızır

Baba'yı gören Küçük Kız çok çalışarak ve baht dönüşü yaşayarak zenginleşir. Babası olan Padişah'a önemli bir ders verir.

Kapalı : **Bey** (Saka Kuşları) – **Padişah** (Hızır Masalı) – **Padişah** (Tembellerbaşı) – **Kabza Bey** (Sakarca) – **Tık Osman** (Topal Arkadaş) – **Kara Osman Ağa** (Deli Memiş)

Kabza Bey (Sakarca) Asosyal

Anlatının kötücül baş anlatı kişisi olan Kabza Bey en büyük mülk sahibidir. Atalarından kalmış olan topraklarda saltanat sürmektedir. Büyük bir sarayda yaşayan Kabza Bey şiddet ve baskıyla tebaasını sindirir. Onlardan ağır vergiler alır ve karşılığında hiçbir şey vermez. Oldukça gösterişli ve görkemli bir sarayda yaşayan Kabza Bey açgözlü, buyurgan, güçlü, hovarda ve zorba bir tiptedir. Sürekli olarak sarayında yemek yer ve hoş vakit geçirir. İhtiyaç duyduğu her şeye sahip olmasına rağmen zor kullanarak yaşlı ve kör çiftin sihirli değirmenine el koyar. Sihirli değirmenden lezzetli yemeklerle hem kendine hem de eşrafına ziyafet çeker. Güzel kızları hizmetkârı yapar. Sakarca'nın başkaldırısına ve efsaneleşmesine sonuna kadar direnir. Fakat ölümlü yüz yüze gelmesi üzerine itibarından ve gururundan vazgeçerek geri adım atar.

Bey (Saka Kuşları) Asosyal

Anlatının kötücül anlatı kişisidir. Yaşanılan diyar onun mülküdür.

Tık Osman (Topal Arkadaş) Sorumsuz

Nuri'nin babasıdır. Çiftçilik yapmaktadır. Çiftçilikteki bilgisi ve tecrübesi sayesinde diğer köylülerden saygı görür.

Sosyal : **Kız** (Bin Bir Becerikli Çıkrık) – **Hızır** (Hızır Masalı) – **Büyük Kız** (Tembellerbaşı) – **Sakarca** (Sakarca) – **Hacı** (Gönül Ustası) – **Kocaman Şey** (Topal Arkadaş) – **Yandım Ali** (Yandım Ali)

Hızır (Hızır Masalı) Sorumlu

Doğaüstü yetenekleri olan ve baht dönüşünü gerçekleştiren anlatı kişisidir.

Hacı (Gönül Ustası) Mantıklı

Anlatının başkahramanı olan Hacı, Ankara'da sazı ve sözüyle nam salmıştır. Bestelemiş olduğu türküler ve yaptığı uyarlamalar sayesinde ününü kısa sürede bütün İç Anadolu'ya duyurur. Hiç kimseyi kırmadan herkesin düşününe gücü yettiğince gitmeye çalışır. Mavi bez kılıflı sazıyla herkesin gönlünü kazanır. Tokgözlüdür. Düğünlerde gösterdiği emek karşılığında hiçbir şey beklemez. Fakat insanların ikramlarını ve verdikleri ücretleri de geri çevirmez. Hacı Anadolu'nun tipik aşıklarından biridir ve bir gönül insanıdır.

Yandım Ali (Yandım Ali) Mantıklı

Askerlik görevini bitirir bitirmeden köye dönen Yandım Ali yirmi yaşını aşmıştır. Hayvancılık yapan bir ailenin mensubu olarak Hacı Osman'ın koyunlarına çobanlık eder. Boyu, posu, gücü, kuwet, cesareti ve yakışıklılığı gibi birçok olumlu niteliğe sahip olsa da yoksulluğu nedeniyle itilip kakılır. Yoksulluğundan dolayı Molla Mahmut'un kızı Dudu'yla evlenemez. Maddî ve manevî olarak zor zamanlar geçiren Yandım Ali Tahir'i uydurma bir anlaşmayla kandırır ve onların bostanından düzenli olarak kavun veya karpuz almaya başlar. Aldığı kabakgiller karşılığında kendisine ait olmayan koyunları verdiğini söyler. Dudu'yla evlenemediği ve yoksulluk belini büktüğü için Denizlili bir zengin kızıyla evlenir.

Asosyal : **1. Vezir** (Hızır Masalı)

I. Vezir (Hızır Masalı) Duygusal

Padişahın bakanıdır. Kasabın oğludur. Anlatıdaki diğer iki vezir de aynı nitelikleri taşımaktadır.

Sorumlu : **Küçük Oğlan** (Dünya Güzeli) – **Yoksul Adam** (Hızır Masalı) – **Tembel Şevket** (Tembellerbaşı) – **Deli Memiş** (Deli Memiş) – **Kara Veli** (Yandım Ali) – **Sakarca** (Sakarca)

Sakarca (Sakarca) Açık

Anlatının başkahramanı olan Sakarca adındaki horoz, Aksakal'ın kümesinde yaşamaktadır. Cesareti, duyarlılığı, liderliği, sorumluluğu ve bilinç durumuyla ön plana çıkar. Köylüleri olan Emiş ve Memiş adlarındaki kör çiftin sihirli değirmeninin Kabza Bey tarafından gasbedilmesi üzerine adaletsizliğe karşı başkaldırıp eyleme geçer. En başta insanları örgütlemeye çalışan Sakarca başarısız olması üzerine

hayvanlara yönelir. Fakat hayvanları da örgütlemeyi başaramaması üzerine tek başına harekete geçer. Zorlu yolları tek başına aşar ve Kabza Bey'in bütün sınamalarından kurtulmayı başarır. Ölümçül durumlardan mucizevi bir şekilde kurtulmayı başaran Sakarca halk ve saray eşrafınca efsaneleşir. Anlatının sonunda yapmış olduğu fedakârlıklar ve cesareti nedeniyle gümüşü bir kuşa dönüşür.

Yoksul Adam (Hızır Masalı) Sosyal

Anlatının başkahramanı olan yoksul adam köyün yoksul yerlilerinden biridir. Yoksulluğu ve çaresizliğinden dolayı padişahın Hızır'ı bulma görevine talip olur. Ailesinin geçimini sağlamak için yalan söyler. Fakat Hızır'ı bulamaması üzerine verilecek her cezayı göğüsleyerek yalan söylediğini itiraf eder. Hızır yoksul adamın cesaretini ve dürüstlüğünü onun serbest bırakılmasını sağlayarak ödüllendirir.

Küçük Oğlan (Dünya Güzelî) Sosyal

Anlatının başkarakteri olan Küçük Oğlan kör bir çiftçinin oğludur. Kendisi haricinde iki erkek kardeşi vardır. Babasının görmeyen gözlerini iyileştirmek amacıyla mucizevi niteliklere sahip olan toprağı bulmak için plan yapar ve uzun süre onu arar. Mucizevi niteliklere sahip atı sayesinde amacına ulaşır. Anlatının sonunda vefası, fedakarlığı, azmi ve sabrı dünya güzeline sahip olmasıyla ödüllendirilir.

Sorumsuz : **Milâslı Necibe** (Yitik Kız)

Milâslı Necibe (Yitik Kız) Duygusal

Anlatının başkarakteri olan Necibe evlidir ve çocukları vardır. Memleketinden Kırklareli'ndeki evine gitmektedir. Otobüsü kaçırmak istemediği için panik halinde hareket eder. Evliliğinden ve çocuklarından oldukça memnundur. Fakat kızını korumak amacıyla onu adeta bir erkek düşmanına çevirmiştir. Kızını erkeklerin başrol oynadığı kötü olaylar anlatarak korkutmuştur. Otogarda kızını kaybetmesi üzerine onu bulamama ve eşi tarafından öldürülme düşüncesiyle dehşete kapılır.

Mantıklı : **Abdican** (Sarı Köpek) – **Nuri** (Topal Arkadaş) – **Anlatıcı** (Kedi Sevmek)

Abdican (Sarı Köpek) Açık

Anlatının çocuk başkahramanı olan Abdican bir köyde yaşamaktadır. Avcı bir babanın oğlu olan Abdican okula gönderilir. Abdican okula başlamış olmaktan çok memnundur. Okulu sever ve okulda öğrendiği şeyleri sürekli tekrar eder. Okulu hayatının merkezine yerleştirir. Oldukça canlı, heyecanlı, mutlu, dostane, girişken, meraklı ve özgüvenli bir tiptedir. Fakat aşırı heyecanı ve girişkenliği nedeniyle çevresindekileri yeterince iyi gözlemleyip analiz edemez. Bundan dolayı sarı köpek tarafından ısırılır.

Nuri (Topal Arkadaş) Sosyal

Anlatının başkahramanı olan çocuk anlatı kişisi tipik bir köylü çocuğudur. "Başkahramandır. İnatçıdır. Tarlaya gitmek için babasını zorla da olsa ikna eder. Tarlayı çok sever. Orada, tabiatla bulunmaktan hoşlanır. Nuri, aynı zamanda meraklıdır. Babası tarlada çalışırken o, daha fazla dayanamaz ve etrafı gezmeye ve ne var, ne yok diye incelemeye başlar. Ne olduğunu bilmediği fakat adını "kocaman şey" diye koyduğu 'ayı' ile karşılaşması ise hikâyedeki olayın başlangıcı olur" (Değirmenci 2010, 205). Yardımsever bir hayvanseserdir.

Anlatıcı (Kedi Sevmek) Sosyal

Anlatının ben-öyküsel anlatıcısı öykünün başından sonuna kadar kendini gösterse de oldukça edilgen bir konumdadır. Çoğu zaman olayları gözlemlemekle ve zaman zaman da bunları yorumlamakla görevlidir. Bilinmeyen bir nedenden bir süre cezaevinde kalmış olan anlatıcı özgürlüğüne kavuşmuştur. Ankara'da yaşamaktadır. Ne iş yaptığı bilinmediği gibi kendisiyle ilgili özel bilgiler verilmez. Fakat anlatıcının yazarı temsil ettiği ve onun sözcülüğünü yaptığı söylenebilir.

Duygusal : **Emiş/Memiş** (Sakarca) – **Şermin** (Yitik Kız)

Emiş / Memiş (Sakarca) Sosyal

Bir köyde yaşayan Emiş ve Memiş adlarındaki yaşı ve kör çift anlatının aracı tipleridir. Adaletsizliğe maruz kalan edilgen tipler Sakarca'yla Kabza Bey arasında bir mücadele yaşanmasına sebep olurlar. Oldukça mütevazı bir hayat yaşayan ve evlerinde çok fazla eşyaları olmayan iki köylü geçimlerini sihirli değirmen sayesinde sağlamaktadır. Sihirli değirmen sayesinde bütün ihtiyaçlarını giderirler. Fakat sihirli değirmenin Kabza Bey tarafından alınmasının ardından mağdur edilirler ve köylülerden yardım isterler. Kör ve yaşlı olan çift Kabza Bey ve adamlarıyla uğraşacak durumda değildir. Kör çiftin sihirli değirmenden mahrum edilmesi Sakarca'yı Kabza Bey'e

karşı harekete geçmeye güdümlenen en önemli olay olur. Anlatının sonunda Sakarca sayesinde sihirli değirmenlerini geri alan çift Sakarca için bir anmalık diker.

Şermin (Yitik Kız)

Milâslı Necibe'nin kızı olan Şermin dört yaşındadır. Annesinin memleketi olan Milâs'tan otobüse binerek Kırklareli'ne gidecekken otogarda kaybolur. Annesini kaybeden Şermin, erkeklerle ilgili dinlediği kötü olaylardan dolayı korkuya kapılır ve bir köşeye siner. Annesi tarafından bulunmayı umar. Kendisine yardım eli uzatan erkeklerden yardım kabul etmez. Zira annesi tarafından kendisine yapılmış olan uyarıları fazlasıyla dikkate alır. Yazar tarafından dört yaşındaki bir çocuğun zeka yapısı ve psikolojisi oldukça başarılı bir şekilde yansıtılmıştır.

PERSONALITY TRAITS							
https://en.wikipedia.org/wiki/Big_Five_personality_traits							
EXPERIENCE		SOCIAL		WORK		PSYCHOLOGY	
Open	Closed	Social	Asocial	Conscientious	Unconscientious	Rational	Emotional
Sensitive	Insensitive	Cooperative	Uncooperative	Careful	Careless	Calm	Moody
Aware	Unaware	Joiner	Spoiler	Controlled	Uncontrolled	Stable	Unstable
Appreciative	Unappreciative	Friendly	Unfriendly	Serious	Playful	Confident	Insecure
Curious	Disinterested	Helpful	Selfish	Planner	Spontaneous	Relaxed	Anxious
Engaged	Bored	Kind	Cruel	Careful	Careless	Indifferent	Obsessed
Creative	Copycat	Generous	Stingy	Responsible	Irresponsible	Noncomplainer	Complainer
Brave	Coward	Extravert	Introvert	Organized	Disorganized	Calm	Angry
Adventurous	Cautious	Trusting	Suspicious	Orderly	Disorderly	Happy	Unhappy
Lively	Lifeless	Impartial	Biased	Prompt	Procrastinator	Satisfied	Dissatisfied
Imaginative	Unimaginative	Tolerant	Intolerant	Determined	Quitter	Optimistic	Pessimistic
Concrete	Abstract	Loyal	Disloyal	Successful	Failure	Humorous	Humorless
Unconventional	Conventional	Honest	Dishonest	Wise	Foolish	Hopeful	Hopeless
Nontraditional	Traditional	Like	Dislike			Admire	Scorn
Liberal	Conservative	Love	Hate				
		Talkative	Quiet				
		Visible	Invisible				
		Transparent	Secretive				
		Agreeable	Disagreeable				

Kaynakça

Akar, Yeliz. *Fakir Baykurt'un Romanlarında Toplumsal Gerçekçilik*. Yüksek Lisans Tezi, Yeni Türk Dili ve Edebiyatı, Fırat Üniversitesi, Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010.

Baykurt, Fakir. *Anadolu Garajı*. 7. İstanbul, Beyoğlu: Literatür Yayınları, 2019.

—. *Barış Çöreği*. 5. İstanbul: Literatür Yayınları, 2020.

—. *Bizim İnce Kızlar*. 4. Düzenleyen: Kenan Kocatürk. İstanbul, İstanbul: Literatür Yayınları, 2019.

—. *Çilli, Karın Ağrısı, Cüce*. 7. Düzenleyen: Kenan Kocatürk. İstanbul, Beyoğlu: Literatür Yayınları, 2019.

—. *Duisburg Treni*. 3. İstanbul, Beyoğlu: Literatür Yayınları, 2019.

—. *Dünya Güzeli*. İstanbul, Beyoğlu: Literatür Yayınları, 2016.

—. *Efendilik Savaşı*. Düzenleyen: Kenan Kocatürk. İstanbul, Beyoğlu: Literatür Yayınları, 2020.

—. *Efkâr Tepesi*. 8. İstanbul, Beyoğlu: Literatür Yayınları, 2018.

—. *Eşekli Kütüphaneci*. 3. İstanbul: Literatür Yayınları, 2010.

—. *Gece Vardiyası*. 3. İstanbul, Beyoğlu: Literatür Yayınları, 2020.

—. *İçerdeki Oğul*. İstanbul, Beyoğlu: Literatür Yayınları, 2015.

—. *İrazca'nın Dirliği*. İstanbul: Literatür Yayınları, 2006.

—. *Kalekale*. 4. İstanbul, Beyoğlu: Literatür Yayınları, 2015.

—. *Kaplumbağalar*. İstanbul: Remzi Kitabevi Yayınları, 1975.

— *Kara Ahmet Destanı*. İstanbul, Beyoğlu: Literatür Yayınları, 2021.

— *Keklik*. İstanbul: literatür Yayınları, 2015.

Baykurt, Fakir. «Kendi Öyküm, Bir Daha.» *Benli Yazılar* (Papirüs Yayınları), 1998: 12.

— *Koca Ren*. İstanbul, Küçükçekmece: Literatür Yayınları, 2018.

— *Köygöçüren*. İstanbul: Literatür Yayınları, 2007.

— *On Binlerce Kağrı*. XVI cilt. İstanbul, Beyoğlu: Literatür Yayınları, 2018.

— *Onuncu Köy*. Literatür Yayınları, 2008.

— *Özyaşam 5, Bir TÖS Vardı*. İstanbul: Papirüs Yayınları, 2000.

— *Sabır Dağı*. İstanbul, Beyoğlu: Literatür Yayınları, 2014.

— *Saka Kuşları*. İstanbul, Beyoğlu: Literatür Yayınları, 2016.

— *Sakarca*. İstanbul: Literatür Yayınları, 2016.

— *Sarı Köpek*. Cilt II. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1980.

— *Sınırdaki Ölü*. 5. İstanbul, Beyoğlu: Literatür Yayınları, 2020.

— *Telli Yol*. İstanbul: Literatür Yayınları, 2020.

— *Tırpan*. İstanbul: Adam Yayınları, 2017.

— *Topal Arkadaş*. Cilt II. İstanbul: Remzi Kitapevi, 1980.

— *Yandım Ali*. İstanbul, Mecidiyeköy: Günışığı Kitaplığı, 2020.

— *Yarım Ekmek*. İstanbul: Literatür Yayınları, 2011.

— *Yayla*. İstanbul: Literatür Yayınları, 2021.

— *Yüksek Fırımlar*. İstanbul, Beyoğlu: Literatür Yayınları, 2021.

Çetin, Rabia. *Fakir Baykurt'un Romanlarında Toplumun Müşterek Bilinçatını Yansıtan Tiplerin Karşılaştırmalı İncelemesi*. Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2021.

Değirmenci, Mahmut. *Çocuk Hikayesi ve Fakir Baykurt'un Çocuk Hikayeciliğine Katkısı*. Yüksek Lisans Tezi, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya: T.C. İnönü Üniversitesi, 2010.

Erol, Mustafa. *Fakir Baykurt'un Romanlarında Yer Alan Kişiler*. Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın: Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, 2019.

Karabela (Şermet), Sevim. *Fakir Baykurt (Hayatı ve Romanları Üzerine Bir İnceleme)*. Doktora Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yeni Türk Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara: T.C. Gazi Üniversitesi, 2007.

Nutku, Hülya. «Fakir Baykurt:"Anadolu'nun kültürel değerlerine bağlı bir yazarım elbet, ama fazlac a değil.» *Varlık*, 1997: 7-39.

Özkara, Okan. «Fakir Baykurt'un "Irazca'nın Dirliği" Romanının Yapısal Çözümlemesi.» *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi* 32, no. 32 (2016): 275-292.

Yanardağ, Mehmet Fetih. *Fakir Baykurt'un Hikaye ve Romanlarının Tema ve Yapısı Üzerine Bir İnceleme*. Doktora Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya: T.C. İnönü Üniversitesi, 2005.

Yanardağ, Mehmet Fetih. «Fakir Baykurt'un Hikâyelerinde Tema.» *Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2007: 227-263.

Yıldız, Kanat. «Fakir Baykurt'un Romanlarında Sosyal Hayat.» Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas, 2008.

